

KADINA
YÖNELİK
ŞİDDETE
SON

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

Hakları Gerçeğe Dönüştürmek

Toplumsal Cinsiyet Farkındalığının
Arttırılmasına Yönelik
Atölye Çalışmaları

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	I
İnsan Hakları Eğitimi Materyali	I
Toplumsal Cinsiyet Farkındalığına Giriş	I
Modül I	I
Modül 2	2
Bu İnsan Hakları Eğitimi paketini kimler kullanmalı?	2
Bu İHE Paketi nasıl kullanılır?	2
Malzemeler	2
Kolaylaştırıcılara Öneriler	3
Kendini Açma	3
MODÜL I	5
I.OTURUM	5
Giriş	5
İsim Oyunu	5
Grup Sözleşmesi	6
Toplumsal Cinsiyet Termometresi	7
Toplumsal Cinsiyet Korkularını Atmak	9
Toplumsal Cinsiyet Yürüyüşü	9
Soğutucu	10
2. OTURUM	11
Giriş	11
Güneş Onun Üzerinde Parlıyor	11
Güç Yaprakları	12
Donmuş Resimler	14
Soğutucu	14
3. OTURUM	15
Giriş	15
Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Testi	15
Toplumsal Cinsiyetle İlgili Kişisel Tecrübeler	16
Kalıp Yargılar	17
Yaşamda Bir Gün	18
Soğutucu ve Sonuç	18
4. OTURUM	19
Giriş	19
Ayrımcılık Ağacı	19
Vaka Çalışması	20
Doğumdan Ölüme	20
Soğutucu	21

MODÜL 2	23
5. OTURUM	23
Giriş	23
Kadına Yönelik Şiddetle İlgili	
Mitler ve Gerçekler	24
Kendinizi Savunun	24
Vaka Çalışmaları	25
Olumlu Eylem Yoklaması	25
Soğutucu	25
6. OTURUM	27
Giriş	27
Şiddeti İncelemek	28
Destek Halkaları	29
Destekleyici Rol Oyunları	30
Soğutucu	31
7. OTURUM	31
Giriş	31
Kelime Oyunları	31
Etkiler Ağı	32
Engelleri Aşmak	32
Soğutucu	33
Kadına Yönelik Şiddeti	
engellemek için neler yapılabilir?	33
8. OTURUM	35
Giriş	35
Ayrımcılık Yolunu Yeniden Döşemek	35
Hayali Bir Yer	36
Değerlendirme	37
Kapanış	38
MALZEMELER	39
Yaprak, Çiçek (2. Oturum)	39
Labirent, Balıklar ve Baloncuklar, Akımlar,	
Eş Kartları (3. Oturum)	41
İnsan Hakları Kartları, Vaka Çalışması,	
Beşik, Tabut (4. Oturum)	45
Lekeler ve Süngerler, Çamaşır İpi,	
Hikâye Kartları, Vaka Çalışmaları (5. Oturum)	52
Halkalar (6. Oturum)	60
Kelime Kartları, Vaka Çalışması,	
Rol Oyunu Kartları (7. Oturum)	61
Ayrımcılık Yolu, Değişim Briketleri Kartları,	
Hayali Bir Yer Örneği (8. Oturum)	65
Faydalı Kuruluşlar Taslağı	70
BİBLİYOGRAFYA VE	
FAYDALI KAYNAKLAR	71
Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik	
Şiddetle İlgili Eğitim Materyalleri	71
Faydalı Diğer İnsan Hakları	
Eğitimi El Kitapları	73
Faydalı Arka Plan Okumaları	73
Faydalı Web Siteleri	75
SON NOTLAR	76

GİRİŞ

Bu İnsan Hakları Eğitimi (İHE) paketi, Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ) 2004 yılı "Kadına Yönelik Şiddete Son" kampanyasının bir parçası olarak geliştirilmiştir ve İnsan Hakları Eğitimi'nin ilk aşamasını oluşturmaktadır.

Bu set üç ana disiplini kapsar. UAÖ'nün Kadına Yönelik Şiddete Son kampanyası çerçevesinde aktivizme yönelik kapsayıcı bilgileri sağlamak üzere geliştirilmiştir. Bu İHE paketi birbirinden ayrı üç bileşenden oluşur:

- İnsan Hakları Eğitimi Atölye Çalışmaları ve destekleyici kaynaklar
- 'Devletin hesap verme sorumluluğunu' ve 'gerekli özeni göstermesi (due diligence)'nin standartlarını inceleyen yasal bölüm
- Kadına yönelik şiddete son kampanyasının bir aracı olarak devletin 'gerekli özeni göstermesi' (due diligence) yasal kavramının nasıl kullanılacağını gösteren kampanyacılık bölümü

Bu setin her bir bölümü birbirini tamamlayıcı şekilde tasarlanmıştır. Bütünü ise, UAÖ aktivistlerini, kadın hakları aktivistlerini ve diğerlerini bilgilendirecek ve kadına yönelik şiddeti önlemek için eyleme geçmelerini sağlayacak bir kaynak olarak kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

İnsan Hakları Eğitimi Materyali:

İnsan hakları eğitimi materyali birkaç eğitim paketi ve iki aşamadan oluşmaktadır.

Birinci Aşama (bu materyal) – Toplumsal Cinsiyet Farkındalığının Arttırılmasına Yönelik Atölye Çalışmaları:

Setin bu bölümü toplumsal cinsiyetin toplumsal inşası, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve bunların kadına yönelik şiddetle bağlantısı üzerine derinlemesine düşünmeyi sağlamak ve bu konulardaki anlayışı derinleştirmek için hazırlanmıştır.

İkinci Aşama – Uzman İHE Atölye Çalışmaları ve Kaynakları:

İkinci aşama ise belirli hedef gruplar için uzmanlaşmış

İHE materyalleri sağlayacak ve yasal kavramlar ile standartlar konusundaki anlayışı derinleştirecektir.

Toplumsal Cinsiyet Farkındalığına Giriş

Bir aktivistin kadına yönelik şiddeti önlemek için eyleme geçmesinin merkezinde, toplumsal cinsiyet kavramının analizi ve buna ilişkin farkındalık kadar, bunun inşasının toplumsal yapısı ve toplumsal cinsiyet konusundaki önyargılar ve kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantılar da yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet farkındalığına sahip olmak, toplumsal cinsiyetin inşasına içkin önyargılardan dolayı kadınlara ve erkeklere getirilen sınırlamaları anlamak demektir.

Toplumsal normlar, değerler ve davranışlar, kadınların ve erkeklerin toplum içindeki rol ve statülerini belirler. Bu ayrımcı normlara ve değerlere hoşgörü gösterilmesi, sıklıkla kadına yönelik şiddet fiillerinin gerçekleşmesine yol açmaktadır.

Bu İHE paketi, katılımcıların toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık kazanmaları sürecine yardımcı olmak ve katılımcıların farkındalıklarını davranış ve eylemleri ile göstermelerini sağlayarak; onları durağan bir farkındalığın ötesinde eylem noktasına getirmek için hazırlanmıştır.

Toplumsal cinsiyetle ilişkimizi ve kişisel anlayışımızı yansıtarak ve derinleştirerek, toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ve dolayısıyla kadına yönelik şiddeti arttıran karmaşık inançları açığa çıkarmaya başlayabiliriz. Bunu yaparak dünya çapındaki bu insan hakları ihlalinin üstesinden gelmek isteyen aktivistler olarak kapasitemizi arttırabiliriz.

Bu İHE paketi, iki modüle ayrılmıştır.

Modül I:

Birinci modülün sonunda katılımcılar:

- Kendi toplumsal cinsiyet anlayışlarını keşfetmiş olacaklar,
- Toplumsal cinsiyetin inşası üzerindeki yaygın varsayımları sorgulayacaklar,
- Kalıp yargıları, önyargıları, gücü ve bu kavramların kadına yönelik şiddetle ilişkilerini keşfedecekler,

- Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantıları kurabilecekler,
- Kadına yönelik şiddet ile insan hakları ihlalleri arasındaki ilişkiyi tanımlayabilecekler,
- Kadına yönelik şiddetin ne olduğu ve hangi boyutlara ulaşabildiği konusunda anlayış kazanacaklardır.

Modül 2:

İkinci modülün sonunda katılımcılar:

- Kadının haklarını insan hakları çerçevesine yerleştirecekler,
- Kamusal / özel alan ikiliğini de kapsayarak, kadına yönelik şiddeti önlemenin karşısındaki engellerin farkına varmış olacaklar,
- Toplumsal cinsiyet konusunu çevreleyen anahtar terminolojiyi anlayacaklar,
- Kadına yönelik şiddeti önlemek için yeni yöntemler keşfedecekler,
- Kendi eylem yöntemlerini ve amaçlarını oluşturabileceklerdir.

Bu İnsan Hakları Eğitimi Paketini Kimler Kullanmalı?

Bu paket, kadın hakları alanında çalışan insan hakları eğitimcilerinin kullanımı için tasarlanmıştır.

Materyal, insan hakları ve / veya kadın hakları alanında çeşitli derecelerde uzmanlığa sahip katılımcılar tarafından kullanılabilir. Böylesi durumlarda materyalin nasıl değerlendirileceği kolaylaştırıcının takdirine bırakılmıştır.

Etkinlikler yetişkinler düşünülerek hazırlanmıştır; ancak pek çoğu gençlere de uyarlanabilir. (Kolaylaştırıcıların gençlerle çalışırken vaka çalışmalarının ve diğer kaynakların bu gruba uygunluğu konusunda dikkatli olmaları gerekir.)

Birinci Modül, toplumsal cinsiyet konusunda az bilgisi olan ya da ön bilgisi olmayan kişilere uygulanabilir. Ayrıca Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) üyelerinin, insan hakları aktivistlerinin ve sivil toplum kuruluşlarına üye olanların kendi düşüncelerini yansıtmaları için faydalı bir başlangıç noktasıdır.

İkinci Modül, birinci modüldeki konular ve sorunlar üzerine kurulmuştur. Bu bölüm, kadın hakları konusunda çalışanlardan oluşan katılımcılarla birlikte kullanılmak üzere hazırlanmıştır ve UAÖ üyelerine ve daha geniş bir topluluğa yöneliktir.

Bu İHE Paketi nasıl kullanılır?

Her modül üçer saatlik dört oturumdan oluşur. İki modül birlikte ya da bağımsız birimler halinde kullanılabilir. Bununla birlikte, kolaylaştırıcı paketi karışık fikirler paketi olarak, yani farklı oturumlardan farklı etkinlikleri birbirleriyle eşleştirip kısaltarak, kendi atölye çalışmalarını tasarlayıp kullanabilir.

Her oturum planı, oturumun amaçlarını ve her etkinliğin nasıl yapılacağını adım adım anlatan bir rehberi içerir. Her oturum ve etkinlik için gereken tahmini süre başlığın yanında gösterilmiştir. Bunlar tahmini sürelerdir ve gruba göre değişebilirler. Mevcut süreler, 15 katılımcısı olan gruplarla yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Küçük ya da büyük gruplara göre süreyi değiştirmek kolaylaştırıcının değerlendirmesine bırakılmıştır.

Materyal, öğrenene odaklanmıştır ve grup çalışması, rol oyunları, vaka çalışmaları, beyin fırtınaları, tartışmalar ve sanat çalışmalarını içeren çeşitli eğitim tekniklerini içermektedir. Tüm bu etkinlikler yüksek katılımı sağlamaya yöneliktir.

Katılımcıların, masaları odanın bir yanına çekerek, sandalyelerde daire şeklinde oturmaları önerilir. Kolaylaştırıcı da bu dairenin içinde yer almalıdır.

Malzemeler

Ayrıntılı olarak hazırlanmış kolaylaştırıcı notlarına ek olarak, her oturum için gerekli tüm malzemeler paketin arkasındaki malzemeler bölümünde bulunmaktadır. Bunlar:

- Dağıtılacak malzemeler- çoğaltılıp katılımcılara verilmek üzere
- Kesilecek malzemeler- kesilip oturum boyunca kullanılmak üzere

Beyin fırtınası oturumlarının örnekleri, her modüldeki oturum planı içinde bulunmaktadır.

Her bir oturum aşağıdakileri içermektedir:

Kolaylaştırıcıya öneri:
Bunlar atışlanmış notlar halinde gösterilir ve oturumlar uygulanırken faydalı olabilecek fikirleri içerir.

Yazılı Açıklamalar:

Bunlar konuşma balonu şeklinde gösterilmiştir. Kolaylaştırıcının konuları ilginç arka plan bilgileriyle birlikte daha ayrıntılı şekilde açıklamasına yarayacak yazılı örnekleri içerir.

Alternatif Etkinlikler:

Bunlar üç boyutlu kutular içinde yer alırlar ve üç saatlik oturum planında ana hatlarıyla anlatılmış etkinliklere alternatiflerdir. Kolaylaştırıcıya oturumdaki etkinlik dışında bir seçenek

sunarlar. Bunlar fazla zaman gerektirdikleri için ya etkinliğin yerine uygulanmalıdırlar ya da başka bir zaman, izleme etkinliği olarak kullanılabilirler.

Kolaylaştırıcılara Öneriler

Bu paket, UAÖ'nün içindeki ve dışındaki insan hakları eğiticileri için geniş kapsamlı bir kaynak olarak üretilmiştir. Farklı ülkelerdeki çalışmalarda denenmiştir ve toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konularında çokkültürlü bir farkındalık ve yaklaşımı olabildiğince yansıtabilmek ümidini taşır. Yine de, bütün kolaylaştırıcıların aşağıdaki tavsiyeleri dikkate almasını öneriyoruz:

- Oturumların amaçları değiştirilmeksizin, atölye çalışmaları, gerektiğinde yerel, kültürel ve siyasi bağlam göz önüne alınarak, kolaylaştırılmalıdır ya da uyarlanmalıdır.
- Kolaylaştırıcılar, oturumlara ve etkinliklere aşina olabilmek, aynı zamanda tartışılacak konulara açıklık getirebilmek için atölye çalışmalarına önceden hazırlanmalıdırlar. Kolaylaştırıcı bazı kapsamlı tartışma konularını dışarıdan bir uzmanla birlikte uygulamayı da düşünebilir.
- Kolaylaştırıcılar kendi canlandırıcılarını (energizer) (örneğin; katılımcıların aktif ve dikkatli kalmasını sağlamak için atölye çalışmalarının belirli noktalarına serpiştirilebilecek çok kısa etkinlikler) hazırlamalı ve ayrıca katılımcıları gruplara ayıracak farklı teknikler üzerinde düşünmelidirler- bunlar

oturum planlarında yoktur; önerilen kaynaklar için bibliyografyaya ve faydalı web sitelerine bakınız.

- Bütün oturumlarda katılımcıların konuya etkin olarak katılımını teşvik eden yöntemler kullanılsa da, kolaylaştırıcıların herkesin eşit katılımını sağlamaları gerekir.
- Her oturuma başlamadan önce gerekli bütün malzemelere sahip olduğunuzdan emin olmak için her oturumun başında verilen kontrol listesine bakınız.
- Son olarak, kolaylaştırıcıların tartışma konularının hassas yapısına karşı dikkatli olmalarını kesinlikle tavsiye ediyoruz. Kolaylaştırıcılar:
  - ⌚ Güvenli bir çalışma ortamı yaratmak için, bu hassasiyeti atölye çalışmasının başında açıkça ifade etmeli ve oturumlar boyunca saygının önemini belirtmelidirler-talimatlar için birinci oturuma bakınız.
  - ⌚ Kadına yönelik şiddetle ilgili atölye çalışmalarında kolaylaştırıcı olarak rollerinin farkında olmalı ve bunu atölye çalışmalarının başında ana hatlarıyla belirtmelidirler.
  - ⌚ Katılımcıları atölye çalışmalarına katılmadan önce içerik konusunda bilgilendirmeli ve katılımcıların, atölye çalışmalarının amaçlarını net bir şekilde anladıklarından emin olmalıdırlar.
  - ⌚ Katılımcıların kadına yönelik şiddet konusundaki kişisel deneyimlerini paylaşmalarının doğrudan istenilmemesi gerektiğinin farkında olmalıdırlar. Böylesi bir paylaşım, bu paketdeki etkinlikler sonucu gönüllü olarak elde edilmiş bilgilerden oluşmalı ve büyük bir hassasiyetle ele alınmalıdır -kendini açma bölümündeki talimatlara bakınız.
  - ⌚ Katılımcıların kişisel hikâyelerini paylaşmaya davet edildikleri etkinliklerde (toplumsal cinsiyet ve ayrımcılık konusunda olan ama açık bir şekilde kadına yönelik şiddetle ilgili olmayan olaylar), katılımcıların kendilerini rahat hissetmeyeceklerinin ve kişileri asla zorlamamaları gerektiğinin farkında olmalıdırlar.
  - ⌚ Katılımcıların kişisel hikâyelerini paylaşabilecekleri ya da kendilerini açabilecekleri durumlarda, bilgi almak için oturumlarda yeterli zaman vermelidirler.

Kendini Açma

Her üç kadından birinin hayatının bir döneminde, fiziksel istismarın kurbanı olduğu uluslararası düzeyde kabul edilmektedir.

Her ne kadar katılımcılar doğrudan kadına yönelik şiddet konusunda kişisel yaşantılarını paylaşmaya davet edilmeseler de, kolaylaştırıcı katılımcılardan herhangi birinin istismara uğradığını ya da istismarın olduğu bir evde büyüdüğünü anlatmasına hazırlıklı olmalıdır.

Katılımcıların şiddet konusundaki kişisel yaşantılarını paylaşmaya zorlanmadığı atölye çalışmalarında kendini açma, sıklıkla artık kötü muamele görmeyen kadınlardan gelir. Bununla birlikte, kolaylaştırıcı grup içerisinde şiddet mağdurlarının ve uygulayıcılarının olabileceği gerçeğine karşı duyarlı olmalıdır.

Eğer birisi kadına yönelik şiddet konusunda yaşantısı olduğu ya da buna tanık olduğunu açıklarsa, şu adımlar takip edilmelidir ¹:

1. Kişiyi saygı duyun ve yargılamayın.

Kendini açmayı ciddiye alın ve şiddetin yapısına ve boyutuna bakmaksızın kendini açan kişiye destekleyici ortam sağlayın. Kişinin yaşadığı olayın şiddet olup olmadığını yargılamak gerekli ya da uygun değildir. Kadına yönelik şiddetin fiziksel, duygusal ve psikolojik istismar olduğu gerçeği her zaman dikkate alınmalıdır. Fail kim olursa olsun, yapılanın şiddet olduğunu doğrulayın. Böyle bir kendini açma anında, anlayışlı ve merhametli birinden gelecek destek ve duyulacak yumuşak sözler çok büyük önem taşımaktadır.

2. Yardım edebilecek kişilerin ve grupların adres ve telefon numaralarının listesini hazırlayın.

Kolaylaştırıcılara, şiddet mağdurlarına doğrudan hizmet sağlama konusunda uzmanlaşmış, konu ile ilgili çalışmalarını ve bilgilerini paylaşabilecek uzman grupları davet etmeleri önerilmektedir. Cinsel şiddet mağdurlarına sağlanacak desteğin, bu alanda özel olarak eğitilmiş kişi ve gruplarca uygulanabilecek belirli yönleri vardır. Bu konularda özel olarak eğitilmiş ve çok deneyimli kişiler ve gruplar birçok ülkede bulunmaktadır. Onların verdikleri hizmetler arasında; travma sonrası ve yasal danışmanlık, acil sığınak sağlanması, şiddete maruz kaldıkları aile ya da topluluktan kaçan kurbanın ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin barınma gereksinimlerinin ve diğer

haklarının savunulması, tıbbi yardım hizmeti verilmesi, geçim (nafaka) için önerilerin, ilgili kuruluşa yönlendirmenin ve doğrudan desteğin sağlanması, mahkemede mülkiyetle ilgili yasal temsilin sağlanması ve çocuklar üzerindeki vesayet hakkı için destek sağlanması bulunmaktadır. Bu hizmetlere çoğunlukla ülkedeki kadın grupları öncülük etmektedir.

Eğer bir kadın ya da kız bir yere ulaşmaya çalışıyorsa, yardım istiyor- doğru desteği arıyordur. Doğru kaynakların telefon numaralarının ve iletişim adreslerinin bulunması son derece önemlidir. Atölye çalışmaları süresince, şiddete uğramış kadın ve kızlara yardım edebilecek kuruluşların adları, telefon numaraları ve elektronik posta adresleri daima hazır bulundurulmalıdır. İsteyen katılımcıların rahatça ulaşabilmesi için, bu adres ve telefon numaralarını göz önünde olmayan bir yere koymak yerinde olacaktır. Grubunuzdaki katılımcılar için uygun olacak kuruluşlarla doldurabileceğiniz boş bir tablo, bu paketteki malzemelerin içinde yer almaktadır.

Yardıma ihtiyacı olan kişiler başvuracakları örgütlere yönlendirilmeden önce, kuruluşlarla görüşülmesi ve onların açık onaylarının alınması önemlidir. Şiddet nedeniyle travma geçiren kişilere destek ve psikolojik danışmanlık hizmeti sağlayan grupların ve kişilerin standart kuralları vardır; bunları bilmeniz ve yönlendirme rolünüze dahil etmeniz gerekir.

3. Kişiyi psikolojik danışmanlık yapmaya çalışmayın.

Bir insan hakları eğitimi kolaylaştırıcısı, şiddete maruz kalmış kişilere psikolojik danışmanlık hizmeti sağlayacak donanıma sahip değildir ve kolaylaştırıcılar kendilerini asla böyle takdim etmemelidirler. Kolaylaştırıcı atölye çalışmasının başında kolaylaştırıcı rolünü açıkça ortaya koymalıdır; böylece, katılımcılar kendilerini açmaları durumunda ne tür bir destek alacaklarından haberdar olurlar. Bir insan hakları eğitimi kolaylaştırıcısı, kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet tartışmalarını kolaylaştırmaktan ve konuların öğrenilmesini sağlayacak ortamın yaratılmasından sorumludur.

Kendini açma durumuyla karşılaştığınızda, kişinin anlattıklarını kabul edin ve onunla güvenli bir ortamda konuşabileceğiniz yer ve zamanı ayarlayın. Neleri sağlayıp, neleri sağlayamayacağınızı kişiye açıklayın ve onu destek sağlayacak kuruluşlarla iletişime geçmeye teşvik edin.

KADINA
YÖNELİK
ŞİDDETE
SON

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

Modül I

Oturum I – 4

Hakları Gerçeğe Dönüştürmek

*Toplumsal Cinsiyet Farkındalığının
Arttırılmasına Yönelik Atölye Çalışmaları*

uluslararası
af örgütü

I. OTURUM

Amaçlar:

- Katılımcıların birbirlerini tanımalarını sağlamak
- Güvenli ve duyarlı bir çalışma ortamı yaratmak
- Grubun atölye çalışmaları hakkındaki beklenti ve çekincelerini açıklamasını sağlamak
- Katılımcıların toplumsal cinsiyetle ilgili ilk tepkilerini anlamak ve onların toplumsal cinsiyet üzerine çalışma konusundaki rahatlıklarını ve bunu kavrayış düzeylerini saptamak

Malzemeler:

- Flipchart tahtası, kâğıt ve tahta kalemleri
- Geniş kırmızı kurdele
- Temiz çöp kutusu
- Gazete kâğıtları (katılımcı sayısının yarısı kadar gazete sayfası)

Süre:

- 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

Atölye çalışmaları serisinin amaçlarını ana hatlarıyla belirtin. (5 dk.)

İsim Oyunu:

Toplam Süre: 30 dk.

- Daire içinde her bir katılımcı aşağıdaki konularla ilgili üç şey söylerken, dairenin etrafında dolaşın. Bir kişinin en fazla 30 saniye konuşabileceğinin altını çizin.
  - İş
  - Yapmaktan hoşlandığı şeyler
  - İlginç bir olgu(15 dk.)
- Bu tamamlandıktan sonra, katılımcılardan isimlerinin alfabetik sırasına göre bir daire oluşturmalarını isteyin. (3 dk.)
- Katılımcıların alfabetik sırada durduğundan emin olmak için daireyi dolaşın. (2 dk.)
- Her katılımcının ismini söylemesi ve grubun ismi tekrar etmesiyle bir tur yapın. Bunu tüm grup isimlere aşına olana kadar sürdürün. (3 dk.)
- Grup isimleri alfabetik sırayla tekrar ederken ismi söylenin kendini tanıtmadığı bir turu daha tamamlayın. (3 dk.)
- Katılımcılardan yeni bir daire oluşturmalarını isteyin. Bu sefer katılımcılardan hiçbiri daha önceden yanında durduğu kişinin tekrar yanında yer almayacaktır. (2 dk.)
(Grup artık alfabetik sıraya göre dizilmemiştir.)
- Dairenin içinde, grubun tek tek her bir katılımcının ismini söylediği, fakat o katılımcının hiçbir şey söylemediği bir tur daha yapın. (2 dk.)

Grup Sözleşmesi:

Toplam Süre: 30 dk.

- Grup halinde bir araya gelin. Gruptaki katılımcılara gelecek oturumlarda etkin ve başarılı bir şekilde çalışmalarını için birbirlerinden ve sizden neler beklediklerini sorun. (1 dk.)
- Cevapları flipchart kâğıdına yazın (sonraki atölye çalışmalarında başvurmak üzere bu sözleşmeyi saklayın). (9 dk.)
Olası cevaplar şunları içerebilir:

> Başkalarının fikirlerine saygılı ve hoşgörülü olmak	> Bir kişinin tartışmaları yönetmemesi
> Gizlilik/Güvenilirlik	> Cep telefonlarının kapatılması
> Dinlemek	> Sürenin iyi kullanılması ve oturumlara zamanında gelinmesi
> Yüksek sesle ve açık konuşmak	
> Herkesin aktif katılımı	

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Temel kuralları ve kişilerin ortaya koydukları fikirleri açık bir şekilde ifade etmeleri için tartışmaya zaman ayırmak son derece faydalıdır.

- Temel kurallar netleştirildikten sonra, katılımcılardan ikişerli gruplar halinde, bu kuralların onların içinde yaşadığı toplumlardaki kadınlar için ne anlama geldiğini tartışmalarını isteyin. (5 dk.)
- Her çiftten bir katılımcının tartıştığı kurallardan birini seçip, bununla ilgili önemli noktaları geri bildirim olarak sunmasıyla birlikte daire içinde bir tur yapın. (15 dk.)

Olası tepkiler/ önerilen karşılıklar, geri bildirim tartışmasında ortaya çıkabilecek bazı noktalar:

- Kadınlar toplumda eşit saygı görüyor mu?
- Gizlilik /Güvenilirlik neden önemlidir? Böylelikle hassas konular hakkında açık ve özgürce konuşulabilir.
- Eğer kadınlar toplumda zorluklarla karşılaşıyorlarsa, hassas konuları emin ve güvenli bir ortamda tartışabilmek için nereye gidebilirler?
- Etkin ve pasif dinleme arasında bir fark var mı? Kadın hakları toplumda ne kadar etkin dinleniyor? Kadınlar, hakları ve karşılaştıkları ayrımcılık hakkında konuşuyorlar mı, susuyorlar mı?
- Kadın ve toplum, sorunlarını duyurmak için daha fazla şey yapabilir mi? Bu tavırları görmezlikten ya da duymazlıktan mı gelinir?
- Aktif katılım, katılmak isteyenleri ve onlara katılabilmeleri için alan yaratan diğerlerini kapsar. Sizin topluluğunuzda kadınlar için böyle bir alan var mı? Kadınlar bu alanda aktif olarak bulunmak ya da bu alanı yaratmak için neler yapıyorlar?
- Erkek merkezli ihlaller, insan hakları sorunlarının ne kadarına hâkim oluyor?

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Çeşitli ülkelerde yapılmış elli ankete dayanan bir çalışmaya göre, her üç kadından en az biri hayatı boyunca şiddete uğruyor, cinsel ilişkiye zorlanıyor ya da başka biçimlerde istismar ediliyor. Genellikle istismar eden ya bir aile bireyi ya da tanıdığı bir kişi oluyorⁱⁱ. 15-20 katılımcıdan oluşan grupta en az bir kişi kadına yönelik şiddet olayını yaşamış ya da buna tanıklık etmiş olacaktır. Bu nedenle kolaylaştırıcı temel kuralları belirlerken, bir noktada güvenilirlik ve hassasiyet konularının önemini vurgulamalıdır.

Toplumsal Cinsiyet Termometresi:

Toplam Süre: 35 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Katılımcılar bu egzersiz sırasında toplumsal cinsiyetin tanımını sorabilirler. Bunun için üçüncü oturumda belirtilen tanım kullanılabilir. Katılımcılara bu konunun derinlemesine işleneceği söylenir.

- Odanın ortasına geniş kırmızı kurdeleyi yerleştirin. (1 dk.)
- Bir ucunu 0 derece diğer ucunu 100 derece ve ortasına yakın bir yeri normal vücut ısısı olan 37 dereceyle işaretleyin. (1 dk.)
- Bunun katılımcıların toplumsal cinsiyet etrafında şekillenen konularla ilgili endişelerini ölçmek için kullanılan bir termometre olduğunu açıklayın. (1 dk.)
- Toplumsal cinsiyet üzerine çalışmayla ilgili, insanların taşıdığı bir dizi kaygıya dikkat çekeceğinizi açıklayın. Eğer bir kaygı katılımcıyı çok endişelendiriyorsa, o kişi 100 derecede durmalıdır. Eğer endişe düzeyleri sağlıklı ise, katılımcılar 37 derecede durmalıdırlar. Eğer o durum katılımcılar üzerinde hiçbir endişe yaratmıyorsa ya da bu konuda üzerinde hiç düşünmemişlerse, 0 derecede durmalılar. (2 dk.)
- Aşağıdaki kaygıları dile getirin ve katılımcılardan, her bir kaygı için termometre üzerinde kendilerini konumlandıklarını isteyin:
  1. Toplumsal cinsiyetin dili ve konunun karmaşıklığı.
  2. Erkeklerin tartışma dışı bırakılması ve toplumsal cinsiyet ayrımının yaratılması.
  3. Diğer insanların sosyal ve kültürel koşulları hakkında yargılayıcı olmak.
  4. İş sırasında kadına yönelik şiddet mağduruyla karşılaşmak ve bu durumla nasıl başa çıkacağını bilmemek.
  5. Çalıştığım kurum yapısı içinde toplumsal cinsiyet konusunda yaptıklarımızı yansıtmak.

- Yukarıdaki her bir ifade söylendikten sonra, kolaylaştırıcı katılımcıların termometre üzerinde buldukları yeri neden seçtiklerine dair bir tartışma yürütmelidir. (30 dk.)

Aşağıdaki noktaları "Toplumsal Cinsiyet Termometresi" etkinliği sırasındaki tartışmaların geri bildiriminde destekleyici ifadeler olarak kullanın:

Toplumsal cinsiyetin dili ve konunun karmaşıklığı

Herhangi bir konu üzerinde çalışırken, aktivistlerin tam donanımlı olduklarını hissetmeleri önemlidir. Toplumsal cinsiyet farkındalığının artırılmasına yönelik atölye çalışmalarında terminolojinin büyük bir bölümü ve toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili kavramlar açıklanacaktır. Çalışmaların sonunda katılımcılar kendilerini daha emin hissedecekler ve bu konu hakkındaki duygularını ve fikirlerini ifade edebileceklerdir.

Erkeklerin tartışma dışı bırakılması ve toplumsal cinsiyet ayrımının yaratılması

Kadın haklarının insan hakları olarak tanınması ancak geçtiğimiz on beş yıl içinde gerçekleşebildi. Tarihsel olarak, kadına yönelik şiddet, özellikle de ev içinde kadına yönelik şiddet gizlenmiş, görmezlikten gelinmiş ve ciddi bir boyutta olmasına rağmen insan hakları gündeminin dışında bırakılmıştır. Bu duruma karşı önceki dikkat eksikliğini gidermek için "Kadına Yönelik Şiddet" konusunu ön plana çıkarmamız gerekiyor. Erkekler, etkin bir biçimde bu sürecin bir parçası olmaya teşvik edilmelidirler. Ancak, erkeklerin kadın haklarıyla ilgili eylemleri azaltacak derecede müdahalesiyle ilgili kaygıları merkezileştirmek, kadın haklarıyla ilgili sorunları ve bu konudaki hak ihlallerini gizleyip yok sayılacakları çevreye itmektir. Ayrımcılığı kadına yönelik şiddetin temel nedeni olarak kabul etmek, zaten bir toplumsal cinsiyet ayrımı olduğunun onaylanması demektir. Kadına yönelik şiddetin tasfiye edilmesi için bu ayrımın sorgulanması ve sonunda azaltılması gerekir.

Diğer insanların sosyal ve kültürel koşulları hakkında yargılayıcı olmak

Dünyadaki bütün ülkeler Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun "Kadına Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirisi"¹ni imzaladı.

Bu bildirin 4. maddesinin girişinde şöyle yazmaktadır:

"Devletler kadına karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere herhangi bir örf ve âdeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri süremez".

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme²'nin 5. maddesi şunu açıkça ortaya koyar:

"Önyarguların ve geleneklerin tasfiye edilmesine-

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

(a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basmakalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını belirlemek."

Kültür ve din insanın kendini gerçekleştirmesinin önemli kaynaklarıdır ve din özgürlüğü ve kültürel özgürlükler insan haklarıdır ve insanlar bu haklardan yararlanmalıdırlar. Ancak, bunlar bir cinsin diğerinin üzerinde baskı kurmasına ve onu istismar etmesine araç olmamalıdır. Kadının insan haklarının sınırlandırılmasını isteyen toplumsal ve siyasal normların ya da kuralların çoğu, kültürel ya da dini değerler adına meşrulaştırılmaktadır. Sınırlamalar; miras haklarındaki ayrımcılık veya kadının tanıklığının erkeğinkinden daha az güvenilir olmasından, kadının her ne pahasına olursa olsun şiddet içeren evliliğini yürütmesinin teşvik edilmesine kadar uzanmaktadır. Bütün bunlar kadının şiddete uğramaktan kurtulmasını imkânsızlaştırmasa da zorlaştırmaktadır.

İş sırasında kadına yönelik şiddet mağduruyla karşılaşmak ve bu durumla nasıl başa çıkacağını bilmemek

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet konusunda çalışan her aktivist, ortaya attığı konulara ve iletişim kurduğu insanların duyarlılıklarına karşı hassas olmalıdır.

Bununla beraber, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık konusunda çalışan aktivistler yalnızca aktivisttirler ve eğitimli bir danışmanın yerini almaya çalışmamalıdırlar. Konuyu insan hakları çerçevesine yerleştirmek, farkındalığı arttırmak ve bu soruna son vermek için faaliyetler düzenlemek aktivistin rolünü tanımlamaktadır.

Sorunu gündeme getirerek, şiddet gerçeğiyle yaşamış ya da yaşamakta olan kimselere, kendi durumlarıyla ilgili onların bilmedikleri bir şeyi söylemiyorsunuz. Daha çok onların kendi durumlarını yargılanmadan açıkça tartışabilecekleri bir dünya ve ortam yaratmak için çalışıyorsunuz ve insanlar arasında toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın ve şiddet fiillerinin olmadığı yeni bir gerçek yaratmak için insanlar arasında eylemi teşvik ediyorsunuz. (Giriş bölümünde kendini açmada nasıl bir yöntem izlemeniz gerektiğini belirten metne bakınız.)

Çalıştığım kurum yapısı içinde toplumsal cinsiyet konusunda yaptıklarımı yansıtmak

Kadın hakları konusunda çalışan her kuruluşun yapabileceği en iyi uygulama yöntemi, programlarında, politikalarında, projelerinde ve etkinliklerinde kadınların güçlendirilmesini kolaylaştıracak ve kadın ile erkek arasındaki eşitliğin sağlanması amacı doğrultusunda toplumsal değerleri ve ilişkileri dönüştürecek, kurum içi toplumsal cinsiyet eylem planlarını oluşturmalarıdır.

¹ Kadına Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, Birleşmiş Milletler tarafından 20 Aralık 1993 tarihinde ilan edilmiştir. Bu bildiri Doç. Dr. Osman Doğru tarafından tercüme edilmiştir.

² Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 18 Aralık 1979 tarihli ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilmiş; imzaya, onaya katılmaya açılmıştır. Sözleşme, 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Korkularını Atmak:

Toplam Süre: 40 dk.

- Yeni bir daire oluşturun. Boş temiz bir kâğıt sepetini dairenin ortasına koyun. Her katılımcıya bir kâğıt verin. Katılımcılardan toplumsal cinsiyet konusu üzerine çalışmakla ilgili onları kaygılandıran bir şeyi düşünmelerini ve bunu atölye çalışması süresince cevaplandırılmasını istedikleri bir soru şeklinde kâğıtlara yazmalarını söyleyin. Katılımcılar isimlerini de kâğıtlara yazmalıdırlar. (10 dk.)
- Her katılımcı kaygılarını yazdıktan sonra tekrar daire şeklinde yerlerinizi alın; herkes sorusunu okusun ve ortadaki çöpe atсын. Her katılımcı sorusunu okuduktan sonra grubun geri kalanına bunun hakkındaki ilk yorumları sorulur. Her

tartışma 1,5 dakika ile sınırlı olmalıdır. Eğer bazı sorular benzerse, bu diğer konularda daha fazla tartışma yapılabilmesi için zaman verir. (30 dk.)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kolaylaştırıcı çöpe atılmış soruları, katılımcıların başlangıçtaki soruları hakkında ne hissedeceklerini görmek amacıyla son atölye çalışması için saklamalıdır.

I. Oturum

Toplumsal Cinsiyet Yürüyüşü:

Toplam Süre: 30 dk.

- Sayfalarca gazete kâğıdı odanın zeminine rastgele yayılır.
- Katılımcılara, onlara “yürüyün” dediğinizde odada birbirlerine çarpmadan hızlı bir şekilde yürümeleri gerektiğini söyleyin; “eşleşin” dediğinizde ise bir gazete kâğıdının üzerinde duracaklardır. Bir gazete kâğıdının üzerinde aynı zamanda en fazla iki kişi durabilir.
- Onlara oluşturdukları çiftler halinde toplam iki dakika boyunca tartışabilecekleri bir cümle söyleyeceğinizi açıklayın. İki dakikanın sonunda tekrar “yürüyün” diyeceksiniz ve siz “eşleşin” diyene ve yeni bir cümleyi onlara söyleyene kadar katılımcılar odanın içinde tekrar dolaşacaklardır. Etkinlik bu şekilde devam edecek.
- Katılımcılardan odanın içinde dolaşmalarını isteyin ve aşağıdaki ifadeleri okuyun. (10 dk.)

Kullanılacak ifadeler şunlardır:

- Kendi toplumsal cinsiyetime özgü ve yapmaktan hoşlandığım bir şey³
- Kendi toplumsal cinsiyetime özgü ve yapmaktan hoşlanmadığım bir şey⁴

- Kendi toplumsal cinsiyetime özgü olmayan ve yapmayı sevdiğim bir şey
  - Kendi toplumsal cinsiyetime özgü olmayan ve yargılanmaksızın yapabilmeyi istediğim bir şey
  - Atölye çalışmaları boyunca olmasını umduğum bir şey
- Bütün cümlelerin okunmasının ve tartışılmasının ardından, katılımcılardan beşer kişilik üç grup oluşturmalarını isteyin ve her gruba flipchart kâğıdı verin.
  - Gruplar yerlerini aldıklarında, her gruba onlardan tartışma etkinliği sırasında konuştukları atölye çalışmalarından neler umdukları sorusu(e seçeneğinde belirtilen ifade) üzerine kâğıt üzerinde beyin fırtınası yapmalarını söyleyin. (10 dk.)

- Büyük grubu tekrar toplayın ve bazı katılımcıların yazdıklarını (umutlarını) öğrenin. Kolaylaştırıcı atölye çalışmaları serisinin amaçlarına başvurabilir ve böylece hangi konuların ele alınıp hangilerinin ele alınmayacağına açıklığa kavuşturmuş olur. (10 dk.)

³Eğer katılımcılar kadınsa, bu cümle kadın olarak yapmaktan hoşlandıkları şeyleri; eğer erkekse, erkek olarak yapmaktan hoşlandıkları şeyleri ifade etmektedir.

⁴İkinci cümlede katılımcıların kadın / erkek olarak yapmaktan hoşlanmadıkları şeyler vurgulanmıştır.

Soğutucu:

Toplam Süre: 10 dk.

Daire oluşturun. Daire içinde her katılımcının oturumla ilgili aklında kalacak, hatırlayacağı bir şeyi söylediği bir tur yapın. Kolaylaştırıcı her katılımcının konuşması için en fazla 30 saniye süre tanımalıdır. (10 dk.)

2. OTURUM

Amaçlar:

- Kimliğin farklı yapısını anlamak
- Kimliğin toplumsal bir inşa olduğunu anlamak
- Farklılıkların nasıl ayrımcılığın temelini oluşturabildiğini anlamak

Malzemeler:

- Flipchart tahtası, kâğıt ve kalemler
- Her katılımcı için kesilmiş üç çiçek yaprağı (s.39)
- Her katılımcı için çiçeğin kopyası (s.40)

Süre:

- 3 Saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

Kolaylaştırıcı önceki oturumun konularını özetler ve bu oturumun amaçlarını ana hatlarıyla belirtir.

(5 dk.)

Güneş Onun Üzerinde Parlıyor:

Toplam Süre: 30 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Bu etkinliğe başlamadan önce, birkaç tur prova yapılması etkinliğin uygulamasını kolaylaştıracaktır.

- Katılımcılara dairede oturmalarını söyleyin. Katılımcılardan biri dairenin ortasında duracaktır. Bu katılımcının sandalyesini kaldırın; böylece, sadece oturanlara yetecek kadar sandalye kalsın. (1 dk.)
- Dairenin ortasındaki katılımcıdan kendini tanımlayan ve konuşma anında geçerli olan bir

özellik söylemesini isteyin. Başlangıçta bu özellik basit olmalıdır (örn: kırmızı çoraplar, mavi gözler, sarı buluz, vb.). (1 dk.)

- Ortada duran katılımcı “Güneş ... üzerinde parlıyor” cümlesindeki noktalı yere seçtiği özelliği ekleyip bunu gruba söyleyecektir (örn: Güneş sarı buluz giyenlerin üzerinde parlıyor). (1 dk.)
- Cümle tamamlandığında sandalyelerde oturmakta olan katılımcılardan bu özelliğe sahip olanlar varsa ayağa kalkarlar ve kendilerine başka bir yer bulmaya çalışırlar. (2 dk.)
- Kendine yer bulmayıp ayakta kalan kişi ortada durur ve “güneş ... üzerinde parlıyor” cümlesini yeni bir özellik ile tamamlayıp söyler.

- Oyun ilerledikçe kolaylaştırıcı, katılımcıları fiziksel kimlikle ilgili basit özellikler yerine daha karmaşık özellikler söylemeye yönlendirir (örn: ırk grupları, yaş, eğitim, dil, toplumsal sınıf, cinsel yönelim, coğrafi bölge...).
- Kolaylaştırıcı yeterince farklı kimliğin söylenildiğini düşündüğü zaman etkinliği bitirebilir. (10 dk.)
- Oyun tamamlandığında katılımcılar yeni bir daire oluşturmalarıdır ve kolaylaştırıcı aşağıdaki konularda bir grup tartışmasını yönlendirmelidir:
  - En geniş gruplar hangileriydi?
  - En küçük gruplar hangileriydi?
  - Bir azınlığın içinde olmak ne hissettirdi?
  - Çoğunluğun içinde olmak ne hissettirdi? (15 dk.)

Güneş Alternatif Üzerinde Parlıyorⁱⁱⁱ:

Sandalyeler odanın bir kenarına çekilmelidir.

Katılımcılardan yüzleri kolaylaştırıcıya dönük el ele tutuşarak odanın ortasında düz bir çizgi oluşturmalarını isteyin.

Kolaylaştırıcı oluşturulan bu çizginin toplumsal statüler/ ayrıcalıkların çizgisi olduğunu ve bitiş çizgisinin (katılımcıların karşısındaki duvarın) de yüksek statü ve ayrıcalıklar çizgisi olduğunu belirtir. Katılımcılara (aşağıdakiler ya da kültürel olarak daha geçerli olanları ekleyebileceğiniz) bir dizi ifade söyleyeceğinizi açıklayın. Katılımcılar aşağıda tarif edildiği şekliyle belirli sayıda adımla öne ya da geriye doğru ilerleyeceklerdir.

Eğer sen...

- Özel bir okul ya da kurumda okuyorsan ya da okuduysan beş adım ileri doğru adım at,
- Yerli bir grubun üyesiysen geriye doğru yedi adım at,
- LGBT topluluğunu destekliyorsan geriye doğru beş adım at,

- Kırsal kesimde yaşıyorsan geriye doğru üç adım at,
- Tam zamanlı, ücretli bir işte çalışıyorsan ileri doğru sekiz adım at,
- Kendi evine sahipsen ileriye doğru altı adım at,
- Azınlıktaki bir etnik gruba mensupsan geriye doğru beş adım at.

Adımlar etkinliğinin ardından aşağıdaki konular üzerinde tartışın:

- İleriye doğru hareket etmek ne hissettirdi?
- El ele tutuşmayı bırakıp gruptan kopmak neler hissettirdi?
- Bitiş çizgisine ulaşmak nasıl hissettirdi? Bitiş çizgisine ulaşamamak neler hissettirdi?

Herkesin daima ileriye doğru gitmesi için ne yapılması gerekiyor? İleriye doğru gitmek istiyor muyuz?

Güç Yaprakları^{iv}:

Toplam Süre: 65 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:
Bu oturum büyük oranda hassasiyet gerektirir.

- Üzerinde düşünebileceğiniz kadar farklı kimlik kategorileri üzerine, grup halinde, bunları flipcharta yazarak beyin fırtınası yapın. (5 dk.)

Örnekler şunları içerebilir:

IRK, RENK, SOY, ULUSAL/ETNİK KÖKEN, CİNSİYET/TOPLUMSAL CİNSİYET, DİL, DİN, SİYASİ YA DA DİĞER GÖRÜŞ, TOPLUMSAL SINIF, TOPLUMSAL KÖKEN, MÜLKİYET,

DOĞUŞTAN GELEN YA DA DİĞER STATÜ, ENGELLİLİK, YAŞ, HIV/AIDS YA DA DİĞER SAĞLIK SORUNLARI, CİNSEL YÖNELİM, KÜLTÜR, SOSYAL YA DA EKONOMİK STATÜ, MİLLİYET, MESLEK.

- Her katılımcıya üç yaprak verin. Her katılımcı kendisini en iyi tanımlayan üç kimliği seçer ve her birini bir yaprağa yazar. Katılımcılar kimlik kategorilerini listeden seçebilecekleri gibi farklı kimlikleri de yazabilirler. (5 dk.)
- Katılımcılardan yaklaşık dört ya da beş kişilik küçük gruplar oluşturmalarını isteyin. (1 dk.)
- Grup içinde katılımcılar ellerindeki yapraklarla bir

çiçek oluşturacaklar ve seçimlerinin nedenlerini de anlatarak seçtikleri kimlikleri karşılaştıracaklar.

(10 dk.)

- Bütün gruplar bir aradayken yapılan geri bildirimlerde, insanları sınıflandırmak için kullanılan çok sayıda farklı yolun ve kadınların ve erkeklerin kendilerini tanımlamak için seçtikleri yöntemler arasında farklılık olup olmadığının keşfedilmesi ilginçtir. (5 dk.)
- Her bir katılımcıya boş çiçeğin bir kopyasını verin, ancak kendi gruplarıyla oturmalarını söyleyin. (1 dk.)
- Dört kişilik gruplarda katılımcılar çiçekteki her yaprağı grup tarafından seçilen farklı kimliklerle doldururlar; böylelikle her grup üyesi tamamlanmış bir kimlik çiçeğine sahip olacaktır. Eğer katılımcıların çiçeklerini tamamlamaya yetecek kadar çeşitli kimlik kategorileri yoksa beyin fırtınası listesinden kategori seçebilirler. (3 dk.)
- Katılımcılardan kendilerini ayrımcılığa uğramış ya da ayrıcalıklı hissetmelerine göre çiçeklerini gölgelendirmeleri istenir. (4 dk.)

Ayrımcılığa uğramışsa yaprağın altını gölgelendirir.
Ayrıcalıklı ise, yaprağın tepesini gölgelendirir.

- Katılımcılardan ayrıcalıklı hissettikleri alanları ve ayrımcılığa uğramış hissettikleri alanları saymalarını ve kendi seçimlerini açıklayarak, bunları gruplarının diğer üyeleriyle karşılaştırmalarını isteyin. (10 dk.)
- Katılımcıların hepsini tekrar tek bir grup haline getirin. (1 dk.)
- Kâğıt tahtasına “kesişimsellik” (intersectionality) yazın ve katılımcılara bu terim hakkında ne bildiklerini sorun. (5 dk.)
- Kimliğin kesişimsel (intersectional) analizinin bizi şunları yapmaya zorladığını açıklayın: (7 dk.)

• Kimliğinizi oluşturan bütün farklı faktörleri incelemek,

• Çeşitli toplulukların üyeleri olarak karşılaştığımız baskıların ve ayrımcılığın çeşitli türlerini anlamak,

- Modern toplumlarda ayrımcılığın ve adaletsizliğin, güç ve ayrıcalık hiyerarşileri içine nasıl yerleştiğini anlamak,
- Güç yapıları içinde kendi konumumuzu incelemek ve farklı zamanlarda farklı kimliklerin diğerlerine göre bizi nasıl üst ya da alt konumlara yerleştirebileceğini görmek^V,
- BM Kadına Yönelik Şiddet Eski Raportörü Radhika Coomaraswamy'nin yorumlarını flipcharta yazın ya da tepegözde gösterin^{vi}: (5 dk.)

“Hâkim insan hakları yaklaşımları, kesişimsel ayrımcılığın sonuçlarına işaret edemeyebilir; çünkü kesişimsel ayrımcılığın yarattığı özgül problemler ve koşullar, ırka ya da toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık gibi tek bir ayrımcılık kategorisi içinde sınıflandırılmaktadır.”

İnsan hakları ihlallerinde ayrımcılığın çoklu biçimlerinin rolünü kabul etmek konusundaki zafiyet şu anlama gelecektir:

“... söz konusu ihlali ya da koşulu gidermeye yönelik çabaların, müdahalenin dayandırıldığı analiz kadar eksik olması muhtemeldir.”

- Aşağıdaki noktaları belirterek etkinliği tamamlayın: (3 dk.)

Birçok insan farklı düzeylerde kimliğe dayalı ayrımcılığı yaşamıştır. Toplumsal cinsiyet, kimliğin diğer kategorileri gibi, toplumsal olarak inşa edilmiş bir kimlik biçimi olarak düşünülebilir. Toplumsal cinsiyetin sosyal inşası ve bunun nasıl toplumsal cinsiyete dayalı şiddete dönüştüğü, bundan sonraki oturumların odak noktasını oluşturacaktır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramının analizi, sınıf, ırk ve etnik köken gibi diğer toplumsal kategorilerle toplumsal cinsiyet arasındaki etkileşimi dikkate almalıdır.

‘Eğer belirli etnik gruplara mensup yoksul kadınlar zorla kısırlaştırılıyorlarsa, sınıf ve ırk temelli ayrımcılık kadar toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık da bu insan hakları ihlaline katkıda bulunmaktadır. Son zamanlarda savaş ve çatışma durumlarında kadınların tecavüze uğramasının teşhiri, bu ihlallerin toplumsal cinsiyet ve ırk/etnik köken bileşenlerinin birbirlerinden ayrılmayacağını ortaya koymuştur^{vii}’.

Donmuş Resimler:

Toplam Süre: 70 dk.

- Katılımcılara çiçeklerinde listeledikleri bir kimlikten ötürü ayrımcılığa uğradıklarını hissettikleri bir anın hikâyesini kendi gruplarıyla paylaşmaya gönüllü olup olmadıklarını sorun. Rahatsızlık vereceği düşünülürse, kimse bunu yapmaya zorlanmamalıdır. (15 dk.)
- Katılımcılar hikâyelerini paylaştıktan sonra katılımcılardan diğer gruplara sunmak üzere hikâyelerden birini seçmelerini isteyin. (3 dk.)
- Küçük gruplar halinde katılımcılar hikâyelerini seçtikten sonra, onlardan seçtikleri hikâyeyi anlatan donmuş bir resim yaratmalarını isteyin. Hikâyenin sahibi resme şekil vermekten⁵ sorumludur. Bu kişi de resme katılacak ancak kendisini canlandırmayacaktır. (10 dk.)
- Her grup resmini tamamladıktan sonra bunları diğer gruplara sunacaklarını söyleyin. Bir grubu resmini canlandırmaya davet edin, diğer gruplar da oturup onu seyredeceklerdir. (1 dk.)
- Beşten bire doğru geri sayacağınızı ve siz bire vardığınızda grubun olduğu hali koruyarak donması gerektiğini söyleyin. Daha sonra siz diğer katılımcıların cevaplaması için bir dizi soru soracaksınız. Donmuş grup siz soruları sorarken olduğu halde (donmuş vaziyette) kalmalıdır. (1 dk.)
- Beşten bire doğru sayın. Grup donduğunda bazı sorular sorun. Aşağıda soru örnekleri bulunmaktadır:
  1. Ne görüyorsunuz?
  2. Ayrımcılığa uğrayan kim?
  3. Neden?
  4. Ne hissediyor?
  5. Baskı yapan kim?
  6. Ne hissediyor?
  7. Resimdeki diğer kişilerin buna tepkisi ne oluyor?
  8. Resimdeki diğer kişiler neler hissediyorlar?
- Resimlerin detaylıca incelenmesinin ardından katılımcılara teşekkür edin ve onlardan oturup rahatlamalarını isteyin. Bütün resimler incelendikten sonra, katılımcılara tartışma sırasında kendi resimleri hakkında konuşmaya davet edileceklerini söyleyin. (5 dk.)
- Kalan bütün resimler için de aynı süreci tekrar edin. (20 dk.)
- Yeniden büyük bir grup oluşturun ve aşağıdakileri tartışın:
  1. Sunduğunuz resimleri ne kadar doğru olarak analiz ettik?
  2. Hangi resimlerde baskı kişisel, hangisinde kurumsallaşmış önyargılar olarak geliyor?
  3. Bir fark var mı?
  4. Her bir durumda güç (iktidar) kavramının önemi nedir? (15 dk.)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kamusal/özel alan ayrımı altıncı oturumda ayrıntılı olarak ele alınacak bir konudur ve buradaki konuşmalar konuya başlangıç niteliğindedir.

1. İktidar, ayrımcılık ve zulüm kavramlarının içine yerleşmiştir. Güç, insanların diğerlerine baskı uygulamasına neden olur ve baskı bunun sonucunda diğerlerini ezerek daha büyük bir iktidar duygusu hisseder.

2. Zulme bir son vermek, yetkililerin kendi kişisel iktidar durumlarını sorgulamalarını ve yeniden tanımlarını ya da haklarından feragat etmelerini gerektirir.

3. Kadın ve erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkileri kadına yönelik ayrımcılığın kalbinde yatmaktadır. Ayrımcılık, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin temel nedenidir.

4. Bu güç ilişkilerinin nasıl kurulduğu ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ne anlama geldiği sonraki bölümde incelenecektir.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kolaylaştırıcının bu aşamada bütün cevapları kabul etmesi ve resmin gerçek anlamını araştırmaması önemlidir.

Soğutucu:

Toplam Süre: 10 dk.

- Grubun etrafında dolaşın ve herkes bugünkü oturumda gözüne çarpan bir şeyi söyleyin. Kolaylaştırıcı katılımcıları oda sıcaklığı, oyunculuk yeteneği gibi konulardan çok içerik üzerine yorum yapmaya yönlendirmelidir. (10 dk.)

⁵Burada katılımcılar heykele benzer üç boyutlu bir resim yaratacaklardır.

3. OTURUM

Amaçlar:

- Toplumsal cinsiyetin sosyal olarak inşa edildiğini, dolayısıyla bir kimlik türü olduğunu anlamak
- Kimliğe dayalı ayrımcılıkla, bunun toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dönüşümü arasında ilk bağlantıları kurmak

Malzemeler:

- Flipchart tahtası, kâğıt ve tahta kalemleri
- Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet labirenti (s.41)
- Kesilmiş balık, akımlar ve baloncuklar (her katılımcıya yaklaşık 5 adet) (s. 42–43)
- Flipchart kâğıdı, bant ya da tack-it ve tahta kalemleri
- Eş kartları (s.44)

Süre:

- 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

Son oturumu özetleyin ve kimliğin nasıl başlı başına bir insan hakları ihlali olan ayrımcılığın temeli olabildiğini incelediğinizi vurgulayın. Toplumsal cinsiyetin çoğu zaman bir kimlik türü olarak düşünülebildiğini ve diğer tüm kimlikler gibi toplumsal olarak inşa edildiğini açıklayın. Bu atölye

çalışmasında toplumsal cinsiyetin ne olduğunu, bunun toplumsal olarak nasıl inşa edildiğinin ve ayrımcılığın bu inşaların içine nasıl yerleşmiş olduğunun inceleneceğini ana hatlarıyla anlatın. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete neden olan buradaki ayrımcılıktır. (5 dk.)

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Testi:

Toplam Süre: 30 dk.^{viii}

- Katılımcılara toplumsal cinsiyet ve cinsiyet sözcükleri arasındaki farkla ilgili ne düşündüklerini sorun. (1 dk.)
- Bu fikirleri grup halinde kısaca tartışın. (4 dk.)
- Aşağıdaki tanımları flipchart tahtasına yazın ya da tepegözle gösterin. (2 dk.)

Toplumsal cinsiyet, kadın ya da erkek olmakla ilişkilendirilen toplumsal yüklemeler ve fırsatlar ve kadınlar-erkekler ve kız -erkek çocukları arasındaki ilişkiler olduğu kadar kadınlar arası ve erkekler arası ilişkiler anlamına da gelmektedir. Bu yüklemeler,

fırsatlar ve ilişkiler toplumsal olarak inşa edilmiştir ve toplumsallaşma süreciyle öğrenilirler.

Cinsiyet, toplumsal cinsiyetin aksine, biyolojik olarak kadın ya da erkek olma durumu anlamına gelmektedir^{ix}.

- Katılımcılara tanımları yazmaları için zaman verin ya da tanımların yazılı olduğu kâğıtları önceden hazırlayıp dağıtın. (1 dk.)
- Katılımcıları iki ya da üç kişilik takımlara ayırın. (1 dk.)
- Her bir takıma cinsiyet/toplumsal cinsiyet

labirentinin bir kopyasını verin. Birkaç cümle okuyacağınızı söyleyin. Takımların bu cümlelerin “toplumsal cinsiyeti” mi yoksa “cinsiyeti” mi tanımladığına karar vermeleri gerekmektedir. Eğer cevap cinsiyetse labirentin sol tarafındaki yolu, toplumsal cinsiyetse sağ tarafındaki yolu takip edeceklerdir. (1 dk.)

- Cümleleri okuyun ve gruplara cevabın tartışılması için süre tanıyın. Bu noktada doğru cevapları vermeyin. (10 dk.)
- Bütün cümleler tamamlandıktan sonra, katılımcılara hangi kente ulaştıklarını sorun. Doğru yolu izleselerdi, hangi kentte olmaları gerektiğini söyleyin. (2 dk.)

Toplumsal Cinsiyet mi, Cinsiyet mi?

- Çocukları erkekler değil, kadınlar doğurabilir. (C)
- Küçük kızlar nazik ve çekingen; erkekler sert ve maceraperesttirler. (TC)
- Pek çok ülkede kadınlar erkeklerin kazandığının %70'ini kazanmaktadır. (TC)
- Kadınlar bebeklerini emzirirler; ama erkeklerin bebekleri beslemek için biberona ihtiyaçları vardır. (C)
- Çocukları yetiştirmekten kadınlar sorumludur. (TC)
- Karar vericiler erkeklerdir. (TC)
- Eski Mısır’da erkekler evde kalıp örgü örerler;

kadınlar ise aileyi geçindirirlerdi. (TC)

• Erkek çocukların sesi ergenlikte değişime uğrar; kız çocukları ise aynı kalır. (C)

• Birleşmiş Milletler’in istatistiklerine göre, dünyadaki işlerin %67’sini kadınlar yapmaktadır, ama kazançları dünya gelirinin sadece %10’udur. (TC)

• Kadınlar çocuklarının eğitim standartlarıyla yakından ilgilenir. (TC)

• Yeraltı madenciliği gibi tehlikeli işler kadınlar için yasaklanmıştır; erkekler bu riski göze alarak çalışırlar. (TC)

• Çoğu ülkede polis güçlerinin büyük bir kısmını erkekler oluşturur. (TC)

• Başkan, parlamento üyesi ve yönetici olan kadınların sayısı erkeklerden azdır. (TC)

- Grup halinde kilit noktaları tartışıp flipchart tahtasına yazın.

Sizi şaşırtan herhangi bir cümle oldu mu? Gruptaki herkes aynı görüşleri taşıyor mu? Anlaşmazlık oldu mu? Anlaşmazlığı çözebildiniz mi? Toplumsal cinsiyet rolleri yaş farklarına, sınıflara, ırklara, kültürlere ve tarihsel süreçlere göre nasıl farklılıklar gösteriyor? Değişik ülkelerdeki kadınlar, gücü ve baskıları hangi farklılarla tecrübe ediyorlar? (8 dk.)

Toplumsal Cinsiyetle İlgili Kişisel Tecrübeler:

Toplam Süre: 45 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Katılımcıların bu etkinlik sırasında teşhir olmuş gibi hissetmelerini önlemek için, kolaylaştırıcı, katılımcılara paylaştıkları hikâyenin grubun kalanına geri bildireceğini; bu yüzden de insanların bilmesinden rahatsızlık duymayacakları bilgileri anlatmak için gönüllü olmaları gerektiğini hatırlatmalıdır.

- Gruba aşağıdaki soruyu sorun:

“Yaşamların hangi noktasında toplumsal cinsiyetlerinin farkına varmışlar? Başka bir deyişle, karşı cinsten farklı olduklarını ilk olarak ne zaman fark etmişler?”

Katılımcılar fiziksel farklar hakkında değil, toplumsal cinsiyet rolleri üzerine düşünmelidirler. (10 dk.)

- Katılımcılara balık, akım ve baloncuklardan oluşan demeti verin ve açıklayın:

• **Balık;** yaşamlarında toplumsal cinsiyetlerinin farkında oldukları ya da farkına vardıkları önemli olayları temsil eder.

• **Küçük balık, çocukluk/gençlik;** büyük balık ise, daha ileri yaşlarda olan olaylar içindir.

• **Akımlar;** bu olay yüzünden karşılaşmış olabilecekleri engelleri temsil eder.

• **Baloncuklar;** bu olay sayesinde elde edilen kazanç ya da başarılarını temsil eder.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Eğer kadınların ve erkeklerin bir arada olduğu bir grup varsa, kolaylaştırıcı erkek ve dişi balıkları ayırmak için bir çözüm bulmalıdır. Bunun için, kadınlar ve erkekler için ayrı renklerde kalemler kullanabilirsiniz.

- Katılımcılara balıklarını, akımlarını ve baloncuklarını doldurmaları için süre tanıyın. (10 dk.)
- Bu işlem tamamlanınca, katılımcılar balık ve buna ait akımları ve baloncukları grubun yaşam nehrine yapıştıracaklardır. (5 dk.)
- Tablo tamamlandıktan sonra açık grup analizini başlatmak için aşağıdaki noktaları kullanın. (20 dk.)

- *Toplumsal cinsiyetin farkında olmak hayattaki tercihleri nasıl etkiler ve bu durum kadınlarda ve erkeklerde nasıl değişiklik gösterir?*
- *İnsanların toplumsal cinsiyetlerinin farkına varmak konusunda doruğa ulaştığı belirli yaşlar var mıdır? Bu kadınlar ve erkekler için aynı mıdır?*
- *İnsanların hayatlarında engeller yaratan belirli*

dönemler ya da olaylar var mıdır?

- *Kadınlar ve erkekler arasında, karşılaştıkları engel miktarı ve ürettikleri baloncukların sayıları açısından ne gibi farklar vardır?*
- *İnsanların deneyimleri aynı topluluk içinde yaşayan insanları nasıl etkiler? Örneğin, eğer kızlar erken yaşta okulu bırakırlarsa; diğer kızlar da aynı şekilde mi hareket ederler yoksa tam tersini mi yaparlar?*

Kurumlar erken yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyeti şekillendirirler. Bu durumun yani toplumsal cinsiyetin oluşturulmasının önemi çoğu zaman daha sonraki yaşlarda anlaşılır. Eğer toplumsal cinsiyetin oluşturulma şekli olumsuzlanacaksa/ reddedilecekse; kurumsal yapının da yeniden biçimlendirilmesi ve bireylerin tekrar eğitilmesi gerekmektedir.

Kalıp Yargılar:

Toplam Süre: 30 dk.

- Bir daire oluşturun ve herkes sırayla isimlerinin önüne kadın olmakla ilgili birer sözcük/sıfat ekleyip bunu söyleyecektir. Bu sözcükler olumlu ya da olumsuz olabilir. Birkaç örnek verecek olursak: anaç Ayşe, cadaloz Ceren, güzel Gözde... (5 dk.)

Bu kalıp yargılarla ilgili tartışmaları başlatmak için kullanılabilir:

1. Tanımlamalardan kaç kadınları olumlu/olumsuz yönden ele alıyor?
2. Eğer maskülen sözcükler kullanılsaydı, dilde nasıl bir değişim olurdu?
3. Dil ayrımcılıkla bağlantılı mıdır?
4. Kalıp yargılar nereden gelmektedir?
5. Kalıp yargılar neyi sağlar? (25 dk.)

Erkekler genelde saldırgan, rekabetçi, güçlü, baskın ve cesaretli olarak tanımlanırlar. Kadınlar ise tam tersine, zayıf, hoşgörülü, pasif ve duygusal olarak tanımlanırlar. Bu kalıplı imgelemler, kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmak adına kullanılmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki güç ilişkisindeki dengesizlik, bu kalıp yargıların içinde de yer almaktadır.

Kalıp yargılar insanları insanlıktan çıkarırlar. Eğer birileri bu şekilde insanlıktan çıkarılırsa, onlara karşı ayrımcılık ve insan hakları ihlalleri yapılması kolaylaşır.

Kalıp Yargılar Alternatif Öneri:

(Malzemeler- gazeteler & dergiler)

- Katılımcıları dört ya da beş kişilik gruplara ayırın.
- Her gruba flipchart kâğıtlarından bir yaprak verin ve bunu ortasına kadın yazmalarını isteyin.
- Katılımcılar gazete ve dergilerdeki resim ve kelimeleri inceleyip; kağıda yapıştırmak üzere bunları keserler ve yaşadıkları toplulukta kadının

ne anlama geldiğini anlatan kolaj çalışmaları yaparlar.

- Bunu hazırlarlarken dili, imgeleri, renkleri vb. dikkate almalıdırlar.
- Kolaj bittikten sonra yukarıdaki beş noktaya ilişkin bir tartışma yürütün.

Yaşamda Bir Gün:

Toplam süre: 55 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kendinizi, 'iş'i neyin oluşturduğuna dair fikrinizi beyan etmek zorunda hissetmeyin.

- Grup halinde katılımcıların 'iş'i tanımlamak için önemli olduğunu düşündükleri her şey üzerine beyin fırtınası yapın ve bunu flipchart tahtasına yazın. (5 dk.)
- Gruptan, grubun tanımını oluşturmak için bu özelliklerden üçünü seçmesini isteyin. Grup tanımını flipchart tahtasına yazın. (5 dk.)
- Büyük grubu dört küçük gruba ayırın. (1 dk.)
- Her gruba bir flipchart kâğıdı verin. Gruplar kâğıdın ortasına dikey bir çizgi çekip, kâğıdı ikiye bölecekler. Kâğıdın iki tarafına da 1'den 24'e kadar saatlerin ayrı ayrı yazılmasıyla, iki tane 24 saatlik çizelgeye sahip olacaklardır. (5 dk.)
- Her gruba eş kartı verin. Her gruba farklı kartlar verdiğinizden emin olun. (2 dk.)
- Gruplardan, günün her saatinde gruptaki eşlerden her birinin yaptığı faaliyetlerle saat saat çizelgeyi doldurmalarını isteyin. (Kadınlar ve erkekler için farklı renklerde kalemler kullanabilirler.) (10 dk.)
- Çizelgeler doldurulduktan sonra gruplardan çizelgeleri aşağıdaki şekilde işaretlemelerini isteyin:
  - Çizelgede grubun iş tanımlamasına uyan faaliyetlere artı işareti (+) koyun.
  - Bu tanıma uymayan faaliyetlere eksi işareti (-) koyun.

- Emin olmadıklarınıza soru işareti (?) koyun.
- Listede para kazandıran etkinlikleri daire içine alın. (8 dk.)
- Gruplar çizelgelerine orada temsil edilen çifti yazıp, çizelgeyi duvara asarlar. (3 dk.)
- Katılımcıların hepsini çiftlere ayırın. (1 dk.)
- Katılımcılardan eşler halinde yürüyüp farklı çizelgeleri karşılaştırmalarını ve her bir çizelgede kadınların ve erkeklerin günlerinin arasındaki farkları bulmalarını isteyin. Gerekliğinde katılımcıların başvurabilmesi için şu soruları flipcharta yazın: (15 dk.)

1. Listelenenlerin yüzde kaçını iş olarak tanımlanabilir?
2. İş olarak tanımlananların yüzde kaçını ücretli iş olarak daire içine alınmıştır?
3. Ücretsiz işleri yapması için birini işe almak ne kadara mal olur?
4. Gün içinde yapılan bütün işlerin listelenmesi iş tanımınızı değiştirmenize neden oldu mu?
5. 'İş' olarak tanımladığımız bütün görevler zor ya da sevimsiz mi?
6. 'İş değil' diye tanımladığımız faaliyetlerin hepsi hoş ve eğlenceli mi?
7. 'Eşim, annem, kız kardeşim, kızım çalışmıyor' demek sizin için ne anlama geliyor?
8. Bu ifadede "çalışma" ile ilgili ne ima edilmektedir? Bu sizin iş/çalışma tanımınızla aynı mı?
9. Farklı senaryolar bir kadının tüm gün yaptığı faaliyetlerin türü ve miktarını nasıl etkiledi?

Soğutucu ve Sonuç:

Toplam Süre: 15 dk.

Katılımcılardan tekrar bir grup oluşturmalarını ve gözlemleri üzerine yorum yapmalarını isteyin.

Kadınlar toplumsal cinsiyete bürünmüş roller içindeki güç dengesizlikleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayabilirler. Evde paylaşılan sorumluluklardaki dengesizliğe neden olan, kadının ücretli ya da ücretsiz bir işte çalışmasına bakılmaksızın, temizlikçi, çocuk bakıcısı biçiminde ona yüklenen kalıplaşmış rollerdir.

Dengesizliğin olduğu başka bir konu da, ne tür bir 'iş'e nakdi değer verildiği, yani bu 'iş'in toplumsal bir değerinin olup olmadığıdır. Geleneksel olarak 'erkek' işi ücretli olurken, 'kadın' işi ev içinde ücretsiz kalan ya da enformel sektörlerde yer alan işlerdir.

Kadınlara atfedilen güç eksikliği, onların kendi hayatlarını kontrol edebilme gücünden ya da hizmetlerin ve kaynakların kontrolü ve erişimi konusunda karar vermekten aciz oldukları anlamına gelmektedir. Ekonomik bağımsızlıklarının olmaması da, kadınların kötü muamele içeren ilişkiler içinde kalmalarının temel nedenlerinden biridir.

4. OTURUM

Amaçlar:

- ' Kadına yönelik şiddet ve insan hakları ihlalleri arasındaki ilişkinin tanımlanması
- ' Kadına yönelik şiddetin ne olduğunun ve boyutlarının kavranması

Malzemeler:

- ' Flipchart kâğıtları ve tahta kalemleri
- ' İnsan hakları kartları (s.45)
- ' Kart ve kırmızı, mavi ve yeşil kalemler (ya da kırmızı, mavi ve yeşil renklerde post-itler)
- ' Vaka çalışmaları (s.46–49)
- ' Beşik ve tabut kopyaları (s.50–51)

Süre:

- ' 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

- Grubu selamlayın ve atölye çalışmasının amaçlarını ana hatlarıyla anlatın. (5 dk.)

Ayrımcılık Ağacı:

Toplam Süre: 60 dk.

- Flipcharta büyükçe bir elma ağacı ya da istediğiniz herhangi bir meyve ağacı resmi çizin. Bunun tam ortasına “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık” yazın. Gruba toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktan ne anladıkların sorun (25. sayfadaki gibi). (3 dk.)
- Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın nedenleri üzerine grupta birlikte beyin fırtınası yapın. Sadece kadına yönelik şiddet fiillerini değil toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı incelediğinizi vurgulayın. Bunları çizmiş olduğunuz ağacın köklerine yazın. (6 dk.)
- Bunu tamamlayınca bulmuş olduğunuz sonuçlar (ayrımcılığın sonuçları) üzerine beyin fırtınası yapın. Bunları ağacın elmalarına yazın. (6 dk.)
- Katılımcıları iki kişilik gruplara ayırın. Leman adında bir kadın karakter yaratın. Eşlerden her biri, biri kökten biri de elmalardan olmak üzere iki sözcük seçecektir. Katılımcılardan bu iki sözcüğü birleştiren bir hikâye düşünmelerini isteyin. Sırayla bu hikâyeleri kendi gruplarında eşleriyle paylaşacaklardır. (10 dk.)
- Hikâye anlatımı bitince eşlerden beraberce hikâyenin kahramanının karşılaştığı insan hakları ihlalleri üzerine sözlü olarak beyin fırtınası yapmalarını isteyin. (5 dk.)
- Her çiftten seçilen kişilerden hikâyelerini ve bu hikâyedeki insan hakları ihlallerini tüm gruba anlatmalarını isteyin. (5 dk.)
- Katılımcıları yaklaşık üç kişilik gruplara ayırın. Her gruba bir kart verin.
- Gruplardan toplumlarındaki kadınların kartlarda yazan insan haklarından mahrum bırakıldığı tüm biçimleri tartışmalarını isteyin. (5 dk.)

Örneğin,

Kızlara oranla erkeklere daha çok yiyecek verilebilir-bazı aileler kıtlık zamanlarında erkeklere ayrıcalıklı muamele yapar; bu da kadınların yaşam hakkının inkârı anlamına gelebilir.

Güvenliğin az olduğu yerlerdeki araba parklarında ve sokaklarda yeterince aydınlatma yapmak için fon ayırmayan meclisler, kadınların kişi güvenliği hakkını tanımamış olurlar.

Hamile ya da hamile olmaları durumunda, evli kadınlara karşı ayrımcılık yapan işverenler, kadınların adil ve hakkaniyete uygun çalışma koşullarını reddetmektedirler.

- Kendi grupları içinde katılımcılardan, tartışma yaptıkları örneklerden birini seçmelerini ve bunu tüm grubun geri kalanına donmuş resim formunda sunmalarını isteyin. Bunun yerine ayrımcılığı tasvir eden bir resim de çizebilirler. Katılımcılardan tasvir etmesi hassas olan kadına yönelik şiddet eylemlerinden çok, kadınların haklarının tanınmadığı/rededildiği diğer biçimler üzerinde durmaları gerektiğini vurgulayın.

- Gruplara resimlerini hazırlamaları için zaman verin. (10 dk.)
- Hazır olduklarında gruplardan çizdikleri resimleri sırayla diğer katılımcılara sunmalarını isteyin. Eğer sunacakları donmuş resimse, beşten bire doğru geri sayacağınızı ve bir dediğinizde tüm grupların canlandıracakları pozisyonda donmaları gerektiğini söyleyin. Kâğıda resim çizen katılımcılar ise, çağırıldıklarında bütün gruba resimlerini sunacaklardır.
- Sunuşlar yapılırken gözlemleyen katılımcılardan, hangi hakkın ihlal edildiğini tahmin etmeye çalışmalarını isteyin.
- Resimlerini sunan gruptan daha sonra sundukları resmi açıklamalarını isteyin.
- Geri bildirim tartışmalarının bir parçası olarak kolaylaştırıcı, katılımcılara, kadınların resimlerde karşılaştığı ayrımcılığın ve hak ihlallerinin, nasıl kadına yönelik şiddet olaylarına yol açtığını ve katkıda bulunduğunu sormalıdır. (10 dk.)

Vaka Çalışması:

Toplam Süre: 40 dk.

- Katılımcıları dört gruba ayırın. (1 dk.)
- Her gruba vaka çalışmalarından birini verin. (1 dk.)
- Vaka çalışmalarının altında aşağıdaki sorular bulunmaktadır. Katılımcılar gruplarında bu soruları cevaplamalıdır.

1. Buradaki insan hakları sorunları nelerdir?
2. Bu durum neden meydana geldi- bu olayın

altında yatan sebepler nelerdir?

3. Sorumlusu kim?

4. Neler yapılabilir?

(19 dk.)

- Her gruptan bir kişi tüm gruba sonuç raporunu sunmak üzere seçilir ve sunumunu yapar. (19 dk.)
- Kolaylaştırıcı kısa bir özet yapar.

Doğumdan Ölüme:

Toplam Süre: 60 dk.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Bu egzersizin amacı yaşam döngüsü içerisinde kadının karşılaştığı şiddeti incelemektir. Atölye çalışmaları çocuklar için beşiklerin, ölümler için ise mezar ya da tabutların kullanılmadığı bir kültürde yapılıyorsa, doğum ve ölüm için farklı semboller kullanabilirsiniz.

- Grup halinde 'kadına yönelik şiddet'i tanımlayıp, flipcharta yazın. (12 dk.)

- Katılımcıları üç ya da dört kişilik gruplara ayırın (2 dk.)
- Her gruba bir flipchart kâğıdı, küçük boş kartlar ya da post-it verin. (Küçük kartlar ya da post-it'ler kırmızı, yeşil ve mavi renkte olmalıdırlar.) (2 dk.)
- Katılımcılara, renkli kartların üzerine kadınların farklı yaşlarda-çocukluk, gençlik, yaşlılık-karşılaştıkları çeşitli türlerden şiddet olaylarını yazacaklarını ve bunları beşiğin üstüne yapıştıracaklarını söyleyin. (1 dk.)

- Katılımcılara kartları doldurmaları için zaman verin. (10 dk.)
Kırmızı = Çocukluk
Mavi = Gençlikten yetişkinliğe kadar
Yeşil = Yaşlılık
- Kartlar doldurulduktan sonra her grup, diğerlerinin neler yaptığını görmek için diğer beşiklere de bakmalıdır. Katılımcılar diğer beşiklere bakarken, onları soru sormaya teşvik edin. (5 dk.)
- Bütün katılımcıları tekrar tek bir grup haline getirin. Kadına yönelik şiddetin bazı türlerinin kadınlar daha dünyaya gelmeden önce olduğunu; onların beşiğe ulaşmalarını engellendiğini vurgulayın. Katılımcıları bununla ilgili bazı örnekler vermeye davet edin. Olası cevaplar şunları içerebilir: çatışma durumunda kadının tekrar doğum yapmasını engelleyecek şekilde zarar veren tecavüzler, cinsiyete dayalı kürtajlar ve hamilelik sırasında eşin fiziksel saldırısından dolayı fetüse zarar verilmesi. (3 dk.)
- Dünyada kadına yönelik şiddetle ilgili olguları içeren tabutu dağıtın. (2 dk.)
- BM'nin Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirisi'nin 1. maddesindeki şiddet tanımını vurgulayın. Bu tanımları oturum başlamadan önce flipchart kâğıdına yazın ya da bir tepegözle duvara yansıtın. (5 dk.)
"Bu Bildirinin amacı bakımından "kadınlara yönelik şiddet" terimi, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir."
- Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın bütün türlerinin kadına yönelik olmadığını ve bir kadına zarar veren bütün fiillerin de toplumsal cinsiyete dayalı olmadığını belirtin. (5 dk.)
- Katılımcılara BM'nin tanımını yeterli bulup bulmadıklarını; bu tanımda eklemek, çıkarmak ya da değiştirmek istedikleri bir unsur olup olmadığını sorun. (5 dk.)
- Katılımcılardan iki tanımı karşılaştırmalarını isteyin (kısa tartışma). (8 dk.)

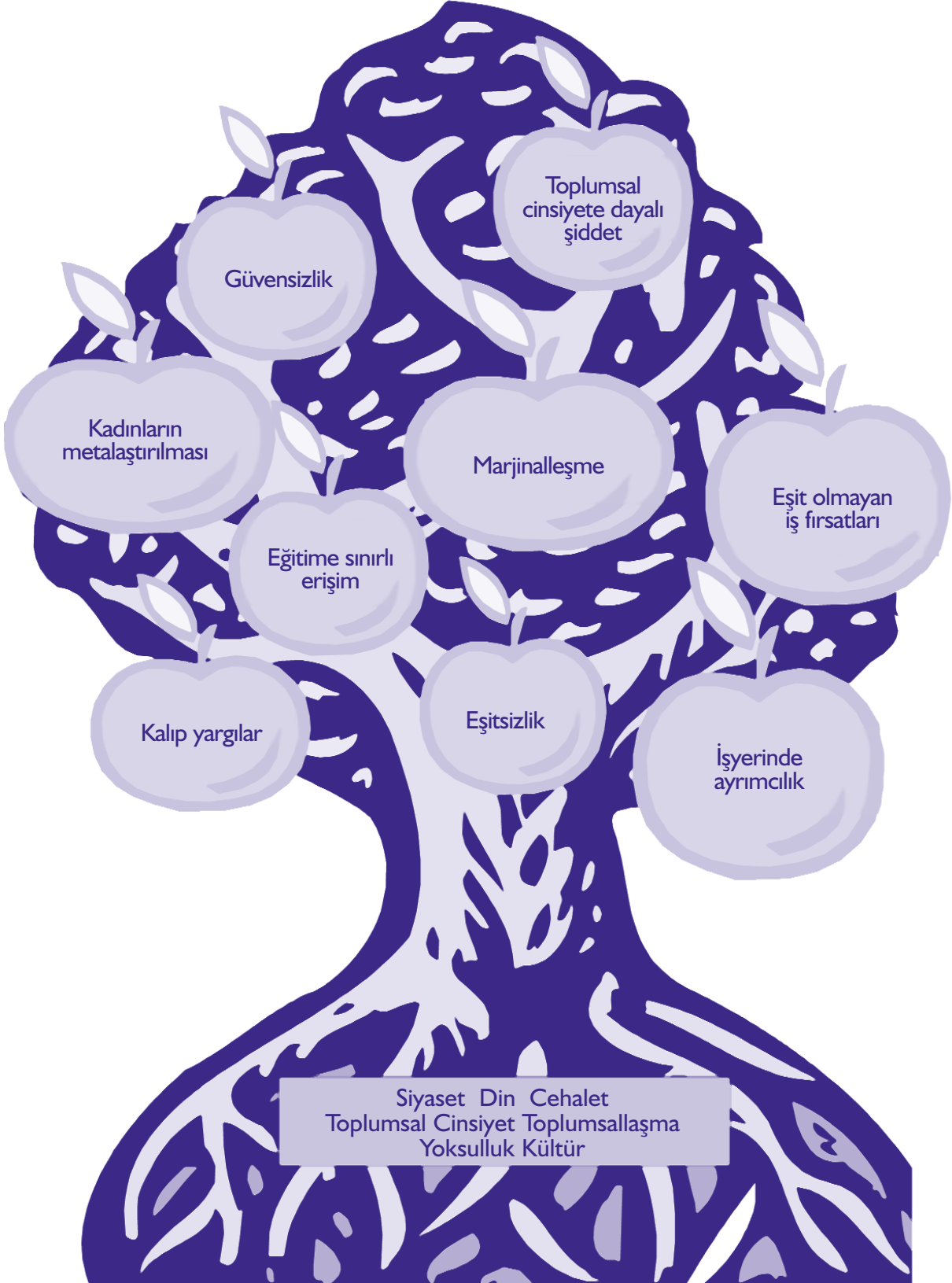
Soğutucu:

Toplam Süre: 15 dk.

- Bu çalışma için şiddetten etkilenmiş tüm kadınları temsil ettiğinizi söyleyin. Dairenin etrafında yürüyeceksiniz. Elinizi katılımcılardan birinin omzuna koyduğunuzda katılımcılar, bir kadının ihtiyaçlarını kendi meslekleriyle birleştirmeye; kendi işlerine dâhil etmeye yönelik vaatte bulunacaklardır. Katılımcılar olabildiğince net olmalıydılar; kadının insan haklarını ilerletmek gibi genel yorumlardan kaçınmalıydılar. Katılımcıların sessizce cevaplarını düşünmeleri için zaman verin. (3 dk.)
- Daireyi dolaşarak, sırasıyla her katılımcının omzuna hafifçe dokununuz. (12 dk.)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Eğer bu oturum bağımsız dört atölye çalışması serisinin sonunda yer alacaksa, kolaylaştırıcı vaka çalışmalarını egzersizi için 15 dakika daha az zaman harcamalıdır. Böylece bu oturumu tamamlamak için toplam yarım saati kalır. Kolaylaştırıcı, yarım saati sekizinci oturumda belirtilen yöntemleri kullanarak çalışmayı değerlendirmek için kullanabilir ya da soğutucuyu eylem yöntemlerini belirleme egzersizi olarak uzatabilir. (Katılımcılardan yazılı değerlendirmeyi de tamamlamalarını isteyin.)

KADINA
YÖNELİK
ŞİDDETE
SON

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

Modül 2

Oturum 5 – 8

Hakları Gerçeğe Dönüştürmek

*Toplumsal Cinsiyet Farkındalığının
Arttırılmasına Yönelik Atölye Çalışmaları*

uluslararası
af örgütü

5. OTURUM

Amaçlar:

- ♣ Kadına yönelik şiddetle ilgili yaygın varsayımları sorgulamak
- ♣ Katımcılara kadın haklarına ilişkin konularla bağlantılı ‘İnsan Hakları Belgeleri’ni tanıtmak

Malzemeler:

- ♣ Flipchart, kâğıt ve tükenmez kalemler
- ♣ Her dört kişilik grup için mitler ve gerçekler kopyası (s.52–55)
- ♣ Her dört kişilik grup için çamaşır ipi kopyası (s.56)
- ♣ “Hikâyenizi Analiz Ederken Dikkat Edilecek Noktalar”ın dinleyici kopyası (s.57)
- ♣ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin kopyası (İnsan Hakları Yüksek Komiserliği’nin web sitesinde de mevcuttur: <http://www.unhchr.ch/udhr/>)
- ♣ CEDAW’ın kopyası
- ♣ Vaka Çalışmaları (s.58–59)
- ♣ Uluslararası Af Örgütü kaynaklarından, gazetelerden vs. olumlu insan hakları hikâye/haber örnekleri

Süre:

- ♣ 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

Şu ana kadar neler yapıldığını ve atölye çalışmaları serisinin diğer yarısında hangi konuların işleneceğini ana hatlarıyla belirtin. (5 dk.)

Şimdiye kadar neler yapıldı:

- ✓ Toplumsal cinsiyet toplumsal olarak inşa edilmiş bir kimlik biçimidir.
- ✓ Kadın ve erkek arasındaki güç dengesizliği bu inşa (kurgu)ya gömülüdür.
- ✓ Bu güç dengesizlikleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin gerçekleşmesine yol açan kadına yönelik ayrımcılıkla sonuçlanır.

- ✓ Kişisel ve toplumsal düzeydeki farklılıklar
- ✓ Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tanımı

Atölye çalışmaları serisinin ikinci bölümü şunlara odaklanacaktır:

- ♣ Kadına yönelik şiddetin kişisel düzeyde, topluluk düzeyinde ve toplumsal düzeydeki etkileri
- ♣ Kadına yönelik şiddeti kişisel düzeyde, topluluk düzeyinde ve toplumsal düzeyde ele almak
- ♣ Bu sorunu ele alırken karşılaşılabilecek engeller

Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Mitler ve Gerçekler:

Toplam Süre: 30 dk.

- Katılımcıları üç-dört kişilik gruplara ayırın. (1 dk.)
- Her gruba çamaşır ipinin bir kopyasını verin. (1 dk.)
- Kirli mitleri dağıtın. (1 dk.)
- Katılımcılar toplumun genel olarak bu görüşlere katılıp katılmadığını göz önünde bulundurarak katılıp katılmadığını göz önünde bulundurarak mitleri çamaşır ipine yerleştirirler. (10 dk.)
- Katılımcılara mitleri temizlemeleri için sünger gerçekleri verin. (1 dk.)
- Katılımcılar gerçekleri mitlerle eşleştirirler. (10 dk.)
- Büyük grup içinde cevapları kontrol edin ve gruplar arasında farklar olup olmadığına bakın. (6 dk.)

Kadına yönelik şiddetin boyutlarını açığa çıkarmak için yirmi beş yılı aşkın süredir yapılan çalışmalar, bu sorunun küresel boyutuyla ilgili giderek artan kanıtlar ortaya çıkarıyor – çoğu anket, dünya çapında yaklaşık üç kadından birinin hayatı boyunca şiddetten etkilendiğini belirten korkutucu istatistik konusunda birleşiyor. Bununla birlikte, şunu unutmamak gerekir ki, konunun hassasiyeti nedeniyle, kadına yönelik şiddet neredeyse evrensel olarak eksik rapor ediliyor. Bu nedenle, herhangi bir bulgu muhtemelen vakaya ait en düşük seviyeyi temsil ediyor.

Şu gerçeğin altını çiziniz:

Kadına yönelik şiddet, en yaygın insan hakları ihlallerinden biri olduğu kadar en gizlilerinden de biridir. Kültürel, dini ve ekonomik sınırları aşar ve her sınıf, ırk, yaş, din, milliyet ve cinsel kimlikten kadını etkiler.

Kanıtlar ayrıca hiçbir siyasi ve ekonomik sistemin ya da kültürün, kadına yönelik şiddete izin vermekten ve bunu meşrulaştırmaktan muaf olmadığını gösteriyor. Bu durum, kamuda ve özelde; barışta ve savaşta ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde meydana geliyor^x.

- Etkinliği toparlayın.

Kendinizi Savunun:

Toplam Süre:85 dk. ^{xi}

- Katılımcıları yaklaşık dört kişilik küçük gruplara ayırın. (1 dk.)
- Katılımcılar küçük grupları içinde çalışırken, hayatlarında kendi insan haklarını savundukları bir anı hatırlayıp; bunu gruplarına anlatırlar. Bu etkinliğin odağını katılımcıların kendi haklarını nasıl savundukları oluşturduğundan, anlattıkları olayın kadına yönelik şiddetle bağlantılı olmak zorunda olmadığını vurgulayın. (15 dk.)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Katılımcılardan bazılarının kendi haklarını savunmakla ilgili bir tecrübeden yararlanamayacağı gerçeğine hazırlıklı olun. Eğer durum böyleyse, böyle bir savunmayı yapmış bir tanıdıkları hakkında düşünebilir ya da kendilerini savunmak istedikleri bir durumu hayal edebilirler.

kılan koşulları analiz etmelidir. “Hikâyenizi Analiz Ederken Dikkat Edilecek Noktalar”ın dinleyici kopyası bu etkinlikte katılımcılara yardımcı olacaktır. (10 dk.)

- Katılımcılar bunu tamamladıktan sonra, bir hikâyeyi seçmeli ve büyük gruba anlatmalıdırlar. Bir katılımcı, kendi hikâyesini anlatabilir ya da başka biri bunu yapabilir. Alternatif olarak, küçük grup üyeleri hikâyenin merkezi olaylarını canlandırarak anlatabilirler. Katılımcılara hikâyelerini sunmaya hazırlanmaları için zaman verin. (9 dk.)
- Her küçük grup kendi grubunda anlatılan hikâyeyi temsil eder. Hikâyeler anlatılırken ya da yeniden canlandırılırken, kolaylaştırıcı her birini bölümlere ayrılmış bir çark üzerinde grafiklerle gösterir. Çarktaki ayrı bölümlere savunma hareketleri yazılır (örn: eşit ücret talebi, eziyet eden kişiye / taciz eden kişiye meydan okuma), bölümleri ayıran çizgilerin üstüne ise haklarını savunmalarını sağlayan nedenler yazılır. (10 dk.)

- Herkes hikâyesini anlattıktan sonra, küçük grup her hikâyeyi tekrar ele almalı ve bu hikâyelerde kişilerin kendi haklarını savunmalarını mümkün

- Çark tamamlandığında grup çeşitli bölümleri ve bu bölümleri destekleyen çizgileri inceler ve bunlardan yola çıkarak temel insan haklarını ya da kendi hikâyelerinin temsil ettiği ihtiyaçları ortaya çıkarır (örn: “Eğitim”, “Ekonomik Eşitlik”, “Şiddetten Korunma” vs.). Sonra bu haklar ya da ihtiyaçlar, çarkın çevresine yazılır. (Tanımlanan bazı unsurlar yasal haklar olmayabileceğinden, bu noktada özellikle haklar ve ihtiyaçlar demekteyiz.) (15 dk.)
- Katılımcılar, tekrar küçük gruplara ayrılarak, çarkta yer alan ihtiyaçları ve hakları İHEB ve CEDAW’ın kopyalarını kullanarak belirli haklarla eşleştirirler. (15 dk.)

Örneğin; mali güvenlik çoğu zaman büyük bir faktördür (örn: “Yaşamak için kendime ait bir yere sahip olacak maddi gücü elde edebilene kadar, ona ‘hayır’ diyemem”). Bazıları için diğer kadınların desteği çok önemlidir (örn: “Başından sonuna kadar annemin benim arkamda olduğunu biliyordum” ya da “Şiddete maruz kalan kadınlar için bir sığınma evi olmasaydı neler olabileceğini bilmiyorum”). Diğerleri için eğitim ve/veya kendini ifade etme özgürlüğü kilit noktadır (örn: “Köyde kadına yönelik şiddete karşı gösteri yapan bazı kadınlara rastladım”, vs.)

- Katılımcıları tekrar bir araya getirin ve aşağıdaki konuda açık grup tartışması yapmaya yönlendirin: (10 dk.)

Kadınların kendi ihtiyaçların farkına varmaları ve kendilerini savunmaları için ne tür koşullar gereklidir?

Kadın Haklarının İnsan Hakları olduğunu kabul etmek, Kadına Yönelik Şiddete son verme sürecinde esastır.

İnsan hakları, bir hakkın diğerinden üstün değeri olmaksızın, **bölünmezdir**. Cinsiyetlendirilmiş (gendered) rollerin bir hakkın ihlal edilme yöntemini etkileyebilmesine rağmen, bu haklar **evrenseldir** ve toplumsal olarak inşa edilip cinsiyetlendirilmiş rollere bakılmaksızın, tüm insanlara eşit şekilde aittir.

Bunlar insanların **elinden alınmazlar** ya da **kaldırılamazlar** ve **birbirlerine bağımlıdır**; bu nedenle, bir hakkın geliştirilmesi tüm hakların geliştirilmesini gerektirir.

İnsan hakları çerçevesi, kadın hakları aktivistleri için **ortak bir dil** oluşturur ve herhangi bir insan hakkının kötüye kullanılması ya da ihlal edilmesi halinde **uluslararası hukuk** yoluyla **devletlerin sorumlu tutulmasını** sağlar^{xii}.

Vaka Çalışmaları:

Toplam Süre: 30 dk.

- Katılımcıları üç gruba ayırın. (1 dk.)
- Her gruba vaka çalışmalarından birini verin. (1 dk.)
- Katılımcılar gruplarında şunları tartışacaklardır:
  1. Hangi haklar ihlal edilmiştir?
  2. Hangi faktörler kadınların kendi haklarını

savunmalarını engellemiştir? (Olayların öncesi, olayın gerçekleştiği süreç ve sonrasını düşünün.)

(Okumak ve soruları tartışmak için 20 dk: geri bildirim için 8 dk.)

Olumlu Eylem Yoklaması:

Toplam Süre: 25 dk.

- Kendi yerel topluluğunuzda kadın haklarını geliştirmek için kişiler ve topluluklar tarafından atılan başarılı ve olumlu adımlar hakkındaki örnekleri ve yazıları kesin.
- Katılımcılara bunları dolaştırıp; okumaları için zaman verin. (10 dk.)

- Katılımcıları dört gruba ayırın ve okudukları yazılarla ilgili sorulara dayalı bir yoklama yapın. (10 dk.)
- Okuduklarıyla ilgili herhangi bir şeyi kendi işleriyle nasıl birleştireceklerine dair bir izleme tartışmasıyla etkinliği bitirin. (5 dk.)

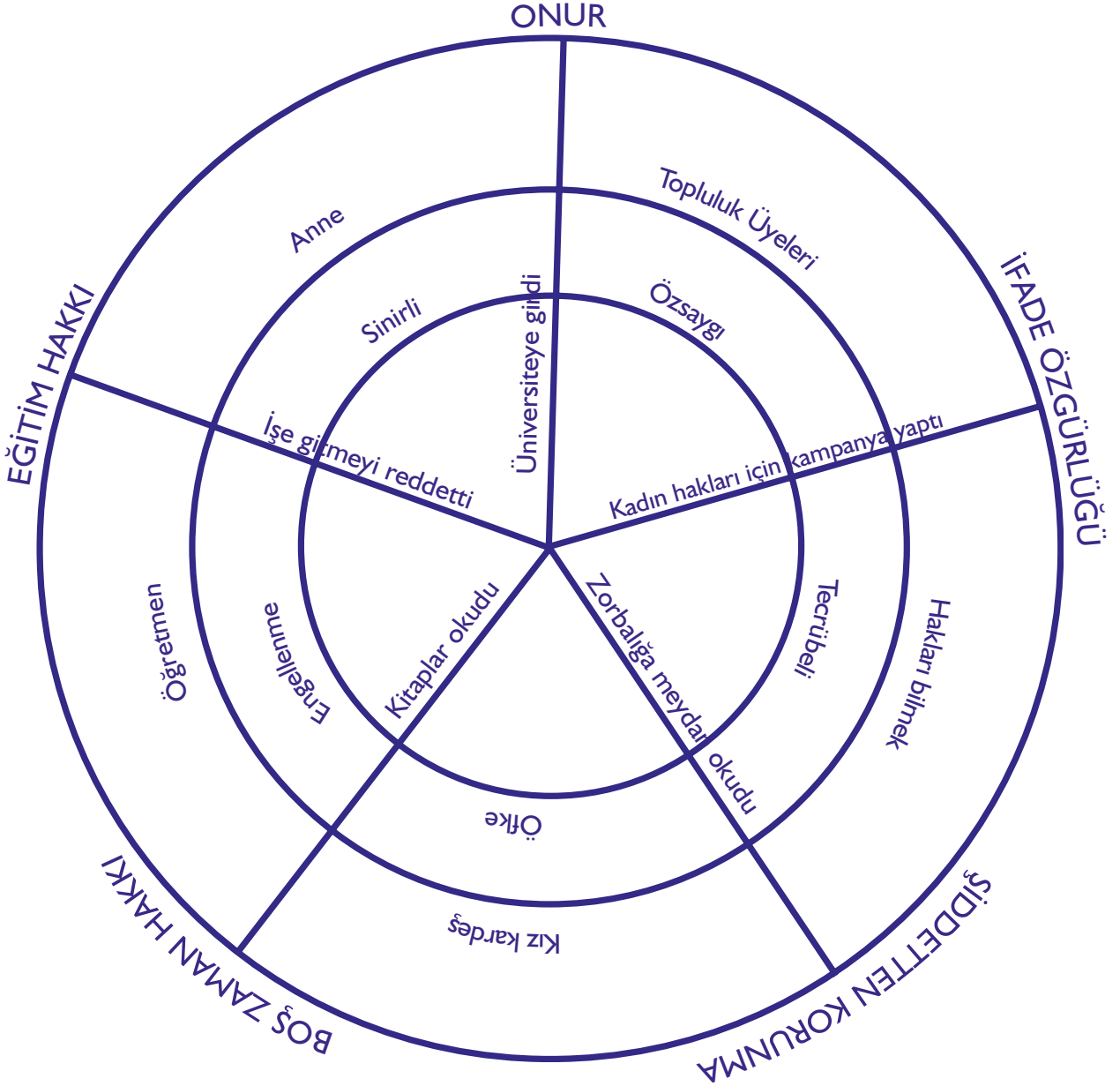
Soğutucu:

Toplam Süre: 5 dk.

Katılımcılara çalışmalarını için teşekkür edin ve sonraki oturumun kadınların karşılaştığı bazı

kurumsal engelleri derinlemesine inceleyeceğini ifade edin. (5 dk.)

Kendinizi Savunun etkinliğinde oluşturulan etkiler çarkının örneği

6. OTURUM

Amaçlar:

- Kamusal/özel ikiliğini (dikotomisini) incelemek ve bu ikiliğin aşağıdakilere bir engel olduğunu saptamak:
  - a.Kadın haklarının insan hakları olarak kabul edilmesi
  - b.Kadına yönelik şiddetin, kişisel düzeyde, topluluk düzeyinde ve toplumsal düzeyde önlenmesi
- Devlet ve devlet dışı aktörler ve devletin 'gerekli özeni göstermesi' (due diligence) kavramlarının tanıtılması
- Kamusal ve özel alan arasındaki ayrımı, ikisi arasındaki karşılıklı ilişkiye bakarak sorgulamak

Malzemeler:

- Flipchart kâğıdı ve tahta kalemi
- Destek halkaları dinleyici kopyası (s.60)

Süre:

- 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 10 dk.

Oturuma başlamadan önce aşağıdakiler flipcharta yazılmalıdır:

- Devlet aktörü
- Devlet-dışı aktör
- Devletin hesap verme sorumluluğu
- Devletin 'gerekli özeni göstermesi' (due diligence)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kolaylaştırıcı bu terimleri iyi bilmelidir. Bu terimlerin açıklamaları için sayfa 61 & 62'deki kelime kartlarına bakınız.

- Katılımcılara bu terimleri bilip bilmediklerini ve bunlardan ne anladıklarını sorun. (10 dk.)

Uzunca bir süre, aile içinde kadına yönelik şiddet fiilleri özel bir mesele olarak görüldü ve bu nedenle devletin sorumluluğu olarak düşünülmedi. Devlet aktörü ya da devlet dışı aktör tarafından işlenmiş olsa da, uluslararası hukuka göre hükümetler kadınların insan haklarını geliştirmek ve korumakla yükümlüdürler. Uluslararası Af Örgütü, bu yükümlülükleri yerine getirmedeki kusurlarından ötürü hükümetleri sorumlu tutan mekanizmaları vurgulayan pek çok çalışma yapmıştır. Devletler sorumluluklarına saygı duymakla, bunları korumakla ve yerine getirmekle yükümlüdürler ve buna devletin gerekli özeni göstermesi (due diligence) denilir. Devletin hesap verme sorumluluğu ve devletin gerekli özeni göstermesinin (due diligence) detaylı analizi bu setin yasal bölümünde bulunmaktadır.

Bu atölye çalışması, kamusal ve özel ayrımının neden var olduğuna; bunun kendisini bir kurum yapısına nasıl dönüştürdüğüne ve sonuçta böyle bir yapılanmanın şiddet konusunda bir cezasızlık ortamını nasıl sürekli kıldığına ve bunun kadın mağdurlar üzerindeki geniş kapsamlı etkilerine odaklanır. Bunlardan dolayı, bu oturum, devletleri sorumlu tutmanın neden son derece önemli olduğu konusunda bir anlayış geliştirir.

Şiddeti İncelemek^{xiii} :

Toplam Süre: 75 dk.

- “Kadına yönelik şiddetin bazı türleri nelerdir?” sorusu üzerine sözlü olarak beyin fırtınası yapın (Eğer katılımcılar dördüncü oturumu yapmışlarsa, ‘doğumdan ölüme’ etkinliğinden neler hatırladıklarını öğrenin). (5 dk.)
- Beşiğin içinde yer alan bilgileri kullanarak, katılımcılardan farklı şiddet türlerini tanımlamalarını isteyin. (5 dk.)
- Cevapları flipcharta yazın. (3 dk.)

Olası cevaplar şunlar olabilir:

- Fiziksel şiddet
- Psikolojik şiddet
- Bedensel ve ruhsal sağlık için gerekli kaynaklara azaltılmış ya da engellenmiş erişim (örn: gıda, sağlık hizmetleri, eğitim, para)
- Kadınların meta olarak kullanılması (örn: kadın ticareti ve kaçakçılığı; kız çocuk pornografisi) Katılımcıları iki kişilik gruplara ayırın ve bir A4 kâğıdını aşağıdaki gibi üç sütuna ayırmalarını isteyin: (2 dk.)

Aile	Yetkililer	Kamu

Bunların kadına yönelik şiddetin çeşitli failleri olduğunu açıklayın. (4 dk.)

Yetkililerin Şiddeti:

Hükümet kurumlarında ya da başka bir alanda yetki sahibi insanlar tarafından uygulanan şiddet. Örneğin, sınırdaki, cezaevlerindeki ya da mülteci kamplarındaki askerler, polisler ya da gardiyanlar gibi.

Aile içi Şiddet:

Evde meydana gelen ve/veya aile fertleri (kocalar, babalar, amcalar, dayılar, kardeşler, oğullar ve diğer akrabalar) tarafından uygulanan şiddet. Bu tür şiddet, tecavüzü ve diğer türlerdeki cinsel saldırıları, ruhsal işkenceyi, zorla ensesti, yemek ve diğer gerekliliklerden alıkoymayı ya da sözle sataşmayı içerir.

Kamusal Şiddet:

Bir yabancıнын saldırması ya da tecavüz etmesi gibi kamunun üyeleri tarafından uygulanan şiddet.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Kolaylaştırıcı “aile” kavramını incelemeye hazırlıklı olmalıdır.

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet, Bunun Nedenleri ve Sonuçları Raportörü, şöyle yorumlamıştır: “Aile genel olarak kişisel yakın ilişkilerin alanı olarak tanımlanır. ‘İlgili kişilerin aile olduklarını hissettikleri herhangi bir birim (birlik, bütünlük)’ gibi öznel bir tanım, nesnel tanımdan daha kapsayıcıdır ve aile içi şiddet tartışmasıyla daha ilgilidir. Devlet tarafından verilen, aileyle ilişkin kurumsal tanımlara dayanmak yerine; aile kavramları, besleme ve bakım ideallerine ait ifadelerinin etrafında yeniden kavramsallaştırılmalıdır. Aileyi neyin oluşturduğuna ilişkin anlayışımızda, “farklılık ve çoğulluk” için yer açılması gerekmektedir (E/CN. Y/1996/53, 6 Şubat 1996, para. 25.).

- Katılımcılardan beşiğin dinleyici kopyası üzerindeki uygun sütunlara şiddet örneklerini yazmalarını isteyin. (5 dk.)
- “Şiddetin farklı türlerini birbirinden ayırmak neden önemlidir ?” sorusunu katılımcılara sorun. (5 dk.)
- Eğer gerekirse, şiddetin çoğu türü insan hakları ihlalleri kapsamına girerken, farklı şiddet türlerinin mesuliyeti ve bunlara verilen tepkiler konusunda farklılıklar olduğuna işaret edin (örn: bazıları ağır cezalandırılıyor, diğerleri cezasız kalıyor, bazıları tamamen görmezden geliniyor...). (2 dk.)
- Katılımcılardan, yaşadıkları ya da gördükleri farklı şiddet türleri hakkında kendi tecrübelerinden örnekler vermelerini isteyin. (5 dk.)
- Bu örneklerin çoğunun, *sütunlardaki* (aile, yetkililer, kamu) *hangi kategorilere girdiğini sorun* ve bu sütunu işaretleyin. (3 dk.)
- Aşağıdaki senaryoyu okuyun: (1 dk.)

Pazardaki Kavga

Yoğun bir alışveriş gününde semt pazarın ortasında ansızın bir kavga başlar. Önce A, B’ye yüksek sesle bağırır. Sonra A, bulduğu bir ağaç dalını eline alıp, B’nin kafasına ve omuzlarına vurmaya başlar. B daha minyonudur ve çok fazla kendini savunamaz. Çok geçmeden B yere yığılır ve A, burnu ve ağzından kanlar akan B’yi tekmelemeye başlar.

- Aşağıdaki soruları katılımcılara sorun: (35 dk.)
- 1. A ve B aşağıda belirtilen kişiler olsaydı, neler olabilirdi?
  - a. İki erkek?
  - b. İki kadın?
  - c. İki delikanlı?
  - d. Karı ve koca?
  - e. Baba ve oğul?
  - f. Baba ve kız?
- 2. Polis ve diğer yetkililer müdahale eder miydi?
- 3. Etraftaki insanlar müdahale eder miydi?
- 4. A ve B'nin ilişkisi, yaşları ve toplumsal cinsiyetleri, insanların olaya verdikleri tepkilerde bir değişiklik yaratır mı? Neden?

Alternatif Öneri:

Senaryoyu hikâyenin farklı versiyonlarıyla rol oyunu oynamak için kullanın ve olayda yer alan kişilerin ilişkilerine, yaşlarına ve toplumsal cinsiyetlerine dayalı tepkileri karşılaştırın.

Destek Halkaları:

Toplam Süre: 30 dk.

- Her bir katılımcıya destek halkaları kâğıdının bir kopyasını verin. (1 dk.)
- Katılımcılara, bu kâğıda kendi topluluklarında bir problem olduğunda (bu aşamada, problemin kadına yönelik şiddetle ilgili olması gerekli değildir) birilerinin gidip konuşabileceği insanların ve kuruluşların adlarını yazacaklarını söyleyin.

Halka 1 onlara en yakın kişileri temsil eder.
Halka 2 onlara yakın olan ancak halka 1'deki kadar yakın olmayan kişileri gösterir. (5 dk.)
- Katılımcılar, iki kişilik gruplar halinde halkalarını karşılaştırırlar ve halkalardaki insanlarla iletişim kurmalarının farklı nedenlerini ve onlardan aldıkları destek türünü konuşurlar. (9 dk.)
- Birkaç katılımcıdan konuştuklarını grupla paylaşmalarını isteyin. (5 dk.)
- Aşağıdaki noktalar üzerine izleme tartışması yapın:
  1. Size en yakın halkadan destek gelmediğinde neler olur?

Şunları varsayın:

    - a. Eşi tarafından dövülmüş bir kadınsınız
    - b. Bir çatışma durumunda tecavüze uğramış bir kadınsınız

Bu durumlar katılımcıların halkalara yazdıklarını nasıl değiştirdi? (10 dk.)

Yazılı Olmayan Alternatif Öneri:

Bir katılımcıdan odanın ortasındaki sandalyeye oturmasını isteyin. Sandalyeye oturan katılımcıya hayali bir isim (X) verin.

Katılımcılardan sırayla, eğer X problem yaşarsa, kendi toplulukları içinde X'in başyurabileceğini düşündükleri kurum, kuruluş ve kişi önerilerinde bulunmalarını isteyin.

Katılımcılar öneride bulunurlarken, birer sandalye alıp X'in karşısına otururlar. X'le olan mesafelerini, X'le olan ilişkilerinde kendilerini ne kadar yakın hissettikleri belirleyecektir.

Katılımcılar yerlerini aldıktan sonra, X'in üç yıldır kocası tarafından dövüldüğünü söyleyin. Katılımcılar bu durumun X'le olan ilişkilerini nasıl değiştireceğine dair önerilerde bulunmalıdırlar. Eğer katılımcılar artık X'in konuşabileceği bir kişiyi temsil etmiyorlarsa, bunun neden böyle olduğunu

açıklar ve sandalyelerini alarak halkadan ayrılırlar.

Halkadan ayrılması gerektiğini hisseden katılımcıların tümü ayrılır. Daha sonra, kalan katılımcılardan, temsil ettiklerini düşündükleri kişilerden ya da kuruluşlardan, X'in neden hala yardım isteyebileceğine dair gerekçeler sunmalarını isteyin.

X, yardım için kurum ve kişilere ulaşırken onların da hala var olduğunu düşündükleri engelleri öne sürerek tepki verir. (Kolaylaştırıcı halkadan ayrılan katılımcıların da önerilerini alabilir).

Eğer bir engel mevcutsa, bu kuruluşu temsil eden kişi sandalyesini de alıp halkadan ayrılmalıdır. Eğer engel yoksa katılımcı yerinde kalabilir. Sonunda, gerçekten destek verebilecek kaç kuruluşun/kişinin kaldığını sayın ve onların X'e yakınlıklarını vurgulayın.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Eğer grupta erkekler varsa, (bunu yaparken rahat hissedeceklerse) kendilerini kadınların yerine koymayı denemelidirler.

Destekleyici Rol Oyunları:

Toplam Süre: 60 dk.

- Katılımcılardan iki kişilik gruplar oluşturmalarını isteyin. (1 dk.)
- Katılımcılar çiftler halinde, önceki etkinlikteki kurumlardan/örgütlerden birini seçerler. Eğer birkaç kurum/örgüt kullanılırsa, bu çeşitlilik açısından iyi olacaktır. (2 dk.)
- İki kişilik gruplarında, katılımcılar, X ve yardım örgütünden bir temsilci arasındaki on satırlık bir diyalog üzerinde anlaşarak, senaryo yazarlar. Bu etkinliğin amacına uygun olarak, katılımcıların yardım isterken meydana gelebilecek olayların olumsuz yönlerine odaklanmaları gerekmektedir. (15 dk.)
- Katılımcılar diyaloglarını yazmayı bitirdiklerinde, gruplardan birini diyalogunu sunmaya davet edin. (2 dk.)
- Sunumu yapan grup diyalogu baştan sona bir kere okuduğunda, bunu tekrar okumalarını isteyin. İkinci okumada, gözlem yapan katılımcılar, diyalogdaki kadının daha fazla konuşmasını/kendini ifade etmesini engelleyebilecek bir şey duyduklarında, 'dur' diye bağırırlar. Sözü kesen katılımcı ne duymak istediğini söyler. Bu süreç 'ideal' duruma ulaşıncaya kadar tekrar edilir. (İncelenecek diyalog başına yaklaşık 10 dk.; toplam 40 dk. ayırın.)

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Eğer bu etkinliği eş zamanlı, paralel çalışma gruplarına bölerek yapmak (kolaylaştırmak) mümkünse, bu tartışma için daha fazla vakit kazandırır.

Destekleyici Rol Oyunları Alternatif Öneri

Katılımcıları üç-dört kişilik gruplara ayırın. Her gruba bir kurum verin (polis, hukuk, okul). Katılımcılar bu kurumların kadına yönelik ayrımcılık biçimlerini oyunlaştırırlar. (15 dk.)
Oyunları izleyin. (10 dk.)
Ayrımcılığın kadına yönelik şiddet üzerindeki imaları/içerimleri üzerine bir tartışmayla devam edin. (10 dk.)
Katılımcıları, temsil ettikleri kurumlardaki ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının yöntemleri hakkında flipchart kâğıtları üzerinde beyin fırtınası yapmaları için gruplarına geri gönderin. (15 dk.)
Her gruptan bir katılımcıyı tartışma sonuçlarını geri bildirmeye davet edin. (10 dk.)

Soğutucu:

Toplam Süre: 5 dk.

Tüm grup ya da iki kişilik gruplar halinde tartışan katılımcılar, 'devlet aktörü', 'devlet dışı aktör', 'devletin gerekli özeni göstermesi' (due diligence) ve 'devletin hesap verme sorumluluğu' kavramlarından neler anladıklarına ve bunların kadına yönelik şiddeti durdurmak için önemine açıklık getirirler. (5 dk.)

7. OTURUM

Amaçlar:

- Toplumsal cinsiyet konusuyla ilgili terminolojiyi gözden geçirmek ve bunu kullanmadaki güveni arttırmak
- Kadına yönelik şiddeti durdurmaya çalışırken karşılaşılabilecek sorunlardan bazılarını incelemek

Malzemeler:

- Flipchart, kâğıt ve tükenmez kalemler
- Kelime & tanım kartları (s.61–62)
- Etkiler ağı vaka çalışması (s. 63)
- Kadına yönelik şiddetin etkileri kartları (s.63)
- Engelleri aşmak rol oyunu kartları (s. 64)

Süre:

- 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 5 dk.

Oturumun amaçlarını ana hatlarıyla açıklayın. (5 dk.)

Kelime Oyunları:

Toplam Süre: 30 dk.

- Tüm grubu iki kişilik küçük gruplara ayırın ve her birine bir kelime kartı seti verin. (Fotokopisini çektiyerek ya da her gruba yetecek kadar seti yazarak hazırlık yapın.) (1 dk.)
- Her grup kelimelerin her birinden ne anladığını tartışır. (10 dk.)
- Tanım kartlarını dağıtın ve gruplardan her tanımın buna uygun düşen kelimeyle eşleştirilmesini isteyin. (9 dk.)
- Büyük grup içinde sözcüklerin tanımlarını açıklayın. (10 dk.)

Kelime Oyunu Alternatif Öneri:

Kelimeleri ve tanımlarını çoğaltın. Grubun her üyesine bir kart verin. Katılımcılardan odada dolaşip; karta denk düşen eşlerini bulmalarını isteyin.

Alternatif Öneri:

Grubunuzla yapmak istediğiniz takip çalışmasının oranına bağlı olarak, aşağıdaki etkinlik sözcük dağarcığını geliştirmek için eğlenceli bir yol olabilir. Tekrar katılımcıların önünde yerinizi alın.

- Grubu iki takıma bölün.
- Her gruptan bir kişi gelir ve flipchartın önüne oturur. Kolaylaştırıcı kelimelerden birini flipcharta yazar.
- Her iki takım kelimeyi kendi takım arkadaşına anlatmaya çalışır ve takım arkadaşları da bunu tahmin etmeye çalışır.
- Sözcüğü doğru tahmin eden ilk katılımcı takımı için bir puan kazanır.
- Her üç kelimedenden sonra tahmin eden kişiyi değiştirmek iyi olabilir, böylece oyun olabildiğince takım oyunu olarak sürdürülebilir.

Etkiler Ağı:

Toplam Süre: 60 dk.

- Kosova, Suva Rekalı kadın hakkındaki vaka çalışmasını okuyun. (5 dk.)
- Katılımcıları gruplara ayırın. (1dk.)
- Her gruba kadına yönelik şiddetin etkileri kartlarından birini verin. Ayrıca her gruba, gerektiğinde başvurmaları için vaka çalışmasının bir kopyasını da verebilirsiniz. (1 dk.)
- Katılımcılardan kartlarda yer alan kategoride olabildiğince fazla etki üzerine beyin fırtınası yapmalarını isteyin. Her etki ayrı bir olay gibi yazılmıştır. O olayın sonuçları ve sonuçların sonuçları bir akış şeması gibi gösterilmiştir. (20 dk.)
- Beyin fırtınası tamamlandığında grup her olayın

etrafına, aşağıdaki kurallara göre kutucuklar çizer: (10 dk.)

Mavi = Bireyler üzerindeki etkiler

Yeşil = Toplumsal tepkiler

Sarı = Toplum üzerindeki etkiler

- Her gruptan bir katılımcı, tüm gruba şemayla ilgili geri bildirimde bulunur. (15 dk.)
- “Eğer erkek akraba tecavüz etseydi, etkiler ağında ne türden farklılıklar olabilirdi?” sorusu üzerine açık grup tartışmasını yönlendirin. (8 dk.)

Alternatif Öneri:

Katılımcılardan içerimlerden/imalardan birini seçip donmuş resim biçiminde sunmalarını isteyin.

Gruplara hazırlık için yaklaşık 10 dakika verin.

Gruplar hazır olduğunda her birini sırayla dolaşacağınızı söyleyin. Beşten bire kadar sayacaksınız. Bire ulaştığınızda grup donmuş halde olacak. Üç tane soru soracaksınız. Birinci soru grubu izleyen katılımcılara yöneltilecek. Diğer iki soru içinse, resimde donmuş halde duran katılımcıların omzuna hafifçe dokunacaksınız. Bu katılımcılar, resimdeki duruşlarını bozmadan akıllarına gelen ilk şeylerle sorulara cevap verecekler.

Her bir grubu dolaşırken soracağınız sorular şunlardır:

Gözlemleyen katılımcılara:

- Ne görüyorsunuz?

Resimdeki katılımcıya:

- Ne hissediyorsun?
- Ne düşünüyorsun?

Kolaylaştırıcı resimdeki katılımcılardan istediği kadarının omzuna hafifçe dokunabilir, ama her seferinde 2. ve 3. soruları sormalıdır.

Her grubu dolaştıktan sonra tüm katılımcıları büyük grup olarak bir araya getirin.

Kadına yönelik şiddetin bir bütün olarak toplumun üzerinde geniş kapsamlı içerimleri/imaları olduğunun altını çizin. Bu durum, bir olaya karışan bireyleri etkilediği gibi, buna doğrudan müdahil olmayanları da etkiler. Katılımcılar gruba sunmayı tercih ettikleri konuya odaklanmadan önce, beyin fırtınası sırasında ortaya çıkan diğer bazı içerim/imaları da tartışın.

Engelleri Aşmak:

Toplam Süre: 75 dk.

- Bir önceki etkinliği takip ederek, gruptan, onların örgütlerinin/topluluklarının kadına yönelik şiddeti önlemeyi desteklemek için izleyebileceği olası hareket tarzları hakkındaki önerilerini alın. Fikirleri flipcharta yazın. (Diğer oturum değişime yönelik eylemleri daha detaylı ele alacaktır, bu nedenle bu etkinlik sadece bunu izleyen rol oyunu için zemin hazırlayan kısa bir tartışmadır.) (10 dk.)
- Bu fikirleri ve değişiklikleri hayata geçirirken karşılaşılabilecekleri bazı engelleri katılımcılardan öğrenin. (10 dk.)
- Büyük grubu iki kişilik gruplara ayırın ve bu

grupların üyelerini A ve B olarak isimlendirin. (2 dk.)

- A olan kişinin, toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık yaratan bir çalışmadan henüz döndüğünü tasavvur edeceğini söyleyin. ‘A’lar bu konudaki bazı fikirlerinin, örgütlerinin politikalarına dâhil edilmesi konusunda çok hevesliler. (2 dk.)
- B olan kişi rol kartında ana hatlarıyla belirtilmiş karakteri oynar. Kartlarındaki bilgiyi gizli tutmalıdırlar; fakat A’nın taleplerine bu bilgiye göre cevap vermelidirler. Her gruba senaryolarını

canlandırmak üzere yaklaşık beş dakika verin. Gözlemleyerek ve gerektiğinde destek vererek grupları dolaşın. (6 dk.)

- Gruplardan hazırlığı bitirmelerini isteyin. Her senaryodan gönüllüler seçip, onları diyaloglarını tüm grubun önünde canlandırmak üzere davet edin. (Toplam 45 dk.)

Her senaryodan sonra şunları sorun:

- Neden direnç vardı/gösterildi?
- Aktivist bu dirençle nasıl başa çıktı?
- Bu direncin üstesinden gelmek için aktiviste ne önerebiliriz?
- Burada sunulan direnç ne kadar gerçekçi?

- Bu direnç kendini başka nasıl gösterebilir?

Katılımcıların nasıl rol yaptığını değil, bu canlandırmada işlenen konuları incelemeye çalıştığınızı vurgulamanız önemlidir.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Bilgi almak ve katılımcıların rol oyununu oynarken ve performanstan sonra nasıl hissettiklerini öğrenmek için biraz daha fazla zaman ayırmak isteyebilirsiniz.

Rol Oyunu Alternatif Öneri:

Rol oyununu tüm grupla yürütün. Hepsi kendi örgütleri tarafından düzenlenen kadına yönelik şiddetin nasıl önenebileceği konusundaki toplantıda aktivistler olarak bulunmaktadır. Rol oyunu kartlarının her birini gruptaki katılımcılara dağıtın. Kart dağıtılmamış

olanlar, toplumsal cinsiyet konusunda ve kadına yönelik şiddeti durdurmak için çalışma yapmaya hevesli aktivistlerdir.

Geri bildirimler yukarıdaki biçimde alınabilir.

Soğutucu:

Toplam Süre: 10 dk.

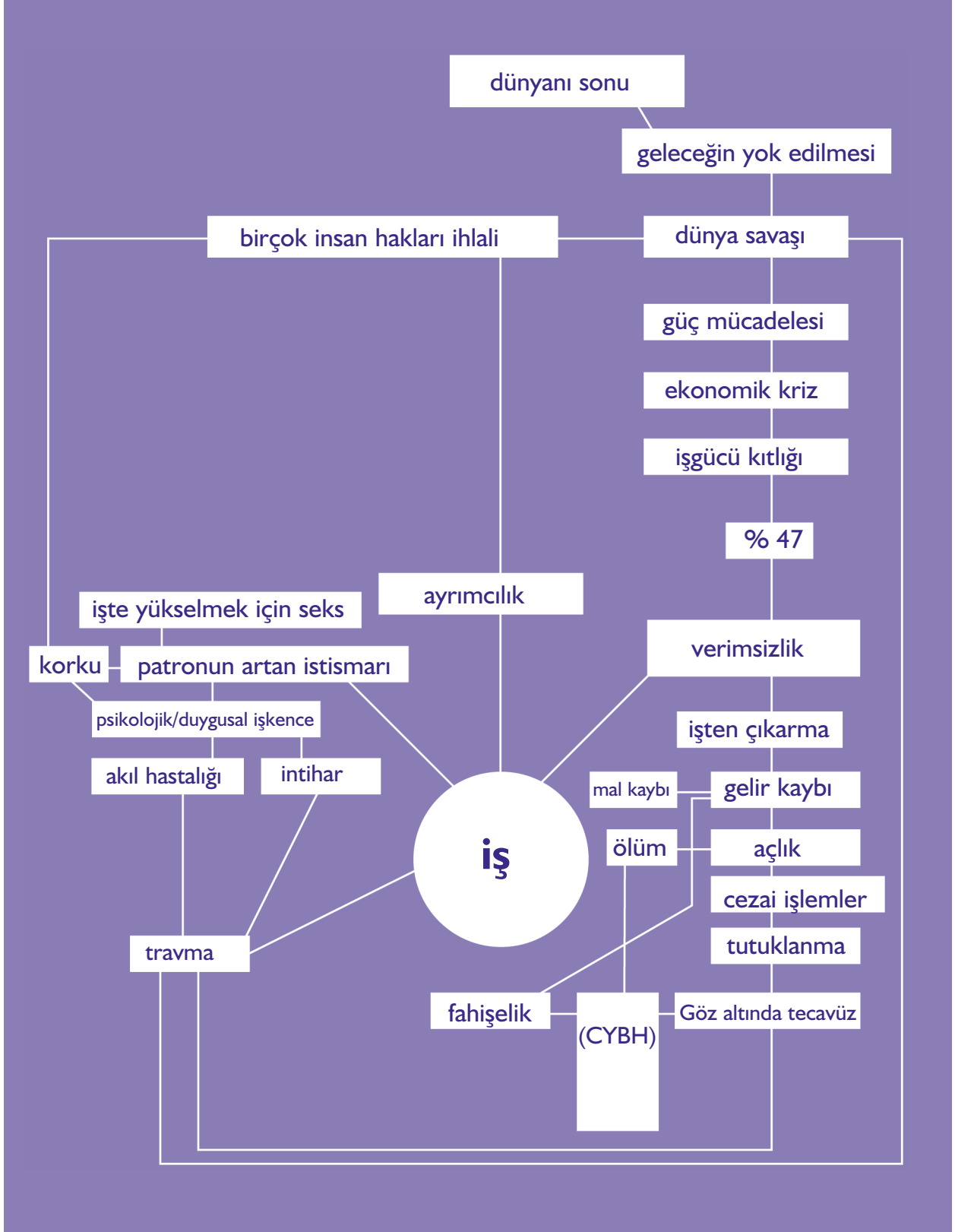
- Katılımcılara çalışmalarını için teşekkür edin ve onlara etkinliğin bir rol oyunu olduğunu, gerçek olmadığını hatırlatın. (1 dk.)
- Her katılımcının az önce incelediği karaktere bir öneride bulunmasıyla dairede bir tur atın. (9 dk.)

Kadına Yönelik Şiddet'i engellemek için neler yapılabilir?

"Kadınları şiddetten korumak için alınması gereken bir dizi önlem."

- Kadına yönelik şiddete karşı daha yüksek sesle konuşun, kadınları dinleyin ve onlara inanın.
- Kadına yönelik şiddeti, zamanımızın önemli bir insan hakları skandalı olarak kınayın.
- Kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasaları kaldırın.
- Kadınları korumak ve faileri cezalandırmak için etkili yasalar ve politikalar oluşturun.
- Kadına yönelik şiddeti önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve giderim sağlamak için, uluslararası hukuk kapsamında var olan yükümlülüklerinden devletleri sorumlu tutun.
- Kadınların insanlığını alçaltan ve onların insan haklarının ihlaline yol açan, dini, toplumsal ve kültürel tutumlara ve kalıp yargılara karşı çıkın.
- Kadınların siyasal güce, karar oluşturma süreçlerine ve kaynaklara eşit erişimini teşvik edin.
- Kadınların şiddeti durdurmak için örgütlenmelerini destekleyin.
- Polisleri, yargı ve sağlık çalışanlarını, yerel konseyleri, otoritesi olan ve iyi uygulamaları teşvik edecek kişileri eğitin.
- Okullarda ve topluluklarda, eğitim ve farkındalık yaratma programları yürütün ve bunları teşvik edin.

Uluslararası Af Örgütü Filipinler tarafından yapılan etkiler ağı örneği:

8. OTURUM

Amaçlar:

- Kişisel ve toplumsal düzeyde ve topluluk düzeyinde kadına yönelik ayrımcılığın durdurulması için neler yapılması gerektiğini incelemek
- Uluslararası Af Örgütü'nün kampanyasını ana hatlarıyla anlatmak
- Çalışmayı özetlemek ve bunun üstüne derinlemesine düşünmek
- Katılımcıların çalışmayı değerlendirmesi

Malzemeler:

- Flipchart, kâğıt ve tükenmez kalemler
- Her dört kişilik grup için 'briket yolu'nun büyük bir kopyası (s.65)
- Her dört kişilik grup için 'değişim briketleri' kartlarının tam seti (s.66–68)
- Bireyler ve örgütler tarafından kadın haklarını teşvik etmek için yapılmış olumlu eylem örnekleri. Bunlar oturum öncesinde odanın farklı yerlerine konulmalıdır.

Süre:

- 3 saat

Giriş:

Toplam Süre: 10 dk.

Katılımcılarla birlikte çalışmanın amaç ve hedeflerini ve kapsanan her konuyu özetleyin. Son oturumun amaçlarını ana hatlarıyla belirtin.

(10 dk.)

Ayrımcılık Yolunu Yeniden Döşemek^{XIV} :

Toplam Süre: 80 dk.

- Katılımcıları üç-dört kişilik gruplara ayırın. (1 dk.)
- Her gruba bir sayfa flipchart kâğıdı ve bir tahta kalemi verin. (1 dk.)
- Katılımcılar, her bir briketin içine topluluklarında kadınların karşılaştıkları ayrımcılığın belirli bir örneğini yazarlar. (10 dk.)
- Bu aşama tamamlandığında, gruplardan ayrımcılık yolunu yeniden döşemek için nelerin gerekli olduğuna dair sözlü beyin fırtınası yapmalarını isteyin. (10 dk.)
Katılımcılar bu aşamada bir şey yazmayacaklardır.
- Renkli kartları dağıtın. Renklerin önemini bu noktada açıklamayın. (1 dk.)
- Katılımcılara sırayla kartları çevirip; grubun geri kalanına okuyacaklarını söyleyin. Grup, aşağıdaki cümleyi tamamlamak için, kartta belirtilen

değişimin 'Gerekli', 'Faydalı' ya da 'İlgisiz' olup olmadığına karar vermelidir.

"Kadının insan haklarını gerçekleştirmek için..."

(Bu ifade katılımcıların gerektiğinde başvurması için flipcharta yazılmalıdır.)

- Eğer grup bunun **gerekli** olduğunu düşünüyorsa, bu **içerideki** briketlerin üzerine konulmalıdır.
- Eğer grup bunun **faydalı** olduğunu düşünüyorsa, bu **dışarıdaki** briketlerin üzerine konulmalıdır.
- Eğer bunun **ilgisiz** olduğunu düşünüyorlarsa, **elenmişler** kutusuna konulmalıdır.

Kartta belirtilen değişimin, buna karşılık gelen bir ayrımcılık türünün üzerine konulması gerekli değildir. (5 dk.)

- Kartları tartışmaları için katılımcılara zaman verin. (25 dk.)
- Kartların hepsi kâğıda yerleştirildiğinde, grupların kartları nereye yerleştirdikleriyle ilgili bir tartışma yapın ve katılımcıları bu konudaki seçimlerin yapılmasıyla ilgili açıklama yapmaya davet edin. Grupta konsensüse ulaşmaya çalışın. (15 dk.)
- Katılımcılardan, farklı renklerdeki ifadeleri koydukları yerle ilgili herhangi bir düzen olup olmadığını bakmalarını isteyin. İfadelerin renklerinin önemine dikkat çekin:

Pembe = yasal değişiklik

Mavi = tutum değişikliği

Yeşil = değişim için eylem (2 dk.)

- Katılımcılardan kararlarını incelemelerini isteyin:
  - Üç sütuna ifadeleri yerleştirirken, genel olarak hangi prensipler sizi yönlendirdi?
  - Yasal değişiklik, tavır değişikliği ya da eylem yönünde eğilimler ya da bunlara karşı önyargılar var mıydı? Eğer varsa, grubunuzun neden böyle eğilimlere/önyargılara sahip olduğunu düşünüyorsunuz?
  - Grubunuzun oluşturduğu öncelikler, kadına yönelik şiddeti önlemeyi amaçlayan bir eylem planı yapmak için kullanılabilir mi? (10 dk.)

Hayali Bir Yer:

Toplam Süre: 30 dk.^{xv}

- Katılımcıları grup olarak tekrar bir araya getirin. (1 dk.)
- Her katılımcıya bir yaprak kâğıt verin ve onlardan kâğıdın üstüne ellerini ana hatlarıyla çizmelerini isteyin. (2 dk.)
- Onlardan gözlerini kapatmalarını ve yollarının sonunda ayrımcılığın ayıklandığı; kadına yönelik şiddetin olmadığı yeni bir dünya hayal etmelerini isteyin. Katılımcılardan gündelik rutinlerini, arkadaşlarını, ailelerini, topluluklarını ve ulusal ve uluslararası ilişkileri düşünmelerini isteyin.
- Katılımcılara bu yeri hayal etmeleri ve bunu yaparlarken, dünyalarını temsil eden bir cümle bulmaları için bir ya da iki dakika verin. Katılımcılara yol gösterebilecek, Malzemeler bölümündeki bazı cümleleri okuyun, (s.69). (3 dk.)
- Katılımcılardan gözlerini açmalarını ve kâğıdın üzerine çizdikleri ellerin içine cümlelerini yazmalarını isteyin. (2 dk.)
- Her katılımcının yazdığı cümleyi söylemesi ve kendi kâğıttan ellerini dairenin merkezine yerleştirmesiyle daireyi dolaşacağını belirtin. (1 dk.)
- Her katılımcı cümlesini geri bildirirken daireyi dolaşın. (20 dk.)
- Daireyi dolaşmayı bitirdiğinizde, Uluslararası Af Örgütü'nün 2004'te "Kadına Yönelik Şiddete Son" kampanyasında kullandığı sloganı söyleyin. (1 dk.)

'Herşey Elimizde'

Değerlendirme:

Toplam Süre: 40 dk.

Aşağıdaki yöntemler çalışmayı değerlendirmek için kullanılabilir. Her biri yaklaşık 40 dakikadır. Kolaylaştırıcı tercih ettiği yöntemi seçmelidir:

Toplumsal Cinsiyet Ölçer:

Birinci oturumdan toplumsal cinsiyet termometresini ve/ veya atılmış toplumsal cinsiyet korkularını, katılımcıların toplumsal cinsiyetle bağlantılı konularda çalışmakla ilgili şimdiki hislerindeki farklılıklarını şemayla göstermek için tekrar gözden geçirin.

Gülücükler, Asık Suratlar ve Ampuller:

Aşağıdaki şemayı flipcharta çizin.

	Gülücükler	Asık Suratlar	
	Sorular	Ampuller	

- Gülücükler bölümüne katılımcıların çalışmada beğendiği noktaları yazın.
- Asık Suratlar bölümüne katılımcıların çalışmada

beğenmediği noktaları yazın.

- Ampuller bölümüne katılımcıların bir şeyi öğrendikleri ya da herhangi bir şeyi daha iyi anladıkları anları yazın.
- Sorular bölümüne katılımcıların hala netleştiremediği noktaları ya da yanıtlanmasını istedikleri soruları yazın.
- Grup halinde bu soruların cevaplarının neler olacağını ve nasıl cevaplanmaya başlanacağını tartışın.

Atılmış Toplumsal Cinsiyet Korkuları:

Her katılımcı çöpten bir soruyu çeker ve soruyu yazan kişinin adını ve soruyu okur. Onu yazan kişi bu konu hakkında şimdi ne düşündüğünü söyler.

Kapanış:

Toplam Süre: 20 dk.

Aşağıdaki yöntemler bir dizi atölye çalışmasını bitirmek için kullanılabilir. Her biri yaklaşık 20 dakikadır. Kolaylaştırıcı tercih ettiği yöntemi seçmelidir.

Kartpostallar:

Katılımcıları kendi eylem yöntemlerini belirlemeye teşvik etmenin en etkili yollarından biri, her katılımcıya bir kartpostal vermek ve onlardan yapacakları olumlu bir eylemle ilgili kendilerine verdikleri sözü yazmalarını istemektir. Kolaylaştırıcı bunları toplar ve çalışmadan bir hafta sonra katılımcılara geri gönderir.

Olumlama Dairesi:

- Katılımcılar daire içinde ayakta dururlar.
- Daireyi dolaşarak bir katılımcıyı seçin.
- Atölye çalışması dizisi boyunca yaptıkları üç şey için katılımcılar, seçilen kişiye teşekkür ederler.
- Üç teşekkürden sonra katılımcı alkışlanır.

Kolaylaştırıcıya Öneri:

Katılımcılara, bu eğitim setinin kampanya bileşenini hatırlatın. Bu bileşen, kadına yönelik şiddet konusunda kampanya aracı olarak, “devletin gerekli özeni göstermesi” (due diligence) yasal kavramının nasıl kullanılacağına dair adım adım bir rehberi içerir ve katılımcıları aşağıdaki aşamalardan geçirir:

- Sorunu tanımlama
- Bağlamı haritalandırma
- Hedefleri belirleme
- Hassas yolu tanımlama
- Kampanya etkinliklerini tasarlama
- İzleme ve değerlendirme

Kolaylaştırıcı Notlarının Sonu

Tamamlanmış Ayrımcılık Yolu Örneği:

ÜREME SAĞLIĞI HİZMETİNE ERİŞİMDEN MAHRUM KALMA	EŞİT OLMAYAN İŞ FIRSATLARI	EV İŞİ YAPMANIN BEKLENMESİ VE EV KADINI OLARAK GÖRÜLME
AİLEDEKİ YEMEK DAĞITIMI	GECE EVE GÜVENLİ ŞEKİLDE GİDEMEMEK	RECM
ATAERKİL YASAMA	İŞTEKİ YAN ÖDEMELERE EŞİT OLMAYAN ERİŞİM	DÜŞÜK MAAŞLAR
FİZİKSEL GÖRÜNÜŞ	YAŞA DAYALI AYRIMCILIK	KADIN TİCARETİ
“POSTA SİPARİŞİ GELİNLER”	TECAVÜZ	EĞER KOCA TARAFINAN DÖVÜLÜRSE KÖTÜ BİR ANNE VE EŞ OLARAK GÖRÜLME
IRK	SINIF	DOĞURGANLIK STATÜSÜ
MEDYA TARAFINDAN KALİPLAŞTIRILMIŞ	KADIN SÜNNETİ	CİNSEL YÖNELİM
DAYAK YEMİŞ	KADINLARIN ÇOCUK BAKICISI OLDUĞU GENEL VARSAYIMI	NESNELEŞTİRME

KADINLARA
YÖNELİK
ŞİDDETE
SON

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

Malzemeler

Hakları Gerçeğe Dönüştürmek

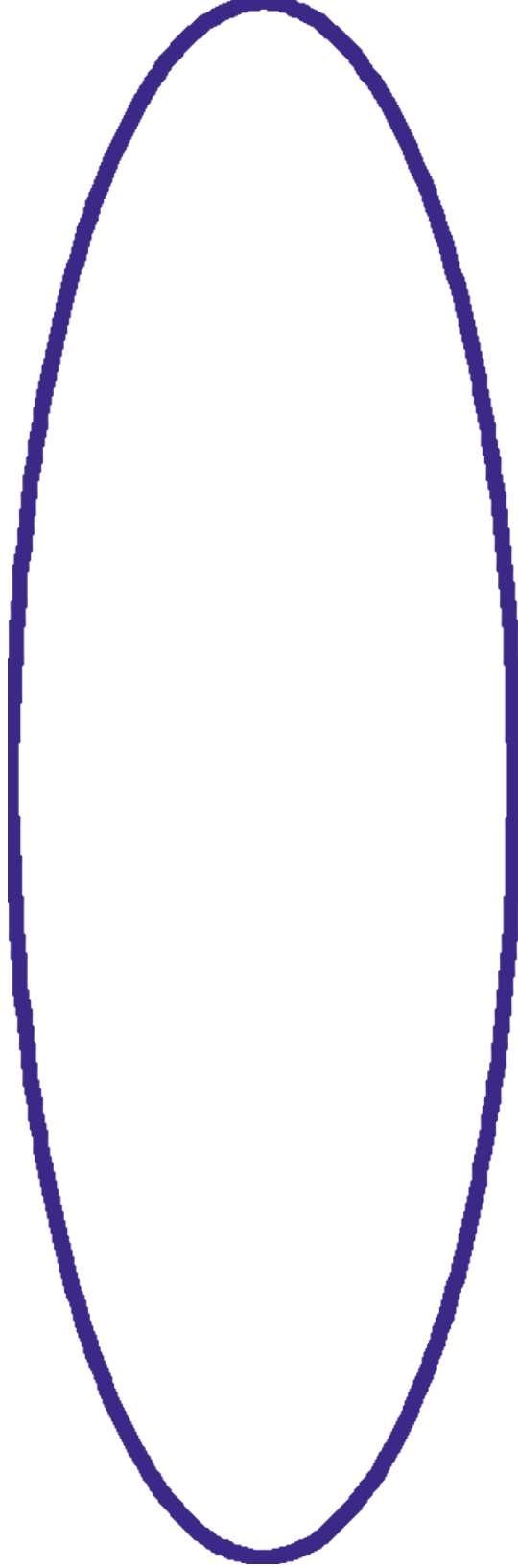
*Toplumsal Cinsiyet Farkındalığının
Arttırılmasına Yönelik Atölye Çalışmaları*

uluslararası
af örgütü

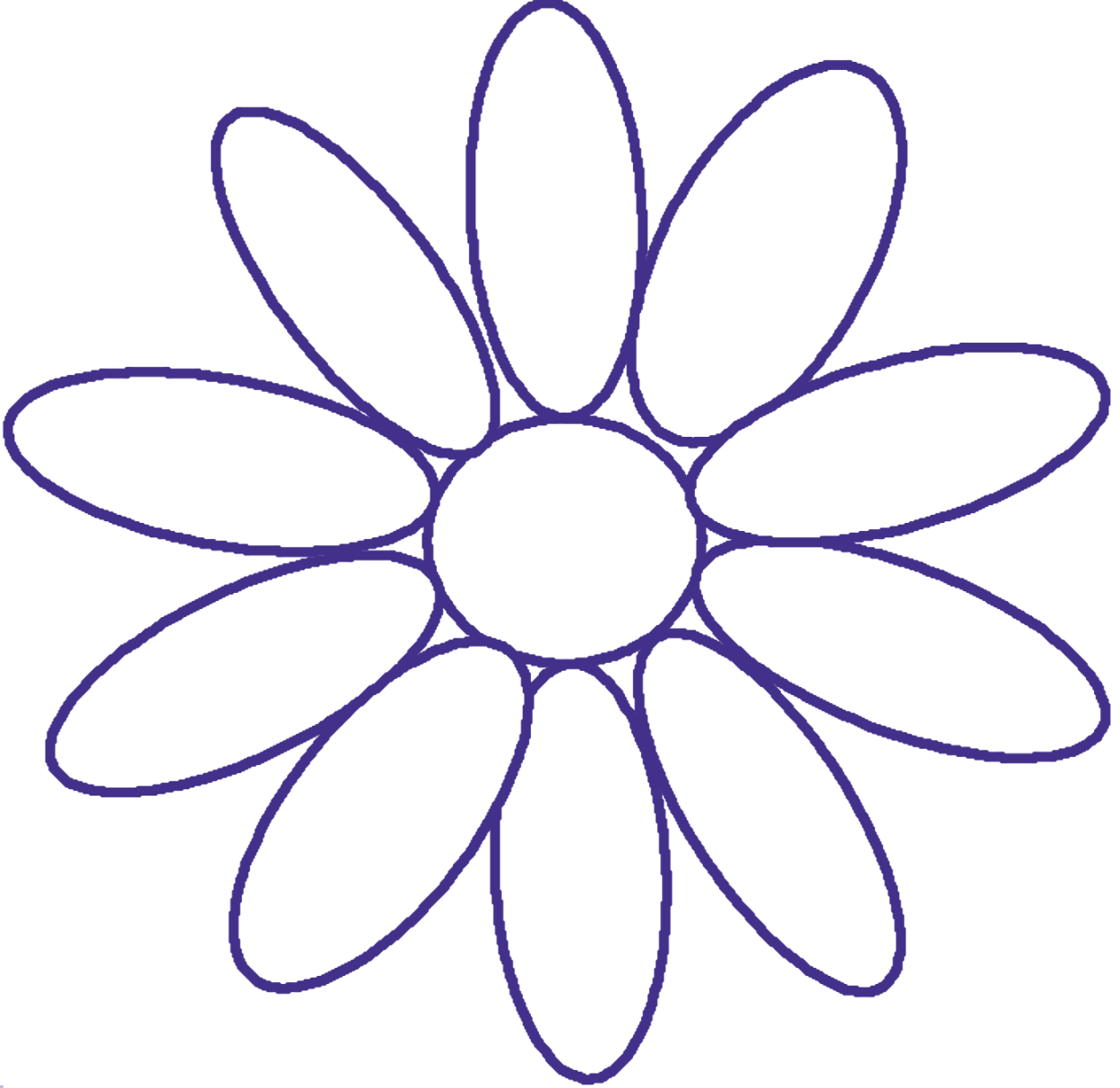

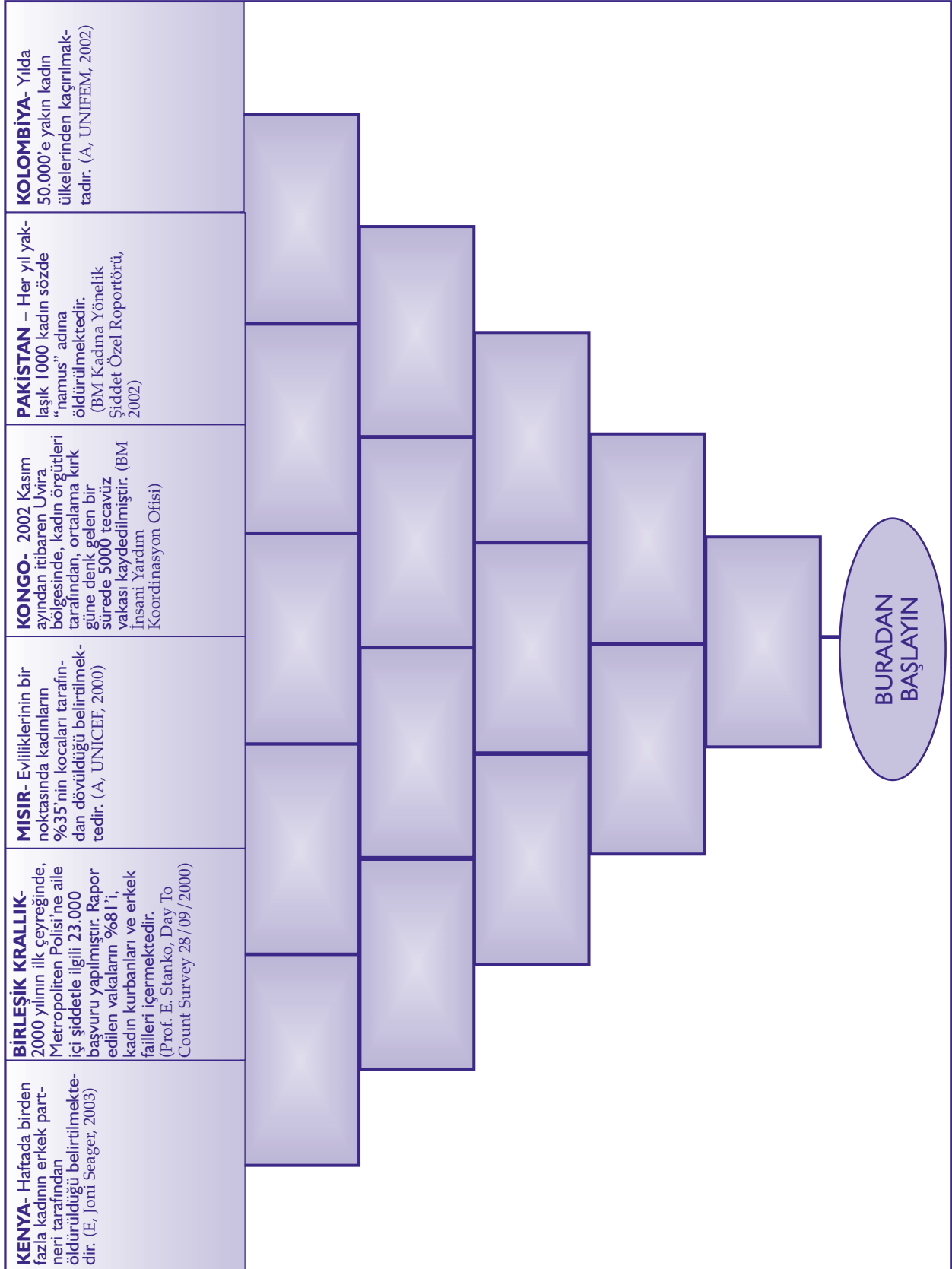
ÇİÇEK YAPRAĞI: Kopyalanıp kesilerek 2. Oturum'daki Güç Yaprakları etkinliğinde kullanılacak.

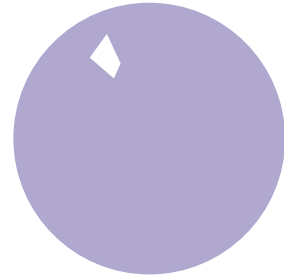
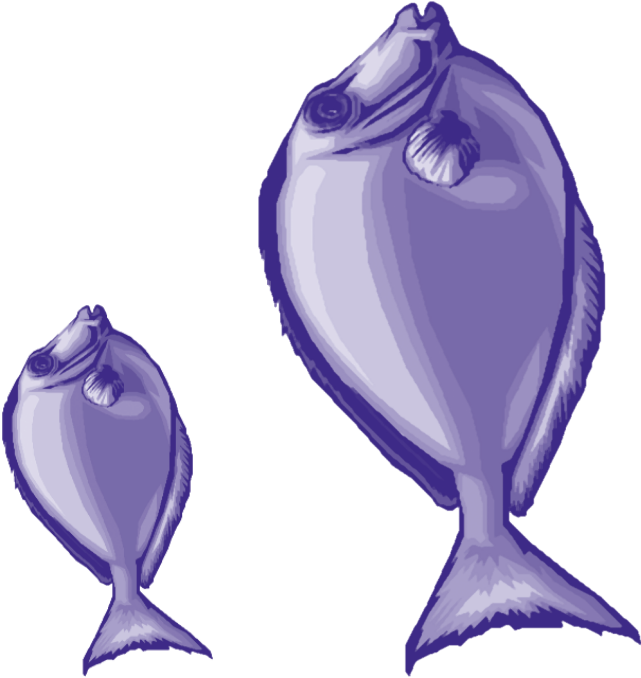
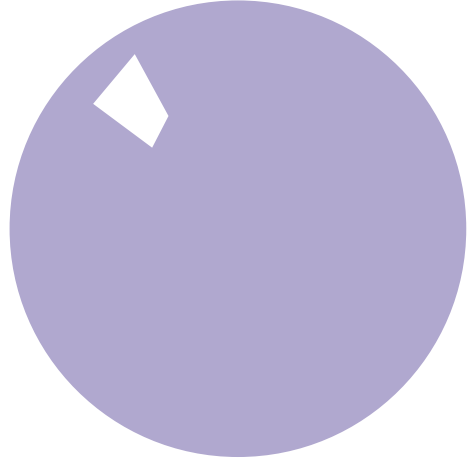
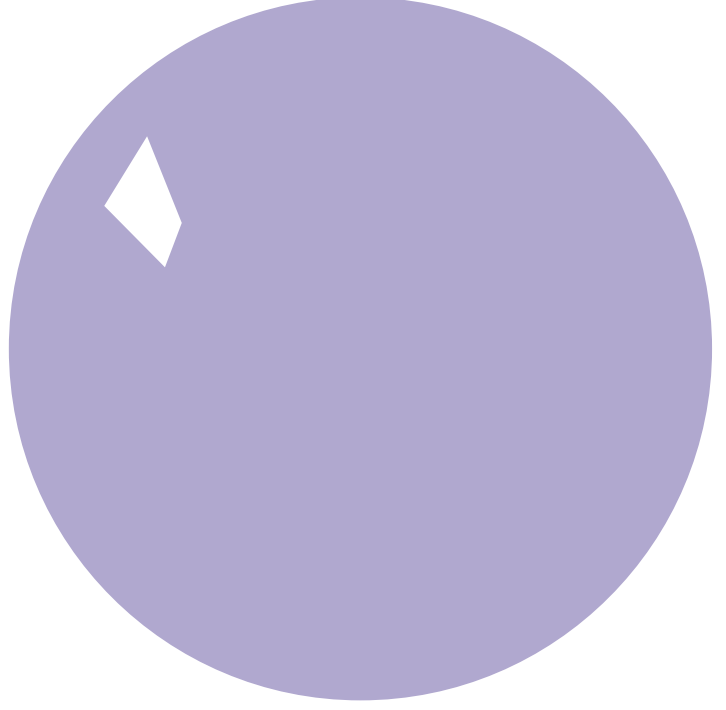
ÇİÇEK: Kopyalanıp doldurulacak – Güç Yaprakları Etkinliği / 2. Oturum

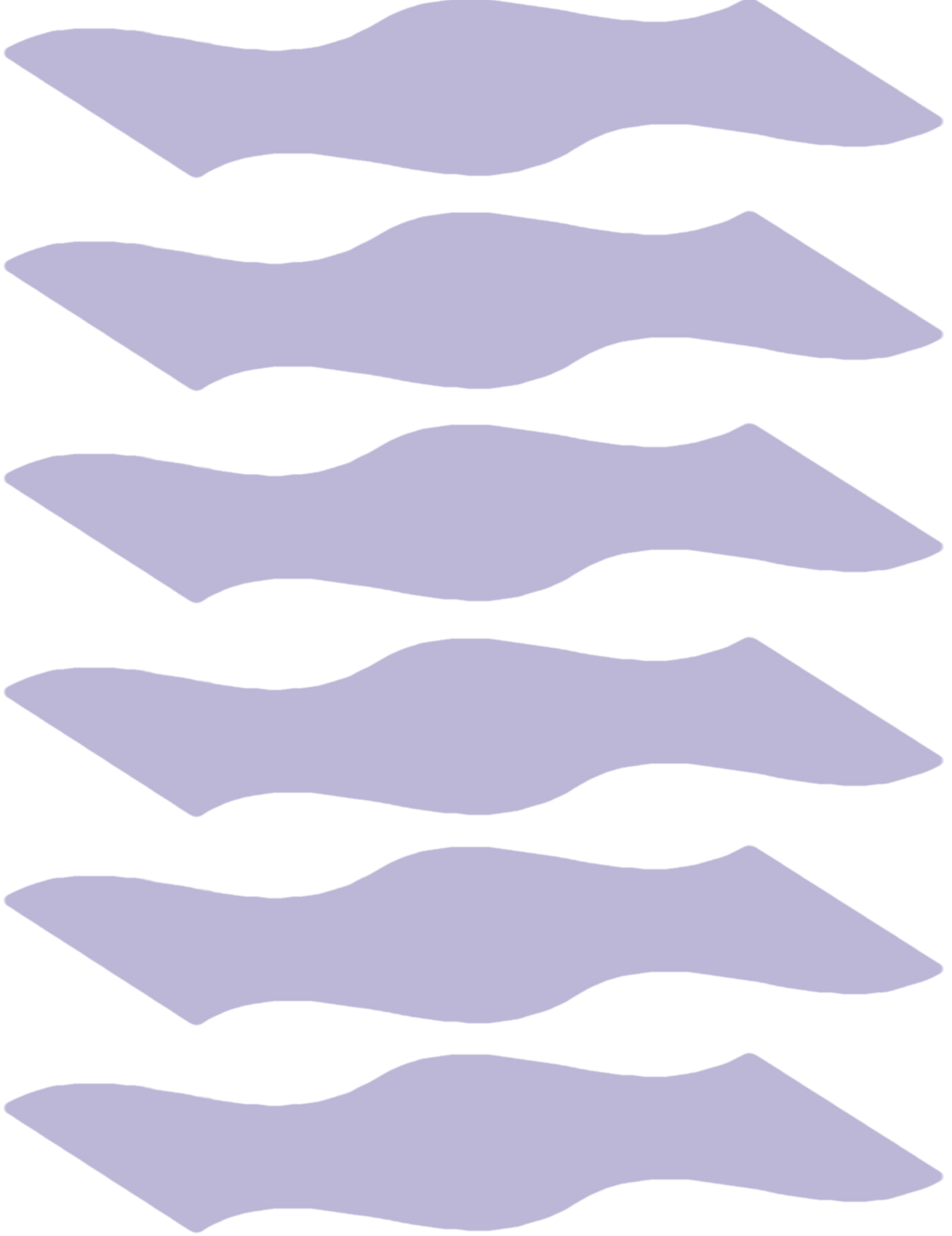
LABİRENT: Kopyalanacak ve 3. Oturum'daki Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Testi'nde kullanılacak.

BALIK VE BALONCUKLAR: A3 kâğıda kopyalanarak kesilecek ve 3. Oturum'daki Toplumsal Cinsiyetle İlgili Kişisel Tecrübeler etkinliğinde kullanılacak.

AKIMLAR: A3 kâğıda kopyalanarak kesilecek ve 3. Oturum'daki Toplumsal Cinsiyetle ilgili Kişisel Tecrübeler etkinliğinde kullanılacak.

EŞ KARTLARI: Kopyalanıp kesilecek ve 3. Oturum'daki Yaşamda Bir Gün etkinliğinde kullanılacak.

Hem erkek hem de kadın eş, formel sektörde tam zamanlı çalışmaktadırlar.

Kadın eş, eve ve çocuklara bakarken; erkek eş tam zamanlı formel sektörde çalışmaktadır.

Kadın eş tam zamanlı formel sektörde çalışmaktadır, erkek eş iş aramaktadır.

Hem erkek hem de kadın eş enformel sektörde çalışmaktadırlar.

Hem erkek hem de kadın eş tam zamanlı formel sektörde çalışmaktadırlar. 3 ve 7 yaşlarında iki çocukları vardır.

Enformel sektörde çalışma nedir?

Enformel sektörde çalışma, insanların para kazandığı ancak işlerin resmi olarak devlet tarafından düzenlenmediği ve devlet tarafından kurulmuş teşvik sisteminin dışında işleyen çalışmadır. Enformel sektördeki işlerin bazıları, ev işi, çiftçilik, tarım, inşaatçılık ve işportacılıktır.

İNSAN HAKLARI KARTLARI: Kopyalanıp kesilerek 4. Oturum'daki Ayrımcılık Ağacı etkinliğinde kullanılacak.

YAŞAM HAKKI

EŞİTLİK HAKKI

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ HAKKI

KANUN ÖNÜNDE EŞİT KORUNMA HAKKI

HER TÜRLÜ AYRIMCILIKTAN KORUNMA HAKKI

ULAŞILABİLECEK EN YÜKSEK FİZİKSEL VE ZİHİNSEL SAĞLIK STANDARDINA SAHİP OLMA HAKKI

ADİL VE ELVERİŞLİ ÇALIŞMA KOŞULLARINDAN YARARLANMA HAKKI

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, GAYRİ İNSANİ VEYA KÜÇÜLTÜCÜ MUAMELEYE MARUZ KALMAMA HAKKI

Bunlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet nedeniyle kadınların erişiminin engellendiği, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan bazı haklardır.

VAKA ÇALIŞMASI: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Vaka Çalışması etkinliğinde kullanılacak.

VAKA 1

Jean: Birleşik Krallık

“...böyle bir muameleye nasıl katlanabiliyordum? Sanırım onun aksi olduğunu ve yemekleri zamanında hazırlamayı; işten eve on dakika geç gelerek; ondan daha fazla para kazanarak ya da çocukları sessiz tutamayı onun öfkesini tetiklediğimi düşünüyordum. Ağzımı burnumu dağıttığı ve kaburgam kırılmış halde hastaneye kaldırıldığında, ilk defa “şiddete maruz kalmış bir eş olduğumu” düşündüğümü çok iyi hatırlıyorum. Ama kime söyleyebilirdim? Ailemden binlerce kilometre uzakta yaşıyordum, arkadaşlarıma ayıracak zamanım yoktu ve benim dışarı çıkmamdan nefret ediyordu. Dışarıdan bakıldığında o, çalışkan bir aile babası; bir polisti. Sorumluluk gerektiren bir işe sahip, eğitilmiş bir kadın olarak, hala sevdiğim bir adam tarafından dövülmüş, ısırılmış, tekmelemiş ve yumruklanmış olmaktan tek kelimeyle utanıyordum. Bir şeylerin daha iyiye gideceğine inanmaya devam ettim.

Ama bu şekilde geçen yıllardan sonra, bir gün beni öldürebileceğini fark ettim. Bu durum çocukları onunla yalnız bırakabilirdi. Sığınma evinin numarasını arayıp buldum ve her şeyi geride bırakarak oraya gittim. Sığınma evinde yaşamak bazı açılardan çok zordu; para yok, ev yok, çocuklar başka bir okula gitmek zorunda kaldıkları için üzüntülü... ve tüm bunlarla başa çıkamadığım için ben işimi bırakmak zorunda kalmıştım ve tabii bir de davanın korkusu. Güvenim de dâhil her şeyi kaybetmiştim. John hapse gireli iki sene oldu. Çocuklarımla birlikte küçük bir dairede yaşıyorum ve bizim için bir tür normallik yarattığı yeni yeni düşünmeye başladım...”

Jean bu mektubu yazdıktan dokuz ay sonra, John serbest bırakıldı. Çocukların okulu üzerinden karısının izini buldu ve onu bir çekiçle döverek öldürdü.

Buradaki İnsan Hakları sorunları nelerdir?

Bu durum neden meydana geldi- bu olayın altında yatan sebepler nelerdir?

Sorumlusu kim?

Neler yapılabilir?

VAKA ÇALIŞMASI: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Vaka Çalışması etkinliğinde kullanılacak.

VAKA 2

Agnes: Kenya

Muhabir : Kocan öldükten sonra ve bakmak zorunda olduğun altı çocukla yalnız kaldıktan sonra ne oldu?

Agnes : Kocamın ağabeyine eş olarak "miras kaldım"- bu, burada gelenektir; çocuklarımı besleyip giydirmek için de tek yolum buydu.

Muhabir: Kocanın ağabeyiyle ilişkin nasıldı?

Agnes : Her gün beni dövüyor ve beni kendiyle cinsel ilişkiye girmeye zorluyordu.

Muhabir : Polise ya da başkasına tecavüzle ilgili şikâyette bulundun mu?

Agnes : Polis bu olaylara karışmak istemez. Bir adamın karısına tecavüz etmesinin imkânsız olduğunu söylüyorlar. Evlilikte tecavüz suç değil. Ailesi beni sevmiyordu, çünkü beslemeleri gereken çok sayıda çocuğum vardı.

Muhabir : Ama sen polise dayakları şikâyet ettin.

Agnes : Evet, sağlık merkezinden bana yardım etmek isteyen bir kadınla birlikte bir gün karakola gittim. Polis, onu yakalayacağını söyledi; fakat o polise rüşvet verdi ve beni daha da kötü dövemeye başladı. O kadını tekrar görmeme de hiç izin vermedi.

Buradaki İnsan Hakları sorunları nelerdir?

Bu durum neden meydana geldi- bu olayın altında yatan sebepler nelerdir?

Sorumlusu kim?

Neler yapılabilir?

VAKA ÇALIŞMASI: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Vaka Çalışması etkinliğinde kullanılacak.

VAKA 3

Dastak Kadın Sığınma Evi Günlüğü, Pakistan

30 Ocak 2001- Sığınma evine yeni yerleşen Pencap eyaletinden Kubran Bibi. İkinci kocası İkbâl'le olan şiddet dolu evliliğini bırakmış. Boşanma davası için yardım istiyor. Onu şiddetle tehdit eden akrabalarının bulunduğu yeri öğrenmesinden çok endişeleniyor.

4 Şubat 2001- Kubran Bibi'yle ilgili arka plan bilgisi: 1999'da rızası olmadan Pencap eyaletinden bir adamla evlendirilmiş. Evliliği sadece birkaç ay sürmüştü. Boşanmayı takiben, babası yine rızası olmadan onu İkbâl'le evlendirmiş. İkbâl zaten evliymiş ve en başından beri durmadan onu sert bir biçimde dövmüş. Babası, Kubran Bibi'nin her iki evliliğinden ötürü para almış. Ailesinden yardım istemiyor.

9 Şubat 2001- Kubran Bibi'nin akrabaları onu burada buldu. Bugün kız kardeşi, eniştesi ve kuzeniyle konuştu. Geri dönmesi için ona çok baskı yapıyorlar.

16 Şubat 2001- Kubran Bibi'nin çıkarılması: Kız kardeşi ve babasıyla birlikte bugün babasının evine geri döndü.

28 Mart 2001- Kubran Bibi, ailesinin evinin avlusunda uyurken, vurularak öldürülmüş. Kuzeni suçlanmış; bunun namus cinayeti olduğunu belirtmiş. Erkek kardeşi ve eniştesi, olay mahallinde buldukları için cinayete bulaşmış gibi görünüyorlar. Bir kez daha, en yakın akrabaları bile onlar için tehdit haline gelmişken, bizden yardım isteyen kadınları korumanın ne kadar zor olduğunu gördük. Kamu ödeneği ya da desteği almayan özel bir sığınak olmamız, onların durumunu daha da riskli hale getiriyor.

Buradaki İnsan Hakları sorunları nelerdir?

Bu durum neden meydana geldi- bu olayın altında yatan sebepler nelerdir?

Sorumlusu kim?

Neler yapılabilir?

VAKA ÇALIŞMASI: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Vaka Çalışması etkinliğinde kullanılacak.

VAKA 4

Rahime Hacıoğlu'nun günlüğü: Güneydoğu Anadolu, Türkiye

Ocak 1993- Babam dağlardaki köyümüzü bırakacağımızı ve buraya üç saat uzaklıktaki bir il olan Batman'a taşınacağımızı söylüyor. Mutluyum. Çatışmalarda buradaki pek çok köy yakıldı ve sonrasında başımıza neler geleceğini bilmiyoruz. Buradaki yaşamdan sıkıldım- tavuklar, inekler, tarlalar. 14 yaşındayım ve daha fazlasını istiyorum. Gülcan geçen yıl 15'inde evlendi ve şimdi bir bebek bekliyor- bu bana göre değil! Şehirde okula gidebilirim, sonra bir iş sahibi olur ve keyfime bakarım.

Ocak 1994- Batman'dan nefret ediyorum. Modern dairelerde oturmuyoruz. Şehrin kenarında çamurdan ve betondan bir evimiz var- ve hala tavuk ve ineklerimiz. Babam okula gitmeme izin vermiyor. Anneme yardım etmek zorundayım- bir bebeği daha oldu. Kimseyi tanımıyorum. Alışveriş dışında, evden dışarı çıkmama izin verilmiyor.

Ocak 1995- Hala buradan nefret ediyorum. Evimizin karşısında birçok daireden oluşan bir blok var. Kızların okula gittiğini görüyorum. Bazı kadınlar, şehirde çalışmaya gidiyormuş gibi görünüyorlar. Burada tıkıldım kaldım. Annemle babam, hala köydeymiş gibi; modern dünyada değilmiş gibi davranıyorlar.

Ocak 1996- İşler düzeliyor. Yolun aşağısındaki dükkânlardaki insanlarla az da olsa normal bir iletişime geçmeyi başardım- ailesinin bakkal dükkânında çalışan Aytekin Bey'den gerçekten çok hoşlandım. Sürekli sebze-meyve alışverişi yapıyorum. Kız kardeşi de gerçekten çok tatlı biri- çok güzel giyiniyor.

Ocak 1997- Bu kötü bir yıl olacak. Annem, babam ve erkek kardeşlerim, dışarıda erkeklerle konuştuğum için bana avaz avaz bağıryorlar. Ne zaman alışverişe gitsem, içlerinden biri benimle geliyor. Ailenin namusuna zarar verdiğimi söylüyorlar. En büyük ağabeyim ruj sürdüğüm için bana vurdu. Annem aynada kendime bakma şeklimin ahlaksız olduğunu söylüyor.

Ocak 1998- Bu bir kâbus olmalı. Geçen gün Aytekin'in kız kardeşi eski bir eteğini elime tutuşturdu; o eteği hep çok beğenmiştim. Alışverişe giderken eteği giydim. Beni görür görmez, babam ve annem bana vurmaya başladılar. Babam eteği çıkarıp yakmamı emretti ve sonra yaktı; eteğin dar ve iğrenç olduğunu söyledi. Sonra en büyük ağabeyim geldi ve o da beni dövmeye başladı. Üçü birden bana saldıyordu. Bağıryor ve ağlıyordum- yüzüm şişmişti ve burnum kanıyordu. Çok kızgındım, kendimi öldürmek istiyordum.

(Bu satırları yazdıktan birkaç saat sonra, Rahime evlerinin karşısındaki yedi katlı bloğun çatısına çıktı, kenarına kadar yürüdü ve kendini aşağı attı.)

Buradaki İnsan Hakları sorunları nelerdir?

Bu durum neden meydana geldi- bu olayın altında yatan sebepler nelerdir?

Sorumlusu kim?

Neler yapılabilir?

BEŞİK: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Doğumdan Ölüme etkinliğinde dağıtılacak.

Bebeklik ve Çocukluk

Yeni doğan kız çocukların öldürülmesi; fiziksel, cinsel ve psikolojik taciz; kız bebeklerin yetersiz beslenmesi. Çocuklukta evlilik; kadın sünneti; fiziksel, cinsel ve psikolojik taciz; ensest; çocuk fahişeliği ve pornografi.

Doğum öncesi

Doğacak çocuğun cinsiyeti nedeniyle gebeliğin sonlandırılması (kürta); gebelik sırasındaki şiddetin doğum üzerindeki etkileri.

Ergenlik ve Yetişkinlik

Flörtte şiddet (örn: asit atma ve flörtte tecavüz); ekonomik nedenlerle cinsel ilişkiye zorlanmak (örn: genç kızların okul harçları karşılığında, "şeker baba"larla ilişkiye girmeleri), ensest, işyerinde cinsel taciz; tecavüz; cinsel istismar, zorla fahişelik ve pornografi; kadın ticareti; partner şiddeti; evlilik içi tecavüz; başlık parası ve cinayetler; partnerini öldürme; psikolojik taciz, engelli kadınlara yönelik taciz; zorla hamilelik

Yaşlılık

"Zorla intihar ettirme" veya dulların ekonomik nedenlerle öldürülmesi; fiziksel, cinsel ve psikolojik taciz.

TABUT: Kopyalanıp 4. Oturum'daki Doğumdan Ölüme etkinliğinde dağıtılacak.

- **ABD-** Her doksan saniyede bir kadın tecavüze uğruyor. (ABD Adalet Bakanlığı, 2000)
- **Pakistan-** Evli kadınların %90'ı kocaları tarafından kötü muamele gördüklerini rapor ettiler. (Pakistan Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2003)
- Türkiye, Ürdün, Brezilya, İtalya, Uganda ve İngiltere'yi de kapsayarak- tüm dünyada "namus" adına işlenen cinayetler rapor edilmiştir ve bu vakalar kısmen uluslararası göçün sonucudur. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun 2000'de yaptığı bir araştırma namus cinayetlerinin yıllık – muhtemelen yine eksik rapor edilerek- 5000'e kadar ulaşabildiğini belirtmektedir.
- **Rusya-** 1999'da 14.000 kadın, partnerleri ya da akrabaları tarafından öldürülmüştür. (Rusya Federasyonu'nun Beşinci Periyodik Raporu, BM, Doc. CEDAW/C/USR/5, para.6, 1999.)
- **Bangladeş-** Bangladeş Ulusal Kadın Avukatlar Derneği'nin ve Bangladeşli Asit Saldırısı Mağdurları Vakfı'nın hesaplarına göre, asit saldırısı faillerinin yalnızca %10'u mahkemeye götürülmektedir. (Asya Yasal Kaynak Merkezi, 20 Mart 2003)
- **Hindistan-** Hindistan Ceza Kanunu'nun 375. bölümüne göre, evlilik içi tecavüz ceza gerektiren bir suç değildir.
- **Mısır-** Kadınların %35'inin, evliliklerinin belli bir bölümünde eşleri tarafından dövüldüğü bildirilmektedir. (A, UNICEF,2000)
- **Zambiya-** Haftada beş kadın, erkek partnerleri ya da aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. (E, Joni Seager, 2003)
- **Birleşik Krallık-** (İngiltere ve Galler) Kadınların %4,9'u, on altı yaşından itibaren en az bir kez tecavüze ya da cinsel saldırıya uğradığını rapor etmiştir. (2000 data). (E, Londra Metropolitan Üniversitesi, 2003)

LEKELER VE SÜNGERLER: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Mitler ve Gerçekler etkinliğinde kullanılacak.

Eğer erkek kadına vur-
mamışsa, bu kötü muamele
değildir.

Duygusal, cinsel ve ekonomik
istismar çok zarar vericidir. Çoğu
kadın, bu türden kötü muamelelerin,
fiziksel yaralanmalardan daha geç
iyileştiğini söylemektedir.

Eğer kadın bağır-
mamışsa, mücadele
etmemişse ya da yaralan-
mamışsa, bu tecavüz
değildir.

Çoğu kadın hayatta kalabilmek için tecavüz
edene boyun eğer. Pek çok vakada, karşı koymak
veya bağırmak kadının hayatını tehlikeye atabilir.
Saldırı sırasında, kadın korku ve şok nedeniyle
donup kalabilir ve hareket edemeyebilir ya da
karşı koymayabilir.

Lekeler = Mitler
Süngerler = Gerçekler

LEKELER VE SÜNGERLER: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Mitler ve Gerçekler etkinliğinde kullanılacak.

Kadınlar giydikleriyle ve davranışlarıyla şiddeti davet ederler.

Her birey, bir duruma nasıl tepki verdiğiinden kendisi sorumludur. Şiddeti mazur görmek, insanların kendi davranışlarının sorumluluğunu almasını engeller.

Eğer bir kadın ilişkisinde mutlu değilse, her zaman ayrılabilir.

Kadınlar pek çok nedenden ötürü ilişkilerini sürdürürler. Evlerini, mallarını, arkadaşlarını ve ailelerini kaybetmekten korkabilirler. Çoğu kez kadınlar kendilerine olan güvenlerini kaybederek, eşlerinin değişeceğine inanabilir ve çocuklarının babalarını özleyeceğini düşünebilirler. Eğer bir kadın eşinden ayrılırsa, çoğu zaman şiddetin boyutu daha da artar.

Lekeler = Mitler
Süngerler = Gerçekler

LEKELER VE SÜNGERLER: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Mitler ve Gerçekler etkinliğinde kullanılacak.

Kadına yönelik şiddet bireyler arasındaki özel bir meseledir. Devletler buna müdahale etmemelidirler ve buna karşı önlem almazlar.

Uluslararası topluluk, kadına yönelik şiddeti devletin sorumluluğunu gerektiren bir insan hakları sorunu olarak açıkça kabul etmiştir.

Sadece belirli erkek türleri şiddet suçunu işler.

Tüm sosyal tabakalarda, ev içinde, kadınlar tarafından ve kadınlara yönelik şiddet suçu işlenmektedir.

Lekeler = Mitler
Süngerler = Gerçekler

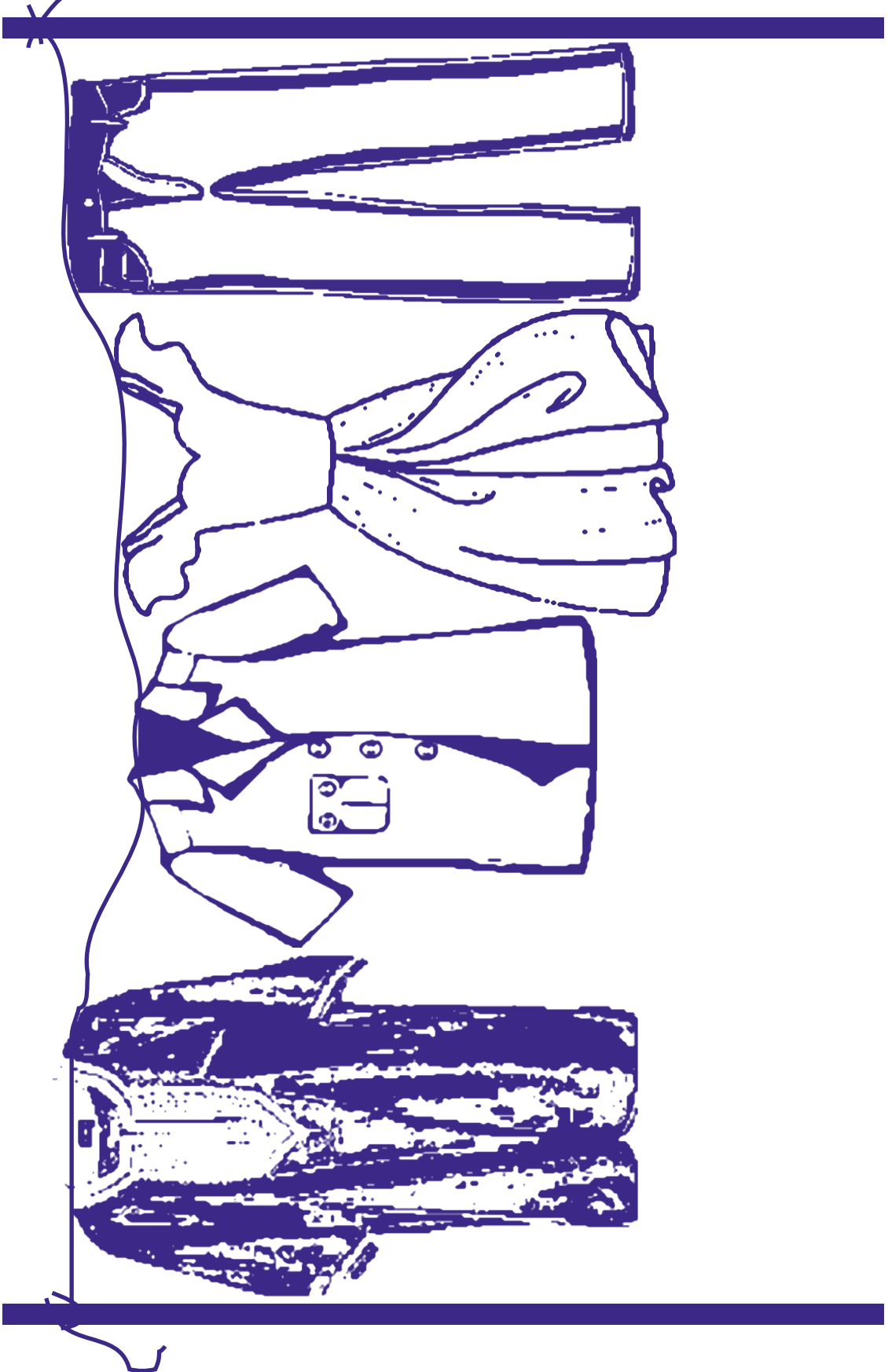
LEKELER VE SÜNGERLER: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Mitler ve Gerçekler etkinliğinde kullanılacak.

Kadına yönelik şiddet sadece belli kültürlerin geleneklerinde ve tarihlerinde görülür.

Kadına yönelik şiddet herhangi bir sınıfla, etnik ya da sosyal grupla sınırlı değildir.

Lekeler = Mitler
Süngerler = Gerçekler

ÇAMAŞIR İPİ: A3 kâğıdına kopyalanacak ve 5. Oturum'daki Kadına Yönelik Şiddet Mitler ve Gerçekler etkinliğinde kullanılacak.

HİKAYE KARTLARI: Kopyalanacak ve 5. Oturum'daki Kendinizi Savunun etkinliğinde kullanılacak.

Hikâyenizi Analiz Ederken Dikkat Edilecek Noktalar:

- Neden haklarınızı savundunuz? Sizi harekete geçiren etken neydi?
- Bu olay nerede oldu? Ev? İşyeri? Okul?
- Kendinizi savunmak için bilinçli bir karar mı verdiniz; yoksa bu kendiliğinden mi oldu?
- Karakterinizin ve kişiliğinizin hangi yönleri bu davranışa neden oldu?
- Öncesinde, davranış sırasında ve sonrasında nasıl hissettiniz?
- Bu deneyim özel alanda mı gerçekleşti? Eğer öyleyse, evinizdeki ya da ailenizdeki rolünüzle ilgili düşüncenizi değiştirdi mi?
- Bu tecrübe kamusal alana girmeyi gerektiriyor muydu? Eğer öyleyse, sizin topluluktaki rolünüzle ilgili düşüncenizi değiştirdi mi?
- Bu tecrübe, kendi ihtiyaçlarınızı dile getirmek için geleneksel kadın rolünü reddetmeyi gerektirdi mi?
- İnsanlar davranışınıza nasıl tepki verdiler?
- Diğer kadınlardan destek ya da teşvik gördünüz mü? Erkeklerden?
- Diğer kadınlar arasından rol modellerine sahip miydiniz? Erkeklerden?
- Davranışınızın sonuçları nelerdi?
- Bu davranışınıza imkân veren eğitiminiz miydi?
- Topluluğun gelenekleri ve kurumları davranışınızı destekledi mi?
- Başka hangi faktörler davranışınızı destekledi ve buna imkân verdi?

VAKA ÇALIŞMALARI: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Vaka Çalışmaları etkinliğinde kullanılacak.

Vaka Çalışması Bir:

Sierra Leone'deki Uluslararası Af Örgütü üyelerinin kadın konusundaki yetkilisi Hannah Koroma, UAÖ'nün Gana'da 1996'nın ilk aylarında düzenlediği seminerde, on yaşında başına gelen travmatik tecrübeyi anlattı:

"Çok karanlık bir odaya alındım ve kıyafetlerim çıkartıldı. Gözlerim bağlıydı ve giysilerim çıkarılmıştı; tamamen çıplaktım... Dört kadın tarafından sırt üstü uzanmaya zorlandım; ikisi bacaklarımı sıkıca tutuyordu. Başka bir kadın gövdemin hareket etmesini engellemek için göğsüme oturdu. Bağrıışlarımı durdurmak için zorla ağzıma bir parça bez sıkıştırıldı. Sonra tıraş edildim. Başladığında, büyük mücadele verdim. Acı korkunçtu ve dayanılmazdı. Mücadele ederken, fena halde kesilmiş ve kan kaybetmiştim. Olayda yer alanlar... alkol almıştı ve yarı sarhoştular."

Hannah'a saldıranlar, ülkenin savaşan gruplarının birer üyesi değillerdi. Ailesinin arkadaşlarıydı. Anneanesi tarafından nasıl kör bir çakıyla sünnnet edilmek için alındığını anlatıyor.

Vaka Çalışması İki:

***Broken Bodies, Shattered Minds: Torture and ill-treatment of women.* London: Amnesty International (International Secretariat), 2001 p.42 (AI Index: ACT 40/001/2001)'dan alınmıştır.**

Lucia Paiva de Almeida, Brezilya'da Rio de Janeiro'nun banliyölerindeki evinden dört sene boyunca çıkmadı. 1996'da Lucia ve kocası, sivil polisler tarafından tutuklama emri olmaksızın yakalandı. Lucia, karakoldaki küçük bir odada, polis onu kocasının bir takım hırsızlıklara karıştığını söylemeye zorlarken, fiziksel ve cinsel işkence gördü. Sonra sabahın erken saatlerinde sokağa atıldı. Ona yapılan işkenceyle bağlantılı olarak kimse suçlanmadı. Lucia'nın panik atağı ve çarpıntıları vardı ve 2004'te UAÖ'nün fon verdiği bir projeyle tedavi ediliyordu. Eğer yeterince iyileşirse, ilk gezmesinin oğluyla alışverişe gitmek olacağını söylüyor.

VAKA ÇALIŞMALARI: Kopyalanıp kesilecek ve 5. Oturum'daki Vaka Çalışmaları etkinliğinde kullanılacak.

Vaka Çalışması Üç:

Russian Federation: Cases of violence against women in the family, Amnesty International (International Secretariat) (AI Index: EUR 46/034/2003)'den alınmıştır.

Tatiana G.'nin Vakası (yaşı 32)

“3 Ekim 2002’de gece saat 11.30’da, kocam ‘Sergie’ (takma ad) arkadaşı ‘Andrei’ (takma ad) ile eve geldi. Kızım çoktan uyumuştı, Sergei ve Andrei’nin mutfakta bir yerlere telefon ettiklerini duyduğumdan, benim uykuya dalmam uzun zaman aldı. Kısa bir süre sonra bir taksi evimizin önünde durdu ve Sergei ve Andrei dışarı çıktılar; bir şeyler imzaladılar ve birine ödeme yaptılar. Eve üç kişi girdi: Sergei, Andrei ve bir genç kız. Koridora çıktım ve kıza kim olduğunu sordum. Kız telefonla çağrıldığını ve iki adama ‘hizmet etmeye’ geldiğini söyledi. Ona iyi şanslar diledim. Gitmeye hazır olduğu söyledi ve şirketini aradı. Kız çıktıktan sonra, Sergei odama girdi, beni yataktan dışarı çekti ve mutfağa sürükledi. Kollarımı büktü, beni yere itti ve başımı yere doğru vurmaya başladı. Kendisinin ‘çar ve hükümdar’ olduğunu ve bana ne söylerse yapmam gerektiğini söyledi. Beni kelimelerini tekrar etmeye zorladı ve kollarımı bükmeye devam etti. Ona, “Beni öldürmek mi istiyorsun?” diye sordum. Bana, “ Seni kendini öldürmek isteyeceğin bir duruma getireceğim. Defalarca dövülmen lazım. Sadece bir et parçasısın. Eğer seni öldürürsem, cezalandırılmam.” diye cevap verdi.

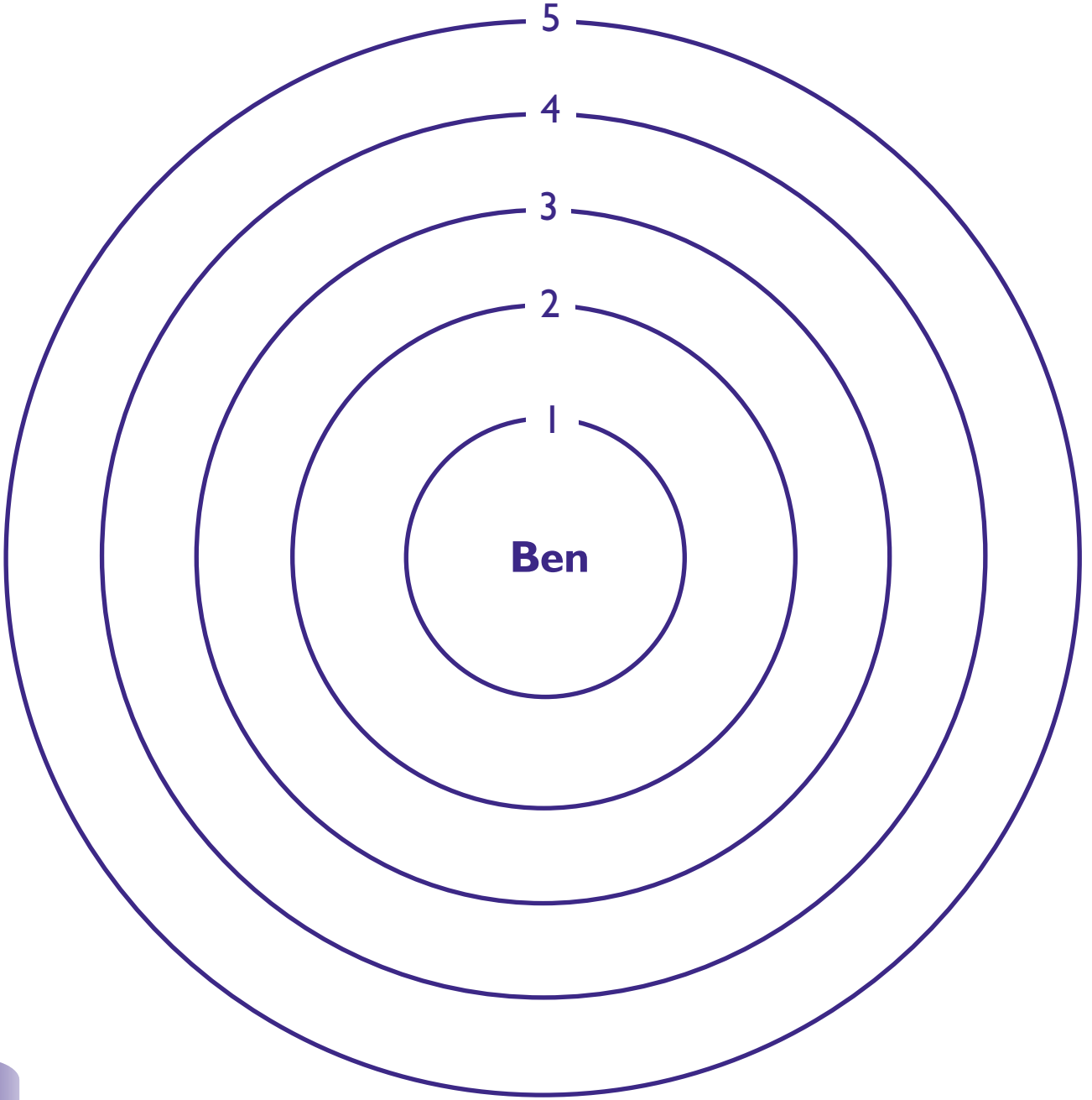
Andrei beni savunmadı. Olayın sonuna kadar oradaydı ve polis memuru olarak görev yapan birinin böyle bir durumda bu kadar acımasız davranabileceğini hiç düşünemezdim.”

Vaka Çalışması Dört:

Kenya: Violence against women – Hadaja Choro, Mary Muragwa – Women at risk of domestic abuse, Amnesty International (International Secretariat) (AI Index: AFR 32/002/2002)'dan alınmıştır.

Mary’nin kocası 1993’te öldü ve Kenya’daki törelere göre kocasının ağabeyine miras kaldı. Altı çocuğuna bakmak için onun yardımına ihtiyacı vardı. 1998’den beri, yeni ‘koca’sının onu düzenli olarak dövdüğünü ve cinsel ilişkiye zorladığını söylüyor. Polise hiç gitmemiş, çünkü onların kendi vakasını soruşturmayacaklarından veya korunma sağlanılmasına ya da giderimde bulunulmasına yardım etmeyeceklerinden emin.

HALKALAR: 6. Oturum'daki Destek Halkaları etkinliğinde kullanılacak.

KELİME KARTLARI: Kopyalanıp kesilecek ve 7. Oturum'daki Kelime Oyunları etkinliğinde kullanılacak.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	Kadınlar ve erkekler aynı statüye ve fırsatlara sahiptirler. Onlara aynı şekilde değil; aynı saygıyla ve değerle davranmak zorunludur. Fırsatlara erişimde aynı kolaylığa sahiptirler.
TOLUMSAL CİNSİYET HAKKANİYETİ (Gender Equity)	Hakların ve yetkilerin kullanımının, adil ve doğru ve aynı zamanda kadınların erkeklerle aynı güce sahip olmasına imkân veren sonuçlara neden olması.
TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNİN ANA AKIMLAŞTIRILMASI (Gender Mainstreaming)	Erkeklerin olduğu kadar kadınların da ilgi ve tecrübelerinin, her alandaki ve düzeydeki yaşamayı, politikaları ya da programları içerecek şekilde planlanmış, herhangi bir eylem tasarımının ve analizinin ayrılmaz bir parçası olması.
TOPLUMSAL CİNSİYET	Erkek ve kadınlara cinsiyetleri temelinde atfedilen, toplumsal olarak inşa edilmiş roller.
TOPLUMSAL CİNSİYET FARKINDALIĞI	Toplumsal cinsiyetle ilgili sorunların olumsuz etkilerinin ve bunlardan doğan eşitsizlikleri ifade etme gereğinin farkına varmak.

KELİME KARTLARI: Kopyalanıp kesilecek ve 7. Oturum'daki Kelime Oyunları etkinliğinde kullanılacak.

KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ	Kadınların, bireysel ve kolektif olarak, güç yapılarının, süreçlerinin ve ilişkilerinin kendi hayatlarını nasıl etkilediğinin farkına vardıkları ve bunun sonucunda oluşan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine meydan okuyacak güveni ve gücü kazandıkları süreç.
KADINLARA YÖNELİK TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI ŞİDDET	Bir kadına kadın olduğu için yöneltilen ya da kadınları orantısız olarak etkileyen şiddet. Bir kadına zarar veren tüm fiiller toplumsal cinsiyete dayalı değildir ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tüm mağdurları kadınlar değildir.
KESİŞİMSELLİK (Intersectionality)	Kesişimsellik (intersectionality) fikri, ayrımcılığın iki ya da daha fazla biçiminin ya da tabii kılma sistemleri arasındaki ilişkinin hem yapısal hem de dinamik sonuçlarını kapsamaya çalışır.
DEVLETİN GEREKLİ ÖZENİ GÖSTERMESİ (Due Diligence)	Bir devletin, bireyleri haklarının ihlal edilmesinden koruma yükümlülüğünü yerine getirmesi için göstermesi gereken davranış ve çabanın eşiği.
DEVLET DIŞI AKTÖR	Herhangi bir hükümet teşkilatından veya otorite pozisyonundan (işletmeler gibi ekonomik aktörlerden de) bağımsız hareket eden özel kişiler.
DEVLET AKTÖRÜ	Devlet adına (devlet memurları, polis, hâkimler, infaz ve koruma memurları, güvenlik güçleri, devlet hastanelerinde ya da eğitim kurumlarında çalışanlar) hareket eden bireyler.
DEVLETİN HESAP VERME SORUMLULUĞU	Devlet ya da devlet dışı bir aktör tarafından gerçekleştirilmiş kadına yönelik şiddet fiilleri için devletin hesap verme sorumluluğu. Uluslararası Af Örgütü, 2004 “Kadına Yönelik Şiddete Son” kampanyasının bir parçası olarak, yasal yetkililer; yerel ve bölgesel yetkililer; belediye yetkilileri ve silahlı grupları da kapsayan geniş bir yelpazedeki aktörlerin, rollerini ve sorumluluklarını belirlemektedir.

VAKA ÇALIŞMASI: Kopyalanıp kesilecek ve 7. Oturum'daki Etkiler Ağı etkinliğinde kullanılacak

Etkiler Ağı Vaka Çalışması:

“Geri döndüğünde ağlıyordu. Bize, üç ya da dört asker tarafından tecavüze uğradığını söyledi. Uzunca bir süre ağladı. Bize neden yalan söylediğimizi sordu, aynı şeyin bizim de başımıza geldiğini bildiğini söyledi.”

Kosova, Suva Reka'dan bir kadın, 1999

Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri Kartları:

SAĞLIK

İŞ

ÇOCUKLAR

YEREL TOPLULUK

MAĞDUR KADIN

EKONOMİ

ROL OYUNU KARTLARI: Kopyalanıp kesilecek ve 7. Oturum'daki Engelleri Aşmak etkinliğinde kullanılacak.

Erkek bir aktivistsiniz ve yirmi yılı aşkın süredir insan hakları konusunda çalışan etkin bir kampanyacısınız. Çalıştığınız örgütte ve kampanyacılık dünyasında, yaptığınız işlerden ötürü büyük saygı görüyorsunuz. On beş senedir evlisiniz ve dört çocuğunuz var. Ancak, eşinize fiziksel şiddet uygulama geçmişiniz var ve bunu siz ve eşinizin dışında kimse bilmiyor. Ona bir seneye yakın zamandır vermamanıza rağmen, bunu tekrar yapma korkusunu sürekli içinizde taşıyorsunuz.

Kaynak yaratma bölümünde çalışıyorsunuz. Fazlasıyla başarılı bir kaynak yaratma siciliniz var ve idari asistanlıktan kaynak yaratma yöneticiliğine terfi ettiniz. Yaptığınız işten çok keyif alıyorsunuz ve günün birinde program yöneticisi olmayı çok istiyorsunuz. Sürekli başvurduğunuz fon veren kuruluşların bazılarının, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddetle ilgili konulara pek yaklaşmak istemeyeceklerinden endişe duyuyorsunuz.

Toplumsal cinsiyetle ilgili konularını tamamen destekleyen bir aktivistsiniz ve kadına yönelik şiddetin durdurulmasına katkıda bulunmak istiyorsunuz. Ancak, bir grup kadın hakları savunucusunun katıldıkları kampanya yürüyüşünde fiziksel ve sözel saldırıya uğradığını, kısa bir süre önce gazetede okudunuz.

Bir kampanya koordinatörünüz ve fazlasıyla ağır bir iş yükünüz var. Tecrübenizin çoğu mülteci hakları konusunda ve toplumsal cinsiyet konuları hakkında fazla bilgiye sahip değilsiniz. Konu ilginizi çekiyor ancak sizin için yaratabileceği fazladan iş yükünden endişe ediyorsunuz.

Kadın bir aktivistsiniz. İç savaş nedeniyle seneler önce ülkenizi terk ettiniz. Savaş sırasında askerden biri tarafından tecavüze uğradınız. Yeni bir hayat kurdunuz. Yaşadığınız tecrübeleri geride bıraktığınızı ve hayata devam ettiğinizi hissediyorsunuz. Bunun gibi bir konuda kampanya yapmanın, kötü anılarınızı tekrar canlandıracağından korkuyorsunuz.

Kendinizi aktivizme adanmışsınız ve on yılı aşkın süredir insan haklarını savunuyorsunuz. İşiniz nedeniyle iletişime geçebileceğiniz şiddet mağdurlarıyla ilgilenmek için yeterince donanımlı olduğunuzu düşünmediğinizden, toplumsal cinsiyet konularında çalışmakla ilgili endişeleriniz var.

AYRIMCILIK YOLU: A3 kâğıda kopyalanacak ve 8. Oturum'daki Ayrımcılık Yolunu Yeniden Döşemek etkinliğinde kullanılacak.

8. OTURUM: Değişim Briketleri Kartları- Yasal Değişiklikler (Pembe kartlara kopyalanacak). Kartlarda yer alan ifadeler Uluslararası Af Örgütü'nün görüşlerini temsil etmemektedir; ancak söz konusu ifadelerle, kartlarda ana hatlarıyla belirtilen konular etrafında tartışma yapılması amaçlanmıştır.

1. Göç yasası, şiddetin her türüsünden kaçan kadınlara siyasi sığınma hakkını verecek şekilde genişletilmelidir.

2. İşyerinde cinsel tacize müsamaha gösteren işverenler hukuken sorumlu tutulmalıdır.

3. Hükümet kadına yönelik şiddeti bir insan hakları ihlali olarak kabul etmeli ve faillerine ağır cezalar vermelidir.

4. Tecavüz mağduru olup hayatta kalanların, halka açık duruşmada ifade vermesi zorunlu hale getirilmelidir.

5. Pornografi yasadışı ilan edilmelidir.

6. Hükümet aile içi şiddet mağduru olup hayatta kalanlara ekonomik destek vermelidir.

8. OTURUM: Değişim Briketleri Kartları- Tutum Değişiklikleri (Mavi kartlara kopyalanacak). Kartlarda yer alan ifadeler Uluslararası Af Örgütü'nün görüşlerini temsil etmemektedir; ancak söz konusu ifadelerle, kartlarda ana hatlarıyla belirtilen konular etrafında tartışma yapılması amaçlanmıştır.

7. *Kadınların şiddet mağduru olmayı davet ettikleri ya da hak ettikleri fikrine karşı çıkılmalıdır.*

8. *Kadınlara yönelik aile içi şiddet, çocuk kitaplarında ele alınmalıdır.*

9. *Kadınları metalaştırdıkları veya onları mağdurlar olarak klişeleştirdiklerinde, reklam ajanslarına itiraz edilmelidir.*

10. *Kadınların erkeklerden daha aşağı konumda olduğu inancı sürekli ele alınmalıdır.*

11. *Eğer bir yaşam tehlikesi yoksa polis aile sorunlarına karışmamalıdır.*

8.OTURUM: Değişim Briketleri Kartları- Değişim için Eylemler (Yeşil kartlara kopyalanacak). Kartlarda yer alan ifadeler Uluslararası Af Örgütü'nün görüşlerini temsil etmemektedir; ancak söz konusu ifadelerle, kartlarda ana hatlarıyla belirtilen konular etrafında tartışma yapılması amaçlanmıştır.

12. Kadınlar daima diğer kadınları desteklemelidir.

13. Şiddeti durdurmak için, kadınlar diğer ezilen gruplarla dayanışma içinde eyleme geçmelidirler.

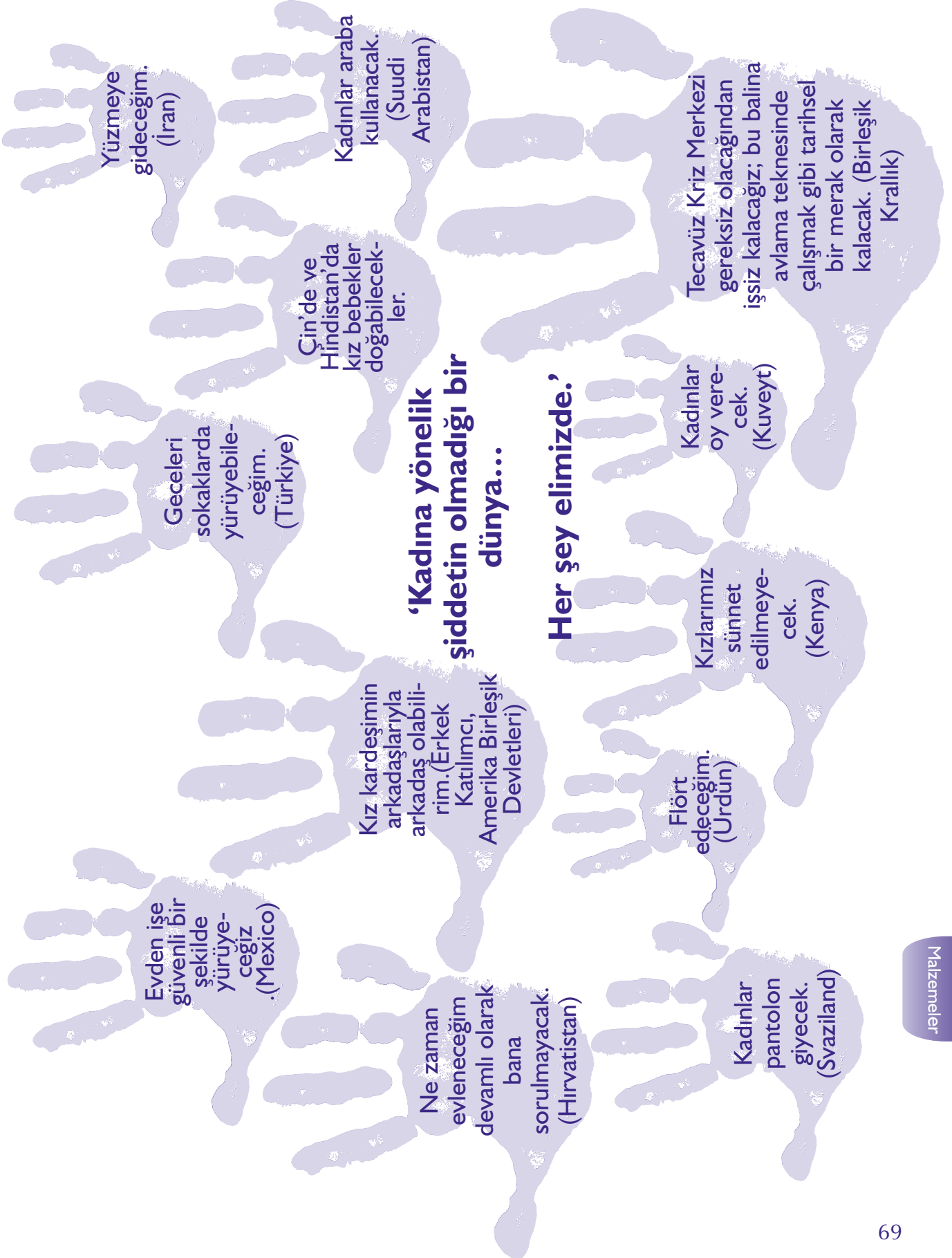
14. Kadınların şiddetten korunma hakkını destekleyenler, dini ve diğer kurumların yanı sıra hükümete de lobi yapmalıdırlar.

15. Ürünlerinde ve reklamlarında kadınları sürekli olarak düşük konumda gösteren işletmeler, boykot edilmelidir.

16. Kadınlar, medya tarafından yapılan klişeleştirmelere (kalıp yargılara) karşı örgütlenmelidir.

17. Şiddete maruz kalan kadınların sığınma evleri, şiddetin önlenmesine de eş derece önem vermelidir.

8.Oturum'daki Hayali Bir Yer örneği

Faydalı Kuruluşlar Taslağı

Kolaylaştırıcı, yardım hatlarının telefon numaralarını, tıbbi grupları ve destek gruplarını kapsayacak şekilde, bir dizi faydalı kuruluşu göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, kadın mağdurlar kadar failer ve çocuk tanıklar için olan kuruluşları da dikkate almalısınız.

Kuruluş adı	Kuruluş adresi	Kuruluş web sitesi	Kuruluş tel. no.	Kuruluş e-posta

BİBLİYOGRAFYA VE FAYDALI KAYNAKLAR

Bibliyografya:

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE İLGİLİ EĞİTİM MATERYALLERİ

Afkhami, Mahnaz and Vaziri, Haleh: *Claiming our rights: A Manual For Women's Human Rights Education in Muslim Societies*. Maryland: Sisterhood is Global Institute, 1996

(Arapçada kısaltılmış versiyonu da mevcuttur.)

Kitap Hakkında: Müslüman toplumlarda, kadının insan hakları konusundaki eğitimler için oluşturulmuş bir el kitabıdır. Müslüman toplumlardaki her düzey için, başlıca uluslararası anlaşmalar ve belgeler çerçevesinde insan hakları kavramlarını inceler; çok yönlü olmayı amaçlar ve ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasi durumun analizini içerir; evrensel kavramları yerel fikirler, gelenekler, mitler ve yerel bağlamda kalan metinlerle bağlantılı olarak aktarmaya yönelik bir çerçeve geliştirir.

Afkhami, M., Nemiroff, G.H., Vaziri, H: *Safe and Secure: Eliminating Violence Against Women and Girls in Muslim Societies*. Maryland: Sisterhood is Global Institute, 1998

Kitap Hakkında: Vaka çalışmaları, tartışma soruları ve diğer etkinliklerin birlikte kullanıldığı kitap, dört bölüme ayrılmıştır. İlk üç bölüm, özellikle sözel ve psikolojik tacize, mali zorlama ve kaynak zorlamasından kaçmaya, işte cinsel tacize, çocuk işçilere, kadın sünnetine, tecavüze, fahişeliğe, çocuk gelinlere ve namus cinayetlerine odaklanarak, Müslüman toplumlardaki kadına yönelik şiddet sorunlarını inceler. Son bölümde ise, kitabı değerlendirmek için oluşturulan formu takiben, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet sorununu ele alan projeleri, uluslararası belgelerin metinlerini,

kadın haklarıyla ilgili ulusal mevzuatlarla ilgili belgeleri ve kaynakların ve kuruluşların listesini içeren ekler yer almaktadır.

Culbertson, Debbie (Ed.): *Doing The Gender Boogie: Power, Participation and Economic Justice*. Toronto: Ten Days for World Development, 1995

Kitap Hakkında: Hem erkeklerin hem de kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki anlayışını derinleştirmek için bir dizi atölye çalışması ve vaka çalışmasıyla toplumsal cinsiyet kavramını incelemektedir. Kitap, ev işçileri ve kölelik, cinsiyete dayalı işbölümü, küresel dayanışma ve ev ve toplulukla ilgili konuları gözden geçirir. Kitapta, kaynakların listesiyle birlikte sözlük ve küçük resim örnekleri de bulunmaktadır.

Dollie, Farida: *Women's Rights Training Manual*. Human Rights Institute of South Africa, 2002

Kitap Hakkında: Kitap, insan hakları olarak kadın hakları üzerine bilgiler vermektedir. Test edilmiş yaklaşımları ve etkinlikleri kullanarak, Güney Afrika'daki atölye çalışmalarını tasarlamak ve kolaylaştırmak konusunda eğitimcilere pratik öneriler sunar. Kitap, kadın haklarıyla ilgili uluslararası ve bölgesel sözleşmeleri ve Güney Afrika Anayasası'nın metnini ve Haklar Bildirgesi'ni de içerir.

Hill Gross, Susan: *How to Do It Manual: Ideas for Teaching About Contemporary Women in Africa, Asia, and Latin America*. Minnesota: Upper Midwest Women's History Center, 1993

Kitap Hakkında: Eğitimciler ve öğrencilere 'kalkınmada kadınlar'la ilgili kavramları anlatmak için eğitimciler

yardımcı bir ders kitabıdır. Kalkınmada ve toplumsal cinsiyet analizinde kadınlara odaklanmanın önemi üzerine farkındalık yaratır. Kopyalanabilecek etkinlikler halinde sunulan kitap, tartışma etkinliklerini, okumaları ve Asya ve Afrika'daki gerçek olaylara dayanan problem çözmeye yönelik vakaları içerir. Kitaba kadınların güçlendirilmesi üzerine bir eğitim videosu ('In Her Own Image'; Upper Midwest Women's History Center'dan kopyalanmıştır, 6300 Walker St, St. Louis Park, Minnesota 55416) da eklenmiştir.

Hope, Anne and Timmel, Sally: *Training for Transformation: A Handbook for Community Workers. Book IV. London: ITDG Publishing, 2001*

Kitap Hakkında: Toplumsal kalkınma çalışanlarına yönelik elkitabı, çeşitli katılımcı yöntemleri kullanarak, çevre, toplumsal cinsiyet ve kalkınma, çokkültürlülük, ırkçılık ve katılımcı yönetimin oluşturulmasıyla ilgili beş tematik konuyu inceler. Konuların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak etkinlik ve egzersizleri içerir.

Kavanagh, Julie: *Stop Violence Against Women Campaign Workshop. Amnesty International UK (Unpublished), 2003*

Kitap Hakkında: Vaka çalışmalarını ve diğer katılımcı yöntemleri kullanarak, uluslararası düzeyde ev ya da aile içi şiddeti ele alan eğitim çalışmasıdır. Kitap, Birleşik Krallık'ta kadına yönelik şiddetle ilgili kampanya yapan kuruluşların listesini, bu konudaki verileri ve kadına yönelik şiddetin altında yatan nedenlerin özetini içermektedir.

Matus, Veronique: *Women's Human Rights In Daily Living Together: A Manual for Women's Human Rights Education. Organizing Committee for the Decade for Human Rights Education*

Kitap Hakkında: Yetişkinlere yönelik oyun ve tartışmaları kapsayan bir dizi etkinliğin bulunduğu, eğitimcilerin kullanımı için hazırlanmış bir elkitabıdır. Etkinlikler, kadınların toplumdaki konumunu, onların insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Katılımcılar, toplum ve ailede kadınların rolünü etkileyen yerleşik yapıları incelemeye ve bunları değiştirmenin yollarını aramaya teşvik edilirler. El kitabında, her etkinlikte kullanılmak üzere değerlendirme formları ve terimler sözlüğü de bulunmaktadır.

Mertus, Julie: *Our Human Rights: A Manual for Women's Human Rights. The Organizing Committee for*

the People's Decade for Human Rights Education, 1995

Kitap Hakkında: Kadının insan hakları konularını inceleyen, öğretmenlere yönelik taslak el kitabıdır. Rol oyunlarını ve kadınların sağlığı, güvenliği, politikası, işleri ve eğitimleriyle ilgili tartışmaları kolaylaştırmaya yardımcı olan ve katılımcıların kendini ifade etmesini sağlayan grup atölye çalışması etkinliklerini içerir. Ayrıca, İnsan Hakları için eğitimle ilgili bilgiler ve diğer metinlerin yanı sıra İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) ve Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) metinleri ve İnsan Hakları için Halkların On Yılı Organizasyon Komitesi (The Organizing Committee for the People's Decade for Human Rights, 526 W.111th St, No.4E, New York, NY 10025) den dökümanlara da kitapta yer verilmiştir.

Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls. UNIFEM and The Centre for Women's Global Leadership, 1999*

Kitap Hakkında: Aile, iş, politika ve medyayı da kapsayan, kadının insan haklarıyla bağlantılı farklı konuları inceleyen bir el kitabıdır. Bunların yanında, kadınların sağlık haklarını, üreme ve cinsel haklarını, kadına yönelik şiddeti, mülteci ve göçmen kadınların haklarını ve kadınların eğitim haklarını da mercek altına alır. Her bölüm, konuları incelemek için etkinlikleri, fikirleri ve vaka çalışmalarını içerir. Kitapta, atölye çalışmalarının yürütülmesi için ipuçları ve yöntemlere ve insan hakları sözleşmeleri ve standartlarının bir seçkisine yer verilmiştir.

Women's Education for Advancement and Empowerment (WEAVE): *Human Rights and Women. Thailand: 1993*

Kitap Hakkında: Bu kitapçık, Tayland'da bir sivil toplum örgütü olan WEAVE tarafından düzenlenen, "Kadınlar, İnsan Hakları ve Kalkınma" başlıklı, 'kadınlar ve insan hakları' konusunda yapılmış bir eğitim çalışması sonucunda üretilmiştir. Kasım 1992'de düzenlenen atölye çalışması, Tayland- Burma-Bangladeş sınırlarında yaşayan Burmalı çeşitli etnik gruplara mensup kadınlara ve birçok ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşunu temsil eden diğer kadınlara birbirinden bir şeyler öğrenme fırsatını sağlamıştır. Kitapçık, insan hakları ve kültürel görelilikle ilgili bazı tanımları içerir ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri ve BM Şartı'nda yer verilen belirli haklara atıfta bulunur. BM İnsan

Hakları mekanizmasının basit bir tanımını yapar ve insan hakları ihlallerine yol açan faktörleri ana hatlarıyla belirtir. Bu çerçevede, kadınların ve çocukların haklarını ve BM sisteminde kadın haklarından sorumlu başlıca organların işlevlerini ve Uluslararası Kadın Hakları Eylem İzleme Örgütü (IWRAP)'nın kadın hakları için yapılan kampanyalardaki rolünü inceler. Faydalı iletişim bilgilerinin bir listesi de kitapçığa eklenmiştir ve bu bilgilere Women's Education for Advancement and Empowerment (WEAVE- PO Box 58, Chiang Mai University, Chiang Mai 50002, Thailand)'dan dan ulaşılabilir.

Williams, Suzanne: *The Oxfam Gender Training Manual*. Oxfam, 1994

Kitap Hakkında: Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan yetişkinleri, toplumsal cinsiyet, cinsiyet ayrımcılığı, feminizm ve eşitlik konularıyla tanıştırmak için tasarlanmış kapsayıcı bir eğitim kılavuzudur. Kitapta yer alan yüzün üzerinde eğitim etkinliği derinlemesine açıklanmıştır. Bunun yanında, her bir etkinlikte kolaylaştırıcıların yaşadığı deneyimlerle ilgili notlara yer verilmiştir. Kalıp yargılar, istihdam, kalkınma, şiddet, sağlık ve aileyi de kapsayan geniş bir yelpazede, kadınlarla ilgili konular işlenmiştir. Kitaba OXFAM (274 Banbury rd, Oxford OX2 7DZ)'dan ulaşılabilir.

Women's Rights Network: *Women's Human Rights: A Manual For Education & Action*. Massachusetts: Wellesley Centers for Women, 1998

Kitap Hakkında: Öncelikle Kadın Hakları Ağı (Women's Rights Network- WRN) ve İnsan Hakları Eğitimi ve Savunuculuğu Girişimi (Human Rights Education and Advocacy Initiative)'nde yer alanların İHE atölye çalışmalarını yürütürken faydalanacakları bir eğitim kaynağı; pratik bir rehber olarak üretilmiştir. Üç geniş bölümden oluşur: a) insan hakları nedir, b) kadın hakları insan haklarıdır, c) insan hakları eylemi planlaması.

FAYDALI DİĞER İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ EL KİTAPLARI

Adams, Caroline and Harrow, Marietta and Jones, Dan (Amnesty International): *Freedom: Human Rights Education Pack*. London: Hodder & Stoughton, 2001

Kitap Hakkında: Öğrencilerin kendi deneyim ve tecrübelerinden yola çıkarak insan hakları konularındaki farkındalıklarını arttırmayı amaçlar. İnsan Hakları konularında aktif öğretme ve öğrenmeyle ilgili fikirleri teşvik eden pratik bir eğitim yaklaşımı sağlar. Her üniteye ders ve etkinliklere ilişkin öğretmen notlarını, öğrenciler için ayrı olarak kullanılacak bir dizi eğitim malzemesi takip eder.

Amnesty International: *First Steps: A Manual for Starting Human Rights Education*. London: Amnesty International (International Secretariat) 2001

Kitap Hakkında: Gençlere yönelik eğitim pratiklerine insan haklarını dâhil etmek isteyen öğretmenler için bir kılavuzdur. Altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, insan hakları ve İHE ana hatlarıyla incelenir. Kitabın kalan beş bölümünde, okullardaki insan hakları ortamına, müfredata ve çeşitliliğe, İHEB'de ve Çocuk Hakları Bildirgesi'nde yer alan prensiplere ve bir insan hakları ağı oluşturmak ve örgütlemek için tavsiyelere yer verilmiştir. Bunların yanında, İHE çalışmaları için fon veren kuruluşların iletişim bilgilerini ve bu konuda çalışan örgütler ve faydalı kaynakları da içerir.

Brander, Patricia and Keen, Ellie (Eds.) *Compass: a manual on Human Rights education with young people*. Strasbourg, Council of Europe, 2002

Kitap Hakkında: Kitap; gençleri, öğretmenleri, gençlik liderlerini ve diğer eğitimcileri, insan hakları eğitimi kavramıyla tanıştırır. Farklı zorluk düzeylerinde, tema ve konulardaki (toplumsal cinsiyet de dâhil) etkinliklerin derlemesini içermektedir: üçüncü bölümde insan haklarının geliştirilmesi için fikirlere; dördüncü bölümde ise uluslararası sözleşme ve standartlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Eklerde gerekli bilgiler ve yasal belgeler bulunmaktadır.

Donahue, David M.: *Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Rights: A Human Rights Perspective*. Topic Book 3, 2000

Kitap Hakkında: UAÖ ABD, Gey, Lezbiyen ve Heteroseksüel Eğitim Ağı (the Gay, Lesbian and Straight Education Network – GLSEN) ve İnsan Hakları Kaynak Merkezi (Human Rights Resource Center)'nin ortak çabalarıyla ortaya çıkan kitap, gey ve lezbiyen haklarıyla ilgili sınıfta uygulanabilecek etkinlikleri kapsar. İHEB'in resmi ve kısaltılmış versiyonlarını ve kaynak ve materyallerin listesini içerir.

Schmidt, Janet (Ed.): *Human Rights Education Resource Notebooks: Women's Rights*. New York: Amnesty International USA (Unpublished), 1997

Kitap Hakkında: Kadın haklarıyla ilgili etkinliklerden ve kaynaklardan seçkileri içerir. Kitapta açıklamalı bibliyografya ve uluslararası sözleşmelerin metinleri de vardır.

FAYDALI ARKA PLAN OKUMALARI

Amnesty International: *Broken bodies, shattered minds: Torture and ill-treatment of women*. London: Amnesty International (International Secretariat), 2001

Kitap Hakkında: Dünyanın her yerinden insanı işkenceye karşı çıkmak ve işkenceyi ortadan kaldırmak üzere harekete geçirmek için Uluslararası Af Örgütü'nün "İşkenceyi yok etmek için bir adım at" ismiyle başlattığı kampanyanın bir parçası olarak basılmıştır. Evde ve toplulukta kadına yönelik işkenceyi ve devletin yasal giderim sağlamadaki eksiklikleri incelenir; polis ve yargı sistemindeki toplumsal cinsiyetle ilgili önyargılar araştırılır. Devlete bağlı çalışan kişi ya da kurumlar ve silahlı gruplar tarafından, gözaltında ve silahlı çatışmalarda yapılan işkence, kadınlara yönelik işkenceyi de kapsayarak gözden geçirilir. Kitapta, vaka çalışmalarına ve kadına yönelik işkencenin yok edilmesi konusundaki tavsiyelere de yer verilmiştir. (AI Index: ACT 40/001/2001)

Amnesty International: *Creating a torture free world: Learning about Human Rights: Torture*. London: Amnesty International (International Secretariat), 2001.

Kitap Hakkında: Öğretmenlere ve eğitimcilere yönelik, 'korkutma veya tehdit yoluyla işkence' konusunu incelemek üzere hazırlanmış jenerik eğitim öğretim materyalidir. Modüler etkinlikler grup çalışmasını, tartışma konularını, dramayı, yazma ve çizme egzersizlerini içerir. Kitapta, öğretmenler için işkenceyle ilgili arka plan ve kaynak materyallerinin listesine de yer verilmiştir. AI Index: POL 32/002/2001. Çocuklar için olan kitapçıkla birlikte kullanılabilir (AI Index: ACT 76/00101).

Cook, Rebecca J. (Ed.): *Human Rights of women, National and International Perspectives*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1994

Kitap Hakkında: Kitapta, kadınlarla ilgili sözleşmelerin ve bunları destekleyen kanuni hükümlerin ve

kurumların, kadınların eşitliği, korunması ve bireysel onurlarının aranmasında nasıl etkili araçlar haline geldiği incelenir. Ayrıca, kadınların ayrımcılık ve şiddet yoluyla ev içinde mağdurlaştırılmalarını da kapsayacak şekilde, kadınlar ve aileleri arasındaki etkileşim irdelenmektedir. Kitapta, kadının insan hakları konusundaki zorluklar ve kullanımda olan uluslararası ve bölgesel yaklaşımlar da tartışılmaktadır.

International Women's Tribune Centre: *Rights of Women: A guide to the Most Important United Nations Treaties on Women's Human Rights*. New York: International Women's Tribune Centre, 1998

Kitap Hakkında: Bu yayın, Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'nin, kadının insan hakları için bir lobi aracı olarak rolünü ve kapsamını incelemektedir. Kitapta, şikâyet prosedürü ve raporlama süreçleri incelenerek, sözleşmenin güçlü ve zayıf yanları ana hatlarıyla ortaya konulmaktadır. Ayrıca, bir "Sözleşme Kaynak Seti" oluşturulması için; kısa soru ve cevapları, CEDAW Komitesi uzmanlarının listesini, CEDAW'a gönderilen STK raporlarını, kaynakları ve uluslararası sözleşmelerin bölgelere göre onay statüsünün tablosunu da içeren genel bilgiler sağlanmaktadır.

Koenig, Shulamith: *Passport to Identity*. New York: Peoples' Movement for Human Rights Education (PDHRE), 2001

Kitap Hakkında: Pekin Eylem Platformu çerçevesinde kadın girişimlerinin belirli örneklerini küresel olarak anlatır. Etkileşimli ve katılımcı bir yöntemeye dayanan egzersizler, kadınların, insan haklarını sistemli bir analiz ve toplumsal ve ekonomik dönüşüm için araç olarak kullanmasını sağlarken, katılımcıları kişisel olarak ve grup halinde derinlemesine düşünmeye ve eylem için hazırlığa yönlendirir. Birden dörde kadar olan bölümler, Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'nin ve Pekin Eylem Platformu (BPFA)'nın tarihsel gelişimini vererek, kadının insan haklarıyla ilgili kavramsal, pragmatik bir çerçeve çizer. Ayrıca, konuyla ilgili endişeleri, standartları ve hedefleri de tartışarak, kadının ilerlemesi için oluşturulan uluslararası insan hakları mekanizmalarının tanımını da içerir. Beşinci ve on üçüncü bölüm arasında Pekin Eylem Platformu'nun kritik ilgi alanları incelenir ve okuyucular bunun topluluklarında uygulanmasıyla ve insan haklarının gündelik yaşamlarında geçerliliği ile ilgili bir tartışmaya yönlendirilirler. Ekler iki sözleşmenin özetini, İşkenceye ve Irk Ayrımcılığına Karşı ve Kadınlar ve

Çocuklar üzerine olan sözleşmeleri ve Pekin Eylem Platformu'yla ilgili belgeleri temin etmektedir. Bu yayın, CEDAW'ın eğitim videosu "Women hold up the sky" ve "Call for Justice"e eşlik etmektedir.

Newham Asian Women's Project: *Women's Voices*. Annual Report, 2000

Kitap Hakkında: Yıllık rapor, ev içi şiddete maruz kalan Asyalı kadınların tanıklıklarını içerir. Rapor, Newham Asyalı Kadınlar Projesi (NAWP) çalışmalarıyla ilgili bir giriş paragrafıyla birlikte not almak için boş sayfalardan ve tanıklıkların başka dillere tercümelerinden oluşmaktadır.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR): *Women's Rights: the Responsibility of All*. Geneva: United Nations, 1997

Kitap Hakkında: Kadının insan haklarına odaklanan kitap, kadın hakları konusunda Birleşmiş Milletler ajanslarının ve programlarının katkılarını içeren özel bir oturumu, kadının insan haklarına özel bir atıfla İHEB'in 50. yılını kutlamak için dünya çapında planlanan etkinliklerin listesini ve Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı, Eylem Platformu ve Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'ndan seçilmiş parçaları içerir.

Faydalı Web Siteleri

www.aidsalliance.org

Canlandırıcılarla ilgili yüz fikirden oluşan (indirilebilir) bir etkinlik paketini içerir.

www.amnesty.org

Uluslararası Af Örgütü'nün web sitesidir. "Kadına Yönelik Şiddete Son" kampanyasıyla ilgili tüm bilgileri içeren www.amnesty.org/actforwomen adresine bir bağlantıyı da içerir.

Türkçe: www.amnesty.org.tr

www.awid.org

Kalkınma Sürecinde Kadın Hakları Örgütü (The Association for Women's Rights in Development-AWID), kendisini toplumsal cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir kalkınma ve kadının insan haklarını ilerletmeye adanmış insanları ve örgütleri birleştiren, bilgilendiren ve harekete geçiren uluslararası, üyelik temelli bir örgüttür.

İspanyolca: <http://es.awid.org/index.pl>

Fransızca: <http://fr/awid.org/index.pl>

<http://www.unifem.org>

UNIFEM Birleşmiş Milletler'in kadın fonudur. Kadının insan haklarını, siyasal katılımı ve ekonomik güvenliği teşvik eden yenilikçi programlara ve stratejilere finansal ve teknik yardım sağlar.

www.un.org/womenwatch

Bu sitede, Birleşmiş Milletler Sistemi'nde toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ilgili kaynaklar ve bilgiler yer almaktadır.

www.unfpa.org

UNFPA, nüfus ve üreme sağlığı programları için uluslararası yardım kaynağıdır. Kadına yönelik şiddete karşı mücadele veren programlara da destek verir.

İspanyolca:

<http://www.unfpa.org/sitemap/sitemap-esp.htm>

Fransızca:

<http://www.unfpa.org/sitemap/sitemap-fra.htm>

Arapça: <http://www.unfpa.org/sitemap/sitemap-ara.htm>

Türkçe:

<http://www.unfpa.org.tr/turkeytr/unfpa.htm>

www.equalitynow.org

Bu örgüt, dünyada kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışır.

www.womenink.org

Uluslararası Kadın Platformu Merkezi (International Women's Tribune Centre) Projesi, Küresel Güneyden kadınların perspektifleri üzerine odaklanarak, kadınlar ve kalkınma konusunda kitapları satar ve dağıtır.

www.wedo.org

Kadınların Çevresi ve Gelişimi Örgütü, (Women's Environment and Development Organization), karar-vericiler olarak kadınların gücünü arttırmayı amaçlayan uluslararası bir savunuculuk örgütüdür.

www.hrw.org/en/category/topic/women

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch), dünyadaki insanların haklarını korumak için çalışan bir kuruluştur. Örgütün web-sitesinde kadın haklarına ayrılmış bir bölüm de vardır.

İspanyolca: <http://hrw.org/spanish/>

Fransızca: <http://hrw.org/fr>

Arapça: <http://hrw.org/arabic/>

Diğer diller: <http://www.hrw.org/languages>

<http://www.stopvaw.org/>

STOPVAW(Kadına Yönelik Şiddeti Durdurun), Orta ve Güney Avrupa'da ve İngiliz Milletler Topluluğu'nda kadının insan haklarının ilerletilmesi için bir araç olarak, Minnesota İnsan Hakları

Savunucuları tarafından geliştirilmiş bir sitedir. Site Birleşmiş Milletler Kadın Fonu (UNIFEM) ve Açık Toplum Enstitüsü (OSI) Kadın Programı Ağı'nın desteğiyle ve bu kuruluşlara danışılarak oluşturulmuştur. Site, kadına yönelik şiddeti dünya çapındaki en yaygın insan hakları sorunlarından biri olarak ele alır.

www.feminist.com

Feminist.com, kadınlar için ve kadınlar hakkında etkileşimli bir taban topluluğudur. Kadınlar arasında bilgi paylaşımını kolaylaştırmayı amaçlar ve siyasi konular etrafında hareketlenmeyi teşvik eder. Web sitesi şiddet karşıtı kaynaklarla ilgili faydalı bir bölümü de içerir.

Son Notlar

ⁱUluslararası Af Örgütü Kanada (İng.)Şubesi tarafından 2004 "Kadına Yönelik Şiddete Son" kampanyası için basılan *Advice for Handling Questions or Inquiries from Persons Alleging Violence Against Themselves or Someone Else* isimli kitaptan uyarlanmıştır.

ⁱⁱHeise, L., Ellsberg, M. and Gottemoeller, M. *Ending Violence Against Women*. Population Reports, Series L, No. 11. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health, December 1999, p.1

ⁱⁱⁱUluslararası Af Örgütü Filipinler Şubesi tarafından kullanılan bir etkinlikten alınmıştır.

^{iv}Güç Çiçeği etkinliği - Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls*. UNIFEM ve The Centre for Women's Global Leadership, 1999, and Dollie, Farida: *Women's Rights Training Manual*. Human Rights Institute of South Africa, 2002'deki etkinliklerden uyarlanmıştır.

^vAçıklamalar şu eserden alınmıştır: Abeysekera, Sunila, *On intersectionality*. Uluslararası Af Örgütü'nün Intersectional Women's Network (şimdiki International Women's Human Rights Network) toplantısına verilen yazı, Pazar 7 Nisan 2002.

^{vi}Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü ırk, cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konusu üzerine. A/CONF.189/PC.3/5, 27 July 2001, paras.20-21

^{vii}Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls*. P.vi

^{viii}Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls*. UNIFEM and The Centre for Women's Global Leadership, 1999'dan uyarlanmıştır.

^{ix}Kadına Yönelik Şiddete Son dahili stratejisi.

^xKavanagh, Julie: *Stop Violence Against Women Campaign Workshop*. Amnesty International UK (Unpublished), 2003

^{xi}Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls*. UNIFEM and The Centre for Women's Global Leadership, 1999'dan alınmıştır.

^{xii}*It's in our hands'e* bkz. Uluslararası Af Örgütü'nün Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası için başlangıç raporu.

^{xiii}İnsan Hakları Eğitici Eğitimi El kitabı (UNICEF–Operation Lifeline Sudan by Nancy Flowers).

^{xiv}Mertus, Julie with Flowers, Nancy and Dutt, Mallika: *Local Action Global Change: Learning About The Human Rights of Women and Girls*. UNIFEM and The Centre for Women's Global Leadership, 1999'dan uyarlanmıştır.

^{xv}Kavanagh, Julie: *Stop Violence Against Women Campaign Workshop*. Amnesty International UK (Unpublished), 2003'ten uyarlanmıştır.

Notlar:

Notlar: